

รายงาน
สถานการณ์การจัดการศึกษาสำหรับ
เด็กข้ามชาติในประเทศไทย

เสนอ
องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย

โดย
ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการย้ายถิ่นและการพัฒนา (ARCM-CE)
สถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยการสนับสนุนงบประมาณจากสหภาพยุโรป เนื้อหาในรายงานเป็นความรับผิดชอบของคณะวิจัยแต่เพียงผู้เดียวและไม่ได้เป็นความคิดเห็นของสหภาพยุโรป การนำเสนอสถิติและข้อมูลในรายงาน ความคิดเห็นต่าง ๆ ในรายงานไม่ได้สะท้อนจุดยืนขององค์กรยูนิเซฟ ยูนิเซฟยึดมั่นในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ ผู้สนใจโปรดสอบถาม หากต้องการจัดพิมพ์ซ้ำ ดัดแปลง หรือแปลรายงานฉบับนี้และรายงานฉบับอื่น ของยูนิเซฟเป็นภาษาต่าง ๆ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
กรอบการทำงานเรื่องการศึกษาของเด็กข้ามชาติบนเวทีนานาชาติ	3
หลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับนโยบายและโครงการที่ควรปฏิบัติเรื่องการศึกษา ของเด็กข้ามชาติ	5
ข้อปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับนโยบายและโครงการเพื่อลดอุปสรรคทางการศึกษา ของเด็กข้ามชาติ	6
จุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของงานวิจัย	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
อุปทานด้านการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย	8
อุปสงค์ด้านการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย	11
ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการศึกษาของครอบครัวแรงงานข้ามชาติและลูกหลาน	13
บทที่ 2 นโยบายการศึกษาของประเทศไทยและสถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษา ของเด็กข้ามชาติ	16
หลักสูตรการศึกษาในประเทศไทย	17
การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการดำเนินนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับ การศึกษาของประเทศไทย	18
การศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทยในปัจจุบัน	21
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	24
กรอบการศึกษา	24
วิธีการเก็บตัวอย่าง	24
พื้นที่ทางภูมิศาสตร์	26
วิธีการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย	27
เงื่อนไขเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในช่วงการระบาดของโควิด-19	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	32
ข้อจำกัดของงานวิจัย	33
บทที่ 4 ผลการวิจัย	34
4.1 สถานการณ์โดยรวมของการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในปัจจุบัน	34

4.2 ปัจจัยด้านอุปทานที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในประเทศไทยของเด็กข้ามชาติ	42
4.3 ปัจจัยด้านอุปทานที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในประเทศไทยของผู้อพยพเด็ก	50
4.4 สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาศึกษาของเด็กข้ามชาติ	51
4.5 เด็กที่ออกจากโรงเรียน : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบไม่เข้าเรียนและออกจากโรงเรียน กลางคืน	63
4.6 ผลกระทบเรื่องทางเลือกทางการศึกษาที่แตกต่างกันของเด็กข้ามชาติ	70
4.7 ทศนคติต่อประเทศไทยและชุมชนชาวไทย	74
4.8 โอกาสในการเรียนต่อ งานและการทำงานในประเทศไทย	75
4.9 ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติ (ผลกระทบที่เกิดขึ้นทันที)	75
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	81
บทสรุป	81
ผู้ให้การศึกษา	81
อุปสงค์	83
สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน	85
โรงเรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียน	85
ผลกระทบของทางเลือกทางการศึกษาที่แตกต่างกันของเด็กข้ามชาติ	86
ผลกระทบจากโควิด-19	87
ข้อเสนอแนะ	88
รับรองการสอดคล้องของนโยบายการศึกษาเพื่อป้องกันเกี่ยวกับการตระหนักรู้ การนำไปใช้และการจัดสรรงบประมาณ	88
พัฒนายุทธวิธีที่ยืดหยุ่นกว่าเดิมในการให้การศึกษาและโอกาสในตลาดแรงงาน แก่แรงงานข้ามชาติ	88
ปรับปรุงการใช้ฐานข้อมูลในการวางแผนการศึกษาของแรงงานข้ามชาติในระดับชาติ และในระดับองค์กรท้องถิ่น	88
สร้างการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างองค์กรส่วนท้องถิ่น นายจ้าง องค์กรเอ็นจีโอ องค์กรภาคประชาสังคมและชุมชนแรงงานข้ามชาติ	89
การป้องกันการเลือกปฏิบัติและส่งเสริมการเรียนรู้การสอนที่ครอบคลุม	89
การจัดการปัญหาการเรียนหยุดชะงักเพราะการระบาดของโควิด-19	90
เก็บและใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการตอบสนองของผู้ให้การศึกษาต่อสถานการณ์ ของเด็กข้ามชาติที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	90

เอกสารอ้างอิง	92
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 ที่ม่นักวิจัย	100
ภาคผนวก 2 ใบรับรองการอนุมัติงานวิจัย	101
ภาคผนวก 3 แบบสอบถาม	102
ภาคผนวก 4 ตารางแสดงผลการสำรวจ	109

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 เด็กข้ามชาติ (4 สัญชาติ) ที่เรียนในโรงเรียนรัฐของไทย (ระดับพื้นฐาน) ในปี 2564	21
ตาราง 2 จำนวนเด็กข้ามชาติอายุระหว่าง 6-15 ปีที่ลงทะเบียนในระบบการศึกษานอกระบบ ปี 2564	22
ตาราง 3 จำนวนของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในปี 2561 และ 2564	22
ตาราง 4 รายชื่อจังหวัด 10 จังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติทักษะต่ำที่จดทะเบียนแล้วอาศัยอยู่ตามลำดับ	26
ตาราง 5 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณในพื้นที่เป้าหมาย โดยแจกแจงตามชื่อประเทศ	28
ตาราง 6 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ	29
ตาราง 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของงานวิจัย คำถามหลัก ๆ กลุ่มเป้าหมาย และวิธีเก็บข้อมูล	30
ตาราง 8 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติ/จำแนกตามเพศสภาพ	47

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
รูปภาพ 1 ที่มาของกลุ่มเป้าหมาย (จำแนกตามประเทศต้นทาง)	35
รูปภาพ 2 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในประเทศไทย (จำแนกตามประเทศต้นทาง)	36
รูปภาพ 3 เอกสารประจำตัวของผู้ตอบคำถาม (จำแนกตามประเทศต้นทาง)	36
รูปภาพ 4 รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบคำถาม	37
รูปภาพ 5 รายได้ของครอบครัว	38
รูปภาพ 6 มุมมองของผู้ตอบคำถามเรื่องรายได้ รายจ่ายของครอบครัวและการส่งเงินกลับบ้าน	38
รูปภาพ 7 การประเมินสถานะทางการเงินในประเทศไทยของผู้ตอบคำถาม	39
รูปภาพ 8 จำนวนเด็กข้ามชาติที่ดูแลโดยผู้ตอบคำถาม (จำแนกตามสัญชาติ)	39
รูปภาพ 9 เด็กข้ามชาติ (จำแนกตามช่วงอายุ)	40
รูปภาพ 10 ประเทศเกิดของเด็กข้ามชาติ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)	40
รูปภาพ 11 เอกสารประจำตัวของเด็กข้ามชาติ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)	41
รูปภาพ 12 เอกสารประจำตัวของเด็กข้ามชาติ/จำแนกตามพื้นที่	41
รูปภาพ 13 เด็กข้ามชาติที่ทำงาน	42
รูปภาพ 14 รูปแบบการศึกษาเด็กข้ามชาติในครอบครัวผู้ตอบคำถาม	45
รูปภาพ 15 รูปแบบการศึกษาเด็กข้ามชาติในครอบครัวผู้ตอบคำถาม/จำแนกตามพื้นที่	46
รูปภาพ 16 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – กัมพูชา	46
รูปภาพ 17 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – ส.ป.ป. ลาว	46
รูปภาพ 18 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – เมียนมาร์	46
รูปภาพ 19 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – เวียดนาม	47
รูปภาพ 20 ค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดเกี่ยวกับการศึกษาแต่ละรูปแบบของเด็กข้ามชาติ	49
รูปภาพ 21 ภูมิหลังทางการศึกษาของผู้ตอบคำถามและรูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติ	50
รูปภาพ 22 รายได้ครัวเรือนรายเดือนของผู้ตอบคำถามและรูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติ	51
รูปภาพ 23 การเข้าถึงข้อมูลเรื่องการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย	52
รูปภาพ 24 แหล่งข้อมูลเรื่องการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทยของเด็กข้ามชาติ	52

รูปภาพ 25	ความคิดเห็นของผู้ตอบคำถามต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐของไทย	53
รูปภาพ 26	ความคิดเห็นของผู้ตอบคำถามต่อการเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ	53
รูปภาพ 27	ความคิดเห็นของผู้ตอบคำถามต่อการเข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดกศน.	54
รูปภาพ 28	ความท้าทายที่เด็กข้ามชาติต้องเผชิญในเข้าโรงเรียน (จำแนกตามสัญชาติ)	56
รูปภาพ 29	ความท้าทายที่เด็กข้ามชาติต้องเผชิญ จำแนกตามรูปแบบการศึกษา	57
รูปภาพ 30	เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือ (จำแนกตามสัญชาติ)	59
รูปภาพ 31	เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ : เพื่อเรียนภาษาไทย	59
รูปภาพ 32	เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ: เพราะไม่เสียค่าใช้จ่าย	60
รูปภาพ 33	เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ	
	: เพราะการศึกษาจำเป็นต่อพัฒนาการของเด็ก	60
รูปภาพ 34	เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ	
	: เพราะการศึกษาที่ดีกว่าที่ประเทศต้นทาง	60
รูปภาพ 35	เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ	
	: เพราะไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน	61
รูปภาพ 36	เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ : เพื่อเรียนภาษาแม่	61
รูปภาพ 37	บุตรหลานของผู้ตอบที่เรียนหนังสือในปีก่อนหน้านี้	64
รูป 38	มุมมองเรื่องประโยชน์ที่การศึกษามีต่ออนาคตของเด็ก ๆ ในประเทศต้นทาง	64
รูป 39	เหตุผลหลักที่ผู้ตอบส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ : พวกเขาสามารถเรียนต่อ/เรียนสูงขึ้นได้ในประเทศต้นทาง	65
รูปภาพ 40	สาเหตุที่แรงงานข้ามชาติไม่ส่งบุตรหลานเรียนในไทย (จำแนกตามจังหวัด)	66
รูปภาพ 41	สาเหตุที่แรงงานข้ามชาติไม่ส่งบุตรหลานเรียนในไทย : จำแนกตามเอกสารแสดงตนของเด็ก	67
รูปภาพ 42	ระดับการศึกษาที่เด็กหยุดเรียน	68
รูปภาพ 43	สาเหตุที่เด็กต้องหยุดเรียน	68
รูปภาพ 44	สาเหตุที่เด็กข้ามชาติออกจากโรงเรียน จำแนกตามเพศสภาพ	69
รูปภาพ 45	สาเหตุที่เด็กข้ามชาติต้องออกจากโรงเรียนก่อนจบชั้น จำแนกตามสัญชาติ	69
รูป 46	การศึกษาช่วยให้เด็กหางานที่ดีกว่างานที่ใช้ทักษะต่ำ/งานใช้แรงงานในประเทศไทย	71

รูปภาพ 47 การศึกษาช่วยให้เด็กหางานที่ดีได้ (จำแนกตามจังหวัด)	71
รูปภาพ 48 เหตุผลหลัก ๆ ที่ผู้ตอบส่งลูกเรียนหนังสือ	
: เพราะการศึกษาจะช่วยให้พวกเขาหางานดี ๆ ได้ (จำแนกตามสัญชาติ)	72
รูปภาพ 49 ผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ	72
รูปภาพ 50 ผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ : จำแนกตามรูปแบบการศึกษา	73
รูปภาพ 51 ระดับการศึกษาที่สูงที่สุดซึ่งผู้ตอบจะสนับสนุนให้บุตรหลานเรียน	75
รูปภาพ 52 ผลกระทบของโควิด-19ต่อการเรียนของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในแต่ละจังหวัด	76
รูปภาพ 53 ผลกระทบของโควิด-19ต่อการศึกษานักเรียนข้ามชาติ	77
รูปภาพ 54 ผลกระทบต่อการศึกษานักเรียนข้ามชาติภายหลังวิกฤติโรคระบาดจบลง	78
รูปภาพ 55 ความเห็นของผู้ตอบเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานหลังโรคระบาด	79
รูปภาพ 56 ผลกระทบต่อการศึกษานักเรียนเมื่อโรงเรียนเปิดอีกครั้ง (จำแนกตามจังหวัด)	79
รูปภาพ 57 คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการศึกษาช่วงการระบาดของโควิด-19	80
หรือในวิกฤติที่คล้ายคลึงกัน	

อักษรย่อ

EFA	Education for All (การศึกษาเพื่อปวงชน)
EEF	Equitable Education Fund (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา – กสศ.)
EQF	Education Quality Framework (กรอบมาตรฐานคุณภาพการศึกษา)
EU	European Union (สหภาพยุโรป)
GCM	Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัย เป็นระเบียบ และปกติ)
IOM	International Organization for Migration (องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน)
MDGs	Millennium Development Goals (เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ)
MLC	Migrant Learning Centre (ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ)
MoU	Memorandum of Understanding (บันทึกความเข้าใจ)
MoL	Ministry of Labour (กระทรวงแรงงาน)
NFE	Non-formal Education (การศึกษานอกระบบ - กศน.)
NGO	Non-Government Organization (องค์กรเอกชน)
OBEC	Office of the Basic Education Commission (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน – สพฐ.)
ODK	Open Data Kit
OOSCY	Out of School Children and Youth (เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา)
SDG	Sustainable Development Goal (เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน)
UN	United Nations (องค์การสหประชาชาติ)
UNESCO	United Nations Education Cultural and Scientific Organization (องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ – ยูเนสโก)

บทที่ 1 บทนำ

บทนำ

การศึกษาคือก้าวสำคัญก้าวหนึ่งในการส่งเสริมและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กข้ามชาติให้เข้าสู่ตลาดแรงงาน และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เนื่องจากทั่วโลกมีการอพยพข้ามชาติอย่างต่อเนื่อง สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติจึงได้รับการยอมรับและมีความสำคัญในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ เช่น อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัวปี 2533 (1990 Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Their Families) และการส่งเสริมการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All)

ปัจจุบันประเทศไทยให้ที่พักแก่แรงงานข้ามชาติประมาณ 4-5 ล้านคน ส่วนใหญ่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านคือประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เมียนมาร์และเวียดนาม (IOM Thailand 2022) แรงงานข้ามชาติจำนวนมากย้ายถิ่นมาพร้อมกับบุตร และถึงแม้จะไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องเรื่องจำนวนทั้งหมดของเด็กข้ามชาติเนื่องจากเด็กจำนวนมากไม่ได้รับการจดทะเบียน แต่มีการคาดประมาณว่าเด็กข้ามชาติในประเทศไทยมีจำนวน 300,000 ถึง 400,000 คน (นวรรตน์ 2560, น.3; United Nations Thematic Working Group on Migration in Thailand 2019, p.99)

ถึงแม้ประเทศไทยได้ปรับปรุงการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติอย่างต่อเนื่องตามนโยบายเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชนและมติคณะรัฐมนตรีในปี 2548 ซึ่งระบุว่าเด็กทุกคนมีสิทธิเรียนหนังสือ 15 ปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะมีสถานะทางกฎหมายหรือสัญชาติใดและครอบคลุมเด็กข้ามชาติในประเทศไทย แต่เด็กข้ามชาติในประเทศยังคงเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษาในโรงเรียนสูงที่สุด รวมทั้งกลุ่มเด็กพิการ เด็กใช้แรงงานและเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย ในปี 2564 เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยจำนวนประมาณ 170,928 คนลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนในสังกัดของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวเมียนมาร์ กัมพูชา ลาว และเด็กที่ไม่ได้จดทะเบียน นอกจากนั้นยังการระบุว่าเด็กจำนวนมากกว่า 200,000 คนที่เข้าไม่ถึงการศึกษาในรูปแบบใด ๆ (UNICEF 2019; United Nations Thematic Working Group on Migration in Thailand 2019, p.XIII)

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว อีกทั้งอัตราการเกิดใหม่ของประชากรลดลงและจำนวนประชากรในวัยทำงานจะลดลงร้อยละ 30 ในปีค.ศ. 2060 อีกด้วย (World Bank 2021) ดังนั้นแรงงานข้ามชาติจึงสามารถเข้ามาเติมเต็มช่องว่างเรื่องทักษะของแรงงานในประเทศในหลายทศวรรษที่ผ่านมา และจะยังคงเป็นเช่นนี้ในอนาคต (World Bank 2021) นอกจากนี้การลงทุนและลดอุปสรรคให้เด็กข้ามชาติสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและได้รับโอกาสทางการศึกษาทางเลือกยังเป็นที่ยอมรับในระดับโลกว่าจะนำไปสู่การเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานข้ามชาติและเอื้อให้พวกเขามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศซึ่งให้ที่พักอาศัยได้ในระยะยาว (Sobane *et al.* 2018)

อย่างไรก็ตาม การทบทวนงานวิจัยเรื่องสถานการณ์การศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทยในทศวรรษที่ผ่านมาพบว่าเด็กข้ามชาติต้องเผชิญกับความท้าทายและอุปสรรคหลัก ๆ คือ การลาออกจากโรงเรียนในอัตราสูง ภาษา ค่าใช้จ่าย การย้ายที่พักบ่อย ๆ และความไม่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน เรื่องที่น่ากังวลเป็นพิเศษคือการออกจากโรงเรียนของเด็กข้ามชาติในอัตราสูงช่วงเลือนขั้นขึ้นระดับมัธยมศึกษา และจำนวนของเด็กที่เรียนต่อในระดับอุดมศึกษาที่ลดลงมากกว่านั้น (UNESCO 2019)

ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยยะสำคัญจากการลงทะเบียนเรียนหนังสือและการอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติ และจากการยกระดับของครอบครัวแรงงานข้ามชาติให้หลุดพ้นจากความยากจน โดยการปรับปรุงผลลัพธ์ของความเป็นอยู่ระหว่างคนต่างรุ่น ตลอดจนการขยายทุนมนุษย์และผลผลิตในระดับชาติ (UNESCO 2015a) ถึงแม้จะระบุจำนวนได้ยาก แต่ผลประโยชน์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมและการเมืองที่มีความหมายยังเกิดได้จากการสำเร็จในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน (UNESCO 2015a) หญิงและชายที่มีการศึกษามีแนวโน้มที่ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเรื่องภาวะเจริญพันธุ์และกำหนดขนาดของครอบครัว ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวส่งผลต่อการจัดการด้านประชากร (Pradhan 2015) การตอบสนองสังคมโดยการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ของตนและการเข้ารับการศึกษามีส่วนในการสร้างความยืดหยุ่นในกรณีที่เกิดวิกฤตสภาพภูมิอากาศในชุมชนแรงงานข้ามชาติ และสามารถทำได้โดยการลงทุนด้านธุรกิจสร้างสรรค์และดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่มีชุมชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการรับมือกับปัญหาสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในอนาคต (IOM 2021, p.99)

งานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอสถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย โดยเน้นไปที่เด็กข้ามชาติในครอบครัวแรงงานทักษะต่ำชาวกัมพูชา ลาว เมียนมาร์และเวียดนาม จุดประสงค์หลักของงานวิจัยคือการทำความเข้าใจปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์และอุปทานซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของครอบครัวแรงงานข้ามชาติในเรื่องการศึกษาของบุตร และผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อเด็กข้ามชาติ (ทั้งผู้ที่จดและไม่จดทะเบียน) ในประเทศไทย และความเป็นอยู่ของพวกเขา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ตั้งอยู่บนคำถามสำคัญสองข้อ ได้แก่ 1) ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเรื่องการศึกษาของครอบครัวแรงงานข้ามชาติ และ 2) ผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อเด็กข้ามชาติและความเป็นอยู่ของพวกเขา โดยเด็กข้ามชาติที่ไร้สัญชาติและผู้ลี้ภัยไม่รวมอยู่ในการศึกษาชิ้นนี้

กรอบการวิจัยครอบคลุมพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ทั้งหมด 5 พื้นที่ในประเทศไทย คือ กรุงเทพฯ และสมุทรสาคร ชลบุรี ระยอง ตาก และระนอง “เด็กข้ามชาติ” ในที่นี้รวมถึง ก) เด็กที่มีอายุระหว่าง 3 ถึง 14 ปีและ ข) เยาวชนข้ามชาติ อายุระหว่าง 15 ถึง 24 ปี ผู้ใช้แรงงานในประเทศไทยต้องมีอายุอย่างน้อย 15 ปี ดังนั้นจึงรวมเยาวชนหนุ่มสาวเข้ามาในงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย เพื่อค้นหาปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เด็ก ๆ ออกจากโรงเรียนกลางคัน เรื่องประสบการณ์และความตระหนักในเรื่องการศึกษา ทักษะต่าง ๆ โอกาสในการมีงานทำและความฝันในอนาคตของเยาวชนข้ามชาติด้วย งานวิจัยชิ้นนี้จัดทำขึ้นในช่วงที่เกิดการระบาดของไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในปี 2563 ซึ่งเป็นเหตุ

ให้การจัดการศึกษาในประเทศไทยและทั่วโลกหยุดชะงัก ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงประเมินความท้าทายที่ครอบคลุมแรงงานข้ามชาติต้องเผชิญในช่วงโรคระบาดและศึกษาด้วยว่าความท้าทายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติอย่างไร

กรอบการทำงานเรื่องการศึกษาของเด็กข้ามชาติบนเวทีนานาชาติ

ในระหว่างปี 2543 ถึงปี 2565 จำนวนแรงงานข้ามชาติทั่วโลกโดยประมาณเพิ่มจาก 173 ล้านคนเป็น 281 ล้านคน (IOM 2021) ถึงแม้สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นเด็กจะไม่เพิ่มขึ้นในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว จำนวนเด็กข้ามชาติโดยรวมโดยประมาณยังคงเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50 กล่าวคือจาก 27.7 ล้านคนเป็น 41 ล้านคน (IOM 2021, p.40) การตระหนักถึงสิทธิของเด็กข้ามชาติในการเรียนหนังสือและการเข้าถึงการศึกษาคือมิติหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเสริมสร้างศักยภาพของเด็ก ๆ และทำลายวงจรความยากจนซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้คนคิดย้ายถิ่นตั้งแต่แรก (Sobane et al. 2018) อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งที่เด็กข้ามชาติมักไม่ได้รับสิทธิดังกล่าว ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้และ ต้องเผชิญกับปัญหาส่วนตัวและอุปสรรคเชิงโครงสร้างซึ่งปิดโอกาสต่าง ๆ ของพวกเขาในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

ประเทศในภูมิภาคเอเชียมีแนวโน้มที่จะมีผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคส่วนใหญ่ โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 74 ในเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา (IOM 2021) แนวโน้มดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกับการเพิ่มจำนวนของผู้ย้ายถิ่นเด็ก ซึ่งกลายเป็นแบบแผนไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม จำนวนเด็กที่ออกจากระบบการศึกษาในภูมิภาคนี้ยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นอีกด้วย โดยมีความยากจน ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศสภาพ ความพิการ การใช้แรงงานเด็ก การแต่งงานในวัยเด็ก รวมไปถึงสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เด็ก ๆ จำนวนประมาณ 18.7 ล้านคนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกต้องหลุดจากระบบการศึกษา (UNESCO 2019a)

ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่สำคัญเกี่ยวพันกับแรงงานทักษะและการศึกษาดำ เช่นเดียวกับการสูญเสียรายได้ที่พึงได้รับจากการใช้แรงงานเด็กซึ่งหลุดจากระบบการศึกษาด้วย (UNESCO 2015a) ค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจโดยประมาณของเด็กที่หลุดจากระบบการศึกษาในมุมมองของเศรษฐศาสตร์มหภาคคิดเป็น 6.53 พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือเท่ากับร้อยละ 1.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) (UNESCO 2015a, p.11) ในทางตรงกันข้าม การเพิ่มจำนวนการลงทะเบียนเรียนหนังสือในระดับก่อนประถมศึกษาของเด็ก ๆ ด้วยการลงทุน 1 ดอลลาร์สหรัฐ จะสร้างมูลค่าคืนแก่ผู้ลงทุนประมาณ 9 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของผลประโยชน์ทางสังคม กล่าวคือการลดจำนวนเด็ก ๆ ที่เข้าชั้นและลาออกในระดับชั้นก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา รวมถึงเพิ่มรายได้ส่วนบุคคลได้ตลอดชีวิต (UNICEF 2020, p.3) ดังเช่นที่ได้เน้นย้ำเอาไว้ก่อนหน้านี้ ผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้จากการเข้าเรียนในชั้นก่อนประถมศึกษาคือผู้เรียนจะเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม

(civic engagement) มีความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ (climate change) ลดอาชญากรรมและปรับปรุงสุขภาพและความเป็นอยู่จากฐานสู่ฐานได้ (EAC 2015; UNEXCO 2015a)

การศึกษาคือสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและเป็นสิทธิหลัก ๆ ที่จะนำไปสู่การตระหนักถึงสิทธิในเรื่องอื่น ๆ ด้วย มีการให้ความสำคัญกับสิทธิการได้รับการศึกษาในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนนานาชาติหลายฉบับ เช่น ข้อที่ 26 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) และข้อ 13 และ 14 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) นอกจากนี้สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัวปีค.ศ. 1990 ยังชี้ให้เห็นประเด็นอ่อนไหวและความแตกต่างที่เฉพาะเจาะจงของเด็กข้ามชาติ โดยระบุว่ารัฐภาคีต้องมอบการศึกษาเรื่องศาสนาและศีลธรรมซึ่งตรงกับความเชื่อของเด็ก ๆ (ข้อ 12.4) บุตรของผู้ใช้แรงงานที่เป็นแรงงานข้ามชาติต้องได้รับสิทธิพื้นฐานในการเข้าถึงการศึกษานับพื้นฐานของการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับประชาชนของรัฐนั้น ๆ (ข้อ 30) เด็ก ๆ ต้องไม่ถูกปฏิเสธหรือจำกัดการเข้าถึงการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในสถาบันหรือโรงเรียนของรัฐเพราะสถานการณ์ผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับการพำนักและการทำงานของผู้ปกครองที่เป็นแรงงานข้ามชาติ หรือเพราะเด็ก ๆ เหล่านั้นอาศัยอยู่ในประเทศที่รับแรงงาน (ข้อ 30) ประเทศที่รับแรงงานข้ามชาติ ควรมีแผนการศึกษาพิเศษที่ให้การศึกษากับเด็กข้ามชาติเป็นภาษาแม่ของพวกเขาและร่วมมือกับประเทศต้นทางหากจำเป็น (ข้อ 45.4)

เพราะตระหนักถึงความสำคัญในการมอบโอกาสให้ผู้คนได้ดำรงชีวิตอย่างปลอดภัย มีสุขภาพแข็งแรง มีความอุดมสมบูรณ์และประสบความสำเร็จ จึงได้มีการริเริ่มระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All - EFA) ขึ้นในปีค.ศ. 1990 โดยมีเป้าหมายเพื่อมอบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพแก่เด็ก วัยรุ่นและผู้ใหญ่ทุกคน พันธสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าวจะนำพาประโยชน์ของการศึกษาสู่ ‘ประชาชนทุกคนในสังคมทุกแห่ง’ และจุดยืนดังกล่าวได้รับการยืนยันอีกครั้งในทศวรรษต่อมาเมื่อกรอบปฏิบัติการดakar ว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (Dakar Framework) ระบุให้ดำเนินงานผ่านความร่วมมือต่าง ๆ ในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ ความพยายามเหล่านี้ รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ของสหประชาชาติ (2000-2015) ทำให้เกิดความก้าวหน้าเรื่องการเข้าถึงการศึกษาระดับประถมศึกษาและความเสมอภาคทางเพศในการเข้าถึงการศึกษาอย่างกว้างขวางขึ้น

จากกรอบปฏิบัติการต่าง ๆ ข้างต้นทำให้วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ของสหประชาชาติมีมติรับรองหลักการ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave No One Behind)” และกำหนดมาตรฐานในการพัฒนาที่เข้าถึงทุกคนและยั่งยืน โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 (SDG 4) ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงพันธสัญญาในการ ‘จัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงและสนับสนุนโอกาสการศึกษาตลอดชีวิตแก่ทุกคน’ ภายในปีค.ศ. 2030 (UN 2020a) นอกจากนี้ ข้อ 10 ของปฏิญญาการศึกษาอินซอน 2030 ยังเรียกร้องให้รัฐสมาชิกรับรองว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนต้องจบการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพภายในปีค.ศ.

2030 (UNESCO 2014) รัฐสมาชิกยังให้พันธสัญญาว่าจะสร้างเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพในทุกสถานการณและทุกระดับการศึกษา ทั้งนี้รวมถึงการทำให้เด็ก ๆ เข้าถึงการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา การช่าง การฝึกอบรม และเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาและทำงานวิจัยได้มากขึ้นและเท่าเทียม รวมทั้งใส่ใจเรื่องคุณภาพของการศึกษาด้วย ทั้งนี้ในปัจจุบันความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพต่าง ๆ ที่ได้มาจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และการบูรณาการระบบการศึกษาดังกล่าวเข้ากับการศึกษาในระบบได้รับการยอมรับแล้วว่ามีความสำคัญและได้รับการรับรองว่าทำให้ผู้เรียนปรับปรุงคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง (UNESCO 2014; UN 2020a)

หลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับนโยบายและโครงการที่ควรปฏิบัติเรื่องการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

งานวิจัยทั่วโลกแสดงให้เห็นว่าเด็กข้ามชาติเผชิญกับความท้าทายหลัก ๆ ในการเข้าถึงการศึกษา กล่าวคืออุปสรรคเรื่องระบบ ภาษาและการเงิน ประการแรก การดำเนินงานตรวจคนเข้าเมืองของประเทศเจ้าบ้านอาจเป็นอุปสรรคหนึ่งที่ขัดขวางไม่ให้เด็ก ๆ เข้าถึงการลงทะเบียนเรียนเนื่องจากเด็ก ๆ ต้องมีสถานะและมีเอกสารแสดงตัวตนที่เกี่ยวข้อง (Sobane et al., 2018) ประการที่สอง การปฏิรูปหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนต้องดำเนินการโดยนำเอาเรื่องวัฒนธรรมและภาษาที่หลากหลายของนักเรียนที่เป็นเด็กข้ามชาติไปบูรณาการกับระบบการศึกษากระแสหลัก เพื่อให้ภาษาไม่กลายเป็นอุปสรรคหนึ่งในการรับเด็ก ๆ เข้าเรียนและเป็นสาเหตุให้ผลการเรียนของเด็กข้ามชาติตามหลังเด็กคนอื่น ๆ และเพื่อลดความแปลกแยกของเด็กข้ามชาติ (Sobane et al., 2018) ตัวอย่างเช่น โครงการที่ให้ความช่วยเหลือเด็กข้ามชาติ เรื่องภาษาและความสามารถในการอ่านการเขียนจะสามารถลดปัญหาการเรียนหยุดชะงักได้ ครูผู้สอนควรได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องภาษาและวัฒนธรรมที่หลากหลายเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างเสริมความสามารถของครูในการสอนเด็กข้ามชาติ ประการที่สาม เด็กข้ามชาติที่ครอบครัวยากจนได้ต่ำควรได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็กไทย กล่าวคือเข้าถึงแหล่งเงินทุนและได้รับการยกเว้นค่าใช้จ่ายเพื่อลดภาระทางการเงินที่ใช้ไปกับการซื้อเครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทางและค่าอาหาร แผนงานให้ความช่วยเหลือทางการเงินนั้น ๆ อาจดำเนินงานควบคู่ไปกับการพิจารณาถึงสถานการณเฉพาะที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคนเพื่อรับรองว่าพวกเขาจะสามารถเรียนหนังสือในสายสามัญ และ/หรือสายอาชีพได้ต่อไปถึงแม้แผนงานจะสิ้นสุดลง (Sobane et al., 2018) การสร้างกลไกและนโยบายตามบริบทของสถานการณต่าง ๆ และเหมาะสมกับเด็กข้ามชาติในประเทศไทยจะทำให้รับรองได้ว่าเด็กข้ามชาติจะมีโอกาสประสบความสำเร็จทางการศึกษาและได้พัฒนาทักษะอย่างเท่าเทียมกับเพื่อน ๆ ชาวไทย ซึ่งจะเตรียมความพร้อมให้พวกเขาเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ในอนาคต ย่อหน้าต่อไปคือกรณีศึกษาสองเรื่องจากภูมิภาคอื่นซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของการปฏิรูปกฎหมายและนโยบายเพื่อการลดอุปสรรคเรื่องโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กข้ามชาติ

ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับนโยบายและโครงการเพื่อลดอุปสรรคทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

การย้ายที่อยู่อย่างบ่อยครั้งของเด็กข้ามชาติและการออกจากโรงเรียนกลางคันในประเทศสหรัฐอเมริกา
(ที่มา: Migrant Education Program <https://results.ed.gov>)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา เด็กและเยาวชนที่ข้ามชาติเดินทางและย้ายโรงเรียนจากรัฐหนึ่งสู่อีกรัฐหนึ่งมีผลการเรียนต่ำและต้องหยุดเรียน โครงการการศึกษาเพื่อผู้ย้ายถิ่น (Migrant Education Program – MEP) ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐจึงได้เริ่มต้นขึ้นในปี 2509 เพราะเห็นความสำคัญของความต้องการการศึกษาหลากหลายรูปแบบของเด็กและเยาวชนข้ามชาติ (อายุ 3-21 ปี) ซึ่งไม่มีเอกสารรับรอง เป็นบุตรหรือคู่สมรสของแรงงานข้ามชาติ หรือผู้ที่ถือวีซ่าชั่วคราว H-2A ของแรงงานภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะผู้ที่ทำการเกษตร ประมง และเลี้ยงโคนม เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ข้ามชาติเข้าถึงบริการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน การช่วยเหลือเพื่อเติม (เช่น ความรู้เรื่องภาษาอังกฤษ) และการให้คำแนะนำและการปรึกษา (U.S. Department of Education 2021) การย้ายบ้านบ่อยครั้งทำให้เด็กและเยาวชนที่ข้ามชาติประสบกับความแตกต่างของหลักสูตรในโรงเรียนและข้อกำหนดการจบการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละรัฐซึ่งทำให้เด็กจำนวนมากต้องหยุดเรียนและทำงาน (U.S. Department of Education 2021) ผู้รับเด็กข้ามชาติเข้าเรียนมีหน้าที่ในการระบุและสรรหาผู้สมัครในโครงการ MEP ที่มีคุณสมบัติโดยการเข้าเยี่ยมผู้สมัครที่บ้านและที่ทำงาน ระยะเวลาของโครงการคือสามปีหลังจากวันที่ผู้ย้ายถิ่น “ย้ายที่อยู่” ครั้งสุดท้าย ซึ่งต้องเป็นการย้ายที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนและทำให้เด็กข้ามชาติศึกษาต่อในโรงเรียนจนจบการศึกษาและได้รับประกาศนียบัตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (เช่น ประกาศนียบัตร GED) แต่จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดคือเพื่อทำลายวงจรของความยากจนข้ามรุ่นโดยใช้ความสำเร็จทางการศึกษาเลื่อนสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ในปี 2559 ถึง 2560 มีเด็กข้ามชาติที่มีอายุก่อนวัยเรียนจนถึงนักเรียนเกรด 12 ประมาณ 202,000 คน และเยาวชนข้ามชาติที่ออกจากโรงเรียน 17,395 คนเข้าร่วมโครงการ MEP (U.S. Department of Education 2021)

การเชื่อมโยงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อปูทางสู่การมีงานทำของเด็กข้ามชาติในสหภาพยุโรป (ที่มา : Koehler, C. and Schneider, J. 2019. Comparative Migration Studies, 7 (28), “Young refugees in education: the particular challenges of school systems in Europe”, pp. 1-20.
<https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-019-0129-3>)

งานวิจัยเรื่องเด็กข้ามชาติและเด็กผู้ลี้ภัยของรัฐสมาชิกสหภาพยุโรปเน้นเรื่องการปฏิรูปเชิงสถาบันมากกว่าการออกมาตรการเฉพาะกิจในการส่งเสริมเด็ก ๆ ที่มีพื้นเพและสถานะทางกฎหมายหลากหลายให้ประสบความสำเร็จ เรื่องการเรียนและการทำงาน (Koehler and Schneider 2019) ตัวอย่างเช่น กฎหมายของสหภาพยุโรป 2013/33/EU หรือ Directive 2013/33/EU เกี่ยวกับมาตรฐานการสมัครขอรับความคุ้มครองจากนานาชาติที่รับรองว่าผู้ขอรับความคุ้มครองในสหภาพยุโรปจะมีความเป็นอยู่ตามมาตรฐาน รวมถึงการเข้าถึงการศึกษาของเด็กอายุ

ต่ำกว่า 18 ปีด้วย การปฏิรูปเชิงโครงสร้างเช่นการยกเลิกการกำหนดอายุของผู้เข้าเรียนภาคบังคับทำให้เด็ก ๆ ที่ไม่ได้เข้าเรียนติดต่อกันเพราะต้องย้ายที่พำนักหรือต้องลาออกกลางคันหรือเพราะได้คะแนนต่ำจะได้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นขั้นตอนเพื่อที่พวกเขาจะสามารถเรียนต่อหรือเข้ารับการอบรมด้านอื่น ๆ เพื่อสร้างอาชีพต่อไป (Koehler and Schneider 2019) คณะผู้เขียนตั้งว่ากฎหมายคนเข้าเมืองและผู้ลี้ภัยไม่ควรเป็นอุปสรรคที่เด็กข้ามชาติต้องเผชิญเพื่อเข้าถึงการศึกษาขั้นสูงและการทำงานในอนาคต ดังตัวอย่างข้อบังคับ '3 plus 2' ของประเทศเยอรมนีที่อนุญาตให้คนวัยหนุ่มสาวพัฒนาอาชีพและการทำงานผ่านการฝึกอาชีพเป็นเวลา 3 ปีบวกกับการทำงานเป็นเวลา 2 ปีในสายงานที่ได้เรียนรู้มาไม่ว่าพวกเขาจะมีสถานะทางกฎหมายหรือพื้นเพอย่างไร โครงการดังกล่าวเช่นโครงการนี้ลงทุนกับคนหนุ่มสาวโดยให้พวกเขาเป็นผู้ใช้แรงงานที่มีทักษะ เอาชนะปัญหาการขาดแคลนแรงงานและมีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

การลดจำนวนและช่วยเหลือเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคันในสหภาพยุโรป (ที่มา : European Commission. 2022. "The reinforced Youth Guarantee". <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>)

แผนงาน Youth Guarantee ซึ่งดำเนินงานในสหภาพยุโรปในปี 2556 รับรองว่าคนหนุ่มสาวอายุต่ำกว่า 30 ปีจะได้โอกาสทำงานที่มีคุณภาพดี ได้เรียนต่อ และได้ฝึกงานเพื่อสะสมประสบการณ์และฝึกทำงานจริงภายในช่วงเวลาสี่เดือนหลังจากที่ตกงานหรือออกจากโรงเรียน (EC 2022) ตั้งแต่โครงการนี้เริ่มต้นขึ้นและก่อนช่วงการระบาดของโควิด-19 จำนวนคนหนุ่มสาวที่ตกงานลดลงร้อยละ 14.9 และคนหนุ่มสาวจำนวน 1.7 ล้านคนได้รับการคุ้มครองจากการไม่มีงานทำหรือไม่ได้รับการศึกษาและการฝึกงาน (EC 2022) โครงการดังกล่าวยังเป็นมาตรการเพื่อป้องกัน (เช่น การให้การศึกษาระดับปริญญาย่อยที่มีคุณภาพและเส้นทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น) การแทรกแซง (เช่น การสนับสนุนเด็กนักเรียนที่เผชิญกับความยากลำบากในการเรียนหรือการเพิ่มทรัพยากรแก่เด็กด้วยโอกาส) และการเยียวยาเด็กที่ต้องออกจากโรงเรียนก่อนเวลา (เช่น โอกาสเข้าถึงการศึกษารั้งที่สองและการฝึกอาชีพ) (ILO 2017) นับตั้งแต่เกิดการระบาดของโควิด-19 ชาติสมาชิกของสหภาพยุโรปมุ่งมั่น "บังคับใช้แผนงาน Youth Guarantee" เพื่อตอบสนองปัญหาคนหนุ่มสาวจำนวนมากไม่มีงานทำและการหยุดชะงักทางการศึกษาโดยเข้าถึงคนหนุ่มสาวเป็นรายบุคคลและมอบคำแนะนำรวมถึงโอกาสการเพิ่มทักษะที่จะช่วยให้พวกเขารับมือกับความต้องการของตลาดแรงงานท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีสีเขียว (เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม) ได้ (EC 2022)

จุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญสองประการ ประการแรกคือต้องการเสนอและทำความเข้าใจวิธีการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทยโดยมองทั้งปัญหาด้านอุปสงค์ (รวมถึงค่าใช้จ่าย มุมมองและการตระหนักรู้ของพ่อแม่ของเด็กข้ามชาติ) และปัญหาด้านอุปทาน (เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ ความข้องเกี่ยวและความยั่งยืนของการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันที่จัดเตรียมเอาไว้ให้เด็กข้ามชาติ) ควบคู่ไปกับสภาพแวดล้อมเรื่องนโยบายที่

เอื้อต่อการให้การศึกษาเด็กข้ามชาติ (เช่น กฎระเบียบ การจัดการ งบประมาณสาธารณะและทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อเด็กข้ามชาติ) งานวิจัยชิ้นนี้จะตรวจสอบหาสาเหตุของการลาออกจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในอัตราสูงและติดตามดูสภาวะของเด็ก ๆ ที่ออกจากโรงเรียน ตัวอย่างเช่น อายุและระดับการศึกษาของเด็กข้ามชาติอาจเป็นปัจจัยเสริมที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าพวกเขาจะเข้าเรียนในสถาบันการศึกษารูปแบบใด เนื่องจากครอบครัวแรงงานข้ามชาติมีการย้ายถิ่น จึงอาจทำให้การเรียนต่อของเด็กข้ามชาติในพื้นที่เดิมเพียงที่เดียวเป็นเรื่องยาก จุดมุ่งหมายประการที่สองของงานวิจัยฉบับนี้คือเพื่อศึกษาให้ลึกว่าการเข้าถึงการศึกษาอาจช่วยปูทางให้เด็กข้ามชาติมีงานทำในอนาคตและเอื้อให้เกิดผลดีที่จับต้องไม่ได้แก่ตัวเด็ก เช่น ความมั่นใจในตนเอง ทักษะการใช้ชีวิตและมุมมองต่อประเทศที่ตนอาศัยอยู่

หลักฐานที่งานวิจัยชิ้นนี้ผลิตขึ้นคาดว่าจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายและให้บริการด้านต่าง ๆ และทำให้เกิดความร่วมมือที่ใกล้ชิดขึ้นระหว่างประเทศไทยและประเทศบ้านเกิดของเด็กข้ามชาติได้ ไม่เพียงแต่เรื่องการตอบสนองต่อความต้องการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ความปรารถนาของเด็กข้ามชาติและช่วยให้พวกเขาได้มีความเป็นอยู่ที่สมบูรณ์ แต่ยังครอบคลุมถึงการสนับสนุนรัฐบาลไทยในการคัดเลือกและออกแบบแบบจำลองและกลยุทธ์ด้านการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อรับรองว่าการลงทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาของเด็กข้ามชาติจะเป็นการตอบแทนสังคมที่มีคุณค่ามากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ดังที่ได้เน้นย้ำข้างต้น อุปสรรคหลัก ๆ เรื่องการศึกษาที่เด็กข้ามชาติในประเทศไทยประสบคือการออกจากโรงเรียนในอัตราสูง ภาษา ค่าใช้จ่าย การย้ายที่พักบ่อย ๆ และการปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน งานวิจัยฉบับนี้จึงต้องการทำความเข้าใจสถานการณ์การศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทยในเวลาหลายปีที่ผ่านมา โดยได้พัฒนากรอบการวิจัยขึ้นเพื่อสำรวจอุปสงค์ อุปทานและสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมการตัดสินใจของผู้ปกครองของเด็กข้ามชาติเกี่ยวกับการศึกษาในประเทศไทย “ปัจจัยด้านอุปสงค์” ในงานวิจัยฉบับนี้ประกอบไปด้วยการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่รัฐจัดเตรียมไว้ให้เด็กข้ามชาติและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่วน “ปัจจัยด้านอุปทาน” คือการเข้าใจเรื่องคุณค่าของการศึกษาและรูปแบบของการศึกษาในมุมมองของแรงงานข้ามชาติ และท้ายที่สุดคือการสำรวจปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิด “สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน” ต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติ ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อมในการเรียน การเข้าถึงข้อมูลเรื่องการศึกษาของแรงงานข้ามชาติ การปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนในบริบทท้องถิ่น รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่นๆที่นอกเหนือจากเรื่องการศึกษา ได้แก่ มุมมองของชุมชนชาวไทยที่มีต่อโอกาสทางการศึกษาของแรงงานข้ามชาติ ทักษะชีวิตและการมีงานทำในอนาคต

อุปทานด้านการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

ประเทศไทยมีทางเลือกทางการศึกษาหลัก ๆ สำหรับเด็กข้ามชาติอยู่สามประการกล่าวคือการเรียนในโรงเรียนของรัฐ ศูนย์การศึกษานอกระบบ (กศน.) และศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็ข้ามชาติ จำนวนเด็กข้ามชาติที่เข้าเรียนใน

โรงเรียนรัฐมีประมาณ 145,379 คน ตามมาด้วยเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ จำนวน 16,350 คนและผู้เรียนในศูนย์ฯ อีก 2,562 คน (United Nations Thematic Working Group on Migration in Thailand 2019, p.104) งบประมาณของรัฐบาลไทยที่มีสำหรับเด็กซึ่งไม่ได้เป็นคนไทยในระบบการศึกษาทั้งในและนอกระบบระหว่างปี 2558 ถึง 2560 อยู่ที่ประมาณ 259 ล้านบาทต่อปี หรือประมาณร้อยละ 6 ของงบประมาณการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด นโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนทำให้โรงเรียนของรัฐมีความยั่งยืนทางการเงิน โดยได้รับการสนับสนุนด้านเงินเดือนบุคลากร หนังสือเรียน เครื่องแบบ อุปกรณ์การเรียนและอาหารของนักเรียน โรงเรียนเอกชนได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเป็นรายหัวเช่นกันโดยอยู่ระหว่างหัวละ 1,700 ถึง 3,800 บาทต่อปี ขึ้นอยู่กับระดับชั้นการศึกษา (UNICEF 2018; Tuangratananon et al. 2019, pp.7-8)

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีช่องว่างเรื่องความรู้เนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าเด็กข้ามชาติเข้าถึงบริการด้านการศึกษาผ่านนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนได้มากน้อยเพียงใด เหตุผลลำดับแรกคือมีผู้เห็นว่าการดำเนินนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนในจังหวัดและโรงเรียนต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน (Help without Frontiers 2019) การเข้าถึงการศึกษาในระบบของเด็กข้ามชาติมีอุปสรรคจากหน่วยงานท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนขาดแรงบันดาลใจ ไม่มีศักยภาพหรือไม่มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เรื่องขั้นตอนการสมัครเรียนและการลงทะเบียนเรียนของเด็กข้ามชาติ (Help without Frontiers 2019; UNICEF 2019) มีเด็กข้ามชาติจำนวนน้อยที่สมัครเรียนในโรงเรียนของรัฐในประเทศไทย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะใบสมัครเรียนและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสมัครเรียนของโรงเรียนเหล่านั้นเป็นภาษาไทยซึ่งเด็กอาจไม่เข้าใจ (Nawarat 2017) โรงเรียนบางแห่งไม่คิดว่าการให้ข้อมูลว่าการศึกษาของรัฐไม่มีค่าใช้จ่ายและการให้ข้อมูลเรื่องการสมัครเข้าเรียนเป็นความรับผิดชอบส่วนหนึ่งของโรงเรียนด้วย (Nawarat 2017) โรงเรียนบางแห่งขอเอกสารราชการจากเด็กข้ามชาติเพื่อใช้ในการสมัครเรียนทั้ง ๆ ที่กฎหมายระบุไว้ว่าไม่จำเป็นอีกต่อไปแล้ว (Tuangratananon et al. 2019, p.7) จากการสำรวจของมูลนิธิช่วยไร้พรมแดน (Help without Frontiers) ในปี 2562 จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองของเด็กข้ามชาติได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านองค์กรต่าง ๆ และหัวหน้าหมู่บ้าน เป็นต้น ในการลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนรัฐของประเทศไทย ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ากลไกการให้ความช่วยเหลือมีความจำเป็น เช่น การแบ่งปันข้อมูลเรื่องทางเลือกการศึกษาขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนและวันที่ลงทะเบียนเรียน

นอกจากนี้ โรงเรียนรัฐส่วนใหญ่อาจจัดให้เด็กข้ามชาติเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่ว่าพวกเขาจะมีอายุเท่าไร โดยระบุว่าพวกเขามีอุปสรรคเรื่องภาษา ทั้งนี้เพราะต้องการเตรียมความพร้อมให้เด็กสำหรับการศึกษาในระบบ อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องย้ายไปเรียนในโรงเรียนของรัฐ ประสบการณ์ในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติไม่ได้รับการรับรอง ซึ่งทำให้พวกเขาต้องเข้าเรียนในระดับที่ต่ำกว่าเด็กไทยที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เด็ก ๆ ที่มีอายุน้อยกว่า 7 ปีทั้งหมดต้องเรียนในชั้นก่อนประถมศึกษาและเมื่อพวกเขาเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐเป็นครั้งแรกล้วนต้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งสิ้นไม่ว่าจะอายุเท่าไร เพราะกฎดังกล่าวเด็กข้ามชาติจึงมีอายุมากกว่าเด็ก ๆ ในชั้นซึ่งทำ

ให้เกิดความอับอายและหมดกำลังใจในการเรียน ผลการเรียนรู้ของเด็กข้ามชาติไม่มีผลในการตัดสินใจเรื่องชั้นเรียน เนื่องจากไม่มีการสอบวัดคะแนนก่อนเข้าเรียน (Arphattananon 2012, p.7)

เช่นเดียวกับในหลาย ๆ ประเทศ โรงเรียนรัฐในประเทศไทยประสบกับปัญหาใหญ่คือการขาดแคลนครูผู้สอนในทุก ระดับชั้น บทวิเคราะห์คุณสมบัติของครูผู้สอนของธนาคารโลกระบุว่า เพื่อให้ครูในโรงเรียนรัฐมีคุณภาพและมีจำนวนเพียงพอในระดับเทียบเท่ากับโรงเรียนในกรุงเทพฯ นั้น ต้องมีการรับสมัคร ฝึกอบรมและจ้างครูใหม่ถึง 164,000 อัตรา ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนครูในประเทศไทยในปี 2557 แล้วต้องจ้างเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 40 (The World Bank 2018) ความท้าทายนี้เห็นได้อย่างชัดเจนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เช่น ครูในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใน จังหวัดแม่ฮ่องสอนทางภาคเหนือระบุว่าอุปสรรคหนึ่งที่พวกเขาต้องเผชิญคือการขาดแคลนทรัพยากรบุคคล ส่งผลให้ต้องสอนเด็กนักเรียนหลายระดับชั้นในห้องเรียนขนาดใหญ่และทำให้สภาพแวดล้อมในการเรียนมีคุณภาพต่ำ (The World Bank 2015) นอกจากการขาดแคลนครูผู้สอนแล้ว ยังมีความท้าทายเรื่องภาษาที่ใช้สอนเด็กข้ามชาติ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดแคลนครูที่สามารถพูดภาษาของชนกลุ่มน้อยและภาษาของแรงงานข้ามชาติได้ ซึ่งทำให้เด็ก ๆ ที่เป็นชนกลุ่มน้อยและผู้ที่ไม่เข้าใจภาษาไทยเสียประโยชน์อยู่บ่อยครั้ง

ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือการแยกกันทางสภาพภูมิศาสตร์เนื่องจากชุมชนแรงงานข้ามชาติมักตั้งอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนของรัฐ ไม่มีโรงเรียนของรัฐในพื้นที่ห่างไกล พื้นที่ที่มีคนอยู่อาศัยไม่มาก ชุมชนที่ไม่ได้รับการรับรอง และชุมชนยากไร้ ระหว่างที่รอให้ภาครัฐตั้งโรงเรียน ชุมชนต่าง ๆ จำต้องตั้งโรงเรียนและออกเงินกันเองโดยส่วนใหญ่จะร่วมมือกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรหรือองค์กร NGOs หรือหุ้นส่วนอื่น ๆ การศึกษานอกโรงเรียน เช่น การศึกษาที่จัดโดยองค์กรในชุมชนหรือองค์กรที่ตั้งขึ้นตามความเชื่อซึ่งนับว่าเป็นบริการด้านการศึกษาที่ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ คุ่มทุน และให้เด็ก ๆ เป็นศูนย์กลางมากกว่าระบบการเรียนของรัฐ (UNESCO 2015b, p.94) การศึกษานอกโรงเรียนยังให้บริการการศึกษาที่หลากหลายและได้รับการรายงานว่าสามารถเข้าถึงเด็กข้ามชาติที่ออกจากโรงเรียนและอายุเกิน รวมทั้งยังมีโครงการที่ส่งเด็ก ๆ เข้าเรียนในระบบรัฐได้โดยไม่ต้องให้พวกเขาเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าอายุ (UNESCO 2015b, p.94; Help without Frontiers, personal communications, 5 ตุลาคม 2563)

งานวิจัยฉบับนี้แสดงให้เห็นว่าศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติมอบ “ความอุ่นใจ” ให้เด็กชายขอบในประเทศไทยโดยการลดอุปสรรคด้านการสมัครเรียนและมอบการศึกษาที่เหมาะสมกับภูมิหลัง วัฒนธรรมและสอนโดยใช้ภาษาแม่ของเด็ก (Help without Frontiers 2019) เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนรัฐแล้ว ศูนย์การเรียนรู้ฯ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพัฒนาการโดยทั่วไปของเด็กข้ามชาติโดยการสอนทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญในการใช้ชีวิตและเป็นสถานที่ปลอดภัยของเด็ก ๆ ซึ่งถ้าไม่มีศูนย์การเรียนรู้ฯ เด็ก ๆ อาจเสี่ยงต่อการถูกบังคับใช้แรงงาน เป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวหรือการค้ามนุษย์ ศูนย์การเรียนรู้ฯ ยังให้โอกาสเด็กข้ามชาติเรียนภาษาไทยและเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมไทย ซึ่งจะเปิดทางให้พวกเขาสมัครเรียนและปรับตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนรัฐได้ง่ายขึ้น

นอกจากนั้น ศูนย์การเรียนรู้ฯ บางแห่งยังสอนหนังสือโดยใช้หลักสูตรเดียวกันกับหลักสูตรในบ้านเกิดของเด็ก ๆ ทำให้เด็ก ๆ ที่กลับบ้านเกิดสามารถเรียนต่อและมีโอกาสที่ดีกว่าในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นที่ประเทศบ้านเกิด (UNICEF 2018; Tuangratananon et al. 2019) ในจังหวัดตาก มูลนิธิช่วยไ้พรหมแดนจัดโครงการที่ใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งจะช่วยให้เด็กที่ไม่ใช่เด็กไทยสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐของไทยได้ (HWF 2018, p.7)

อุปสรรคประการสุดท้ายคือระบบการจัดการของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติที่มีปัญหามาเป็นเวลานาน โดยมีปัญหาที่แก้ไขไม่ได้คือ การรับรองทางกฎหมาย ความยั่งยืนทางการเงิน คุณภาพของการศึกษา หลักสูตร คุณสมบัตินักเรียน การรับรองคุณภาพและการโอนหน่วยกิตไปยังโรงเรียนของรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ 2018; Save the Children & World Education 2015) ศูนย์การเรียนรู้ฯ เป็นทางเลือกทางการศึกษาที่น่าสนใจสำหรับเด็กข้ามชาติเพราะใช้ภาษาแม่ของเด็กในการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ศูนย์การเรียนรู้ฯ พึ่งพาเงินบริจาคอย่างมาก ซึ่งอาจไม่ได้รับอย่างต่อเนื่องและไม่เพียงพอสำหรับการจัดสรรโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพและบริการด้านการศึกษา ในปีที่ผ่านมา ผู้บริจาคเงินและทรัพยากรมีจำนวนลดลงโดยเฉพาะการให้การสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ฯ ตามชายแดนไทย-เมียนมาร์ (Help without Frontiers 2018) ศูนย์การเรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการจดทะเบียนภายใต้กฎหมายไทยและไม่ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ได้มาตรฐานของประเทศไทย ครูผู้สอนของศูนย์การเรียนรู้ฯ มักไม่มีคุณสมบัติที่ได้รับการรับรองในประเทศไทยและอาจเป็นผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีเอกสารประจำตัว (Marist Asia Foundation 2019) ตัวอย่างของปัญหาที่เกิดขึ้นเร็ว ๆ นี้คือการที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ในจังหวัดระนองต้องปิดตัวลงเนื่องจากครูชาวเมียนมาร์ไม่มีใบอนุญาตการทำงานที่ถูกต้อง จากเหตุการณ์ดังกล่าว มีรายงานต่อมามีเด็กบางคนที่เคยเรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ แห่งนี้ไม่ได้สมัครเรียนในโรงเรียนรัฐแต่เรียนหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียนหรือเรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ ในชุมชน หรือทำงานอย่างผิดกฎหมาย (Wongsamuth 2020) เพื่อจัดการกับความท้าทายนี้ ได้มีการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (Education Quality Framework – EQF) ขึ้นโดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำกรอบการบูรณาการซึ่งมุ่งประเมินการปรับปรุงคุณภาพของครูผู้สอนให้เป็นมาตรฐานและจัดการศึกษาที่ได้รับการรับรองให้เด็กข้ามชาติซึ่งสามารถโอนหน่วยกิตไปยังระบบการศึกษาอื่น ๆ และเปิดทางเดินสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (Purkey and Irving 2019)

อุปสงค์ด้านการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

การขาดแคลนข้อมูลที่มีคุณภาพเรื่องแรงงานข้ามชาติและเด็กข้ามชาติ ทำให้ไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนต่อบัณฑิตต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอุปสงค์ด้านการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อประมาณและการพัฒนานโยบาย และการแทรกแซงของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ (UNICEF 2019, p.13) การทำฐานข้อมูลที่จะเอื้ออำนวยและแนวทางโดยรวมในการจัดการเรื่องสวัสดิการของเด็กข้ามชาติมีประโยชน์ (UNICEF 2019) และมีความจำเป็นมากขึ้นในช่วงการระบาดของโควิด-19 เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มความตระหนักและความรู้เรื่องสาธารณสุขและการดูแลตนเอง

รายได้ของครอบครัวของเด็กข้ามชาติ ทศนคติเรื่องการศึกษาและการทำงาน รวมถึงแผนการในอนาคตของพวกเขา มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเรื่องการศึกษาของเด็ก ๆ อย่างมีนัยยะสำคัญ โดยในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ความยากจนคือตัวผลักดันสำคัญที่ทำให้การศึกษาขาดตอนหลังจากจบการศึกษาระดับที่เปิดให้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพราะการศึกษาต่อมีค่าใช้จ่ายสูงเกินไปสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ (UNESCO 2015a) ถึงแม้จะได้รับงบประมาณจากภาครัฐ แต่รายจ่ายเกี่ยวกับการเรียนทั้งหมดในประเทศไทย รวมค่าเดินทางแล้วอยู่ระหว่าง 1,000 ถึง 10,000 บาทต่อหัวต่อปี ซึ่งทำให้ครอบครัวแรงงานข้ามชาติไม่สามารถส่งเด็กในครอบครัว เข้ารับการศึกษาในระบบได้ (UNICEF 2019, p.16) เนื่องจากปัญหาทางการเงิน ผู้ปกครองที่เป็นแรงงานข้ามชาติอาจประสบกับทางเลือกอันยากลำบากกล่าวคือการให้เด็กลาออกจากโรงเรียน เด็ก ๆ ที่โตกว่าอาจต้องช่วยครอบครัว หรือช่วยดูแลน้อง ๆ ถึงแม้ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติจะเก็บค่าเล่าเรียน แต่ก็ยังเป็นทางเลือกที่ถูกกว่าโรงเรียนรัฐเพราะศูนย์การเรียนรู้ฯ มักตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับชุมชนแรงงานข้ามชาติ (Nawarat 2017; Tuangratananon et al. 2019, p.7)

ครอบครัวแรงงานข้ามชาติอาจขาดการตระหนักรู้เรื่องสิทธิที่ตนพึงได้รับเรื่องการศึกษาที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และไม่เคยได้ยินเรื่องนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน (Arphattananon 2012, pp.2-6) พวกเขาอาจไม่รู้ว่ามีความเลือกทางการศึกษาในประเทศไทยสำหรับเด็กข้ามชาติ (UNICEF 2019, p.13) การขาดแคลนการบูรณาการในชุมชนที่แรงงานข้ามชาติอยู่อาศัยและการสนับสนุนด้านสังคมที่จำกัดอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ข้อมูลเรื่องขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนมีจำกัดและผิดพลาด ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น แรงงานข้ามชาติที่ทำงานและอาศัยในพื้นที่ห่างไกลอาจไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนรัฐได้ สำหรับแรงงานที่ไม่มีเอกสารซึ่งหวาดกลัวการถูกจับกุมและเนรเทศออกนอกประเทศไทยอาจไม่ต้องการให้บุตรเรียนหนังสือในระบบโรงเรียน (UNICEF 2019) ปัจจัยเรื่องความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไกลโดยเฉพาะเด็กผู้หญิง อาจทำให้แรงงานข้ามชาติไม่ส่งเด็กไปเรียนหนังสือในโรงเรียนด้วยเช่นกัน

ครอบครัวแรงงานข้ามชาติอาจพอใจกับการเด็ก ๆ ไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติเพราะเห็นว่ามี การเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องและอิงกับวัฒนธรรมของพวกเขา เด็กข้ามชาติที่เรียนในโรงเรียนรัฐของประเทศไทย จำเป็นต้องมีพื้นฐานภาษาไทย (Tuangratananon et al. 2019, p.11) และถึงแม้พวกเขาจะใช้ภาษาไทยได้เก่ง หลักสูตรที่ไม่ได้ใช้สองภาษาจะไม่เอื้อต่อการเรียนภาษาแม่ของพวกเขา (Arphattananon 2012, p.8) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อหลักสูตรสองภาษาจะทำให้การย้ายจากประเทศไทยไปเรียนต่อที่ประเทศบ้านเกิดของพวกเขาในอนาคตทำได้ง่ายขึ้น ถึงแม้ในช่วงเวลาสี่ปีที่ผ่านมารัฐบาลเมียนมาร์ได้ให้การยอมรับการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติอย่างเป็นทางการ และเด็ก ๆ ที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ จะสามารถทำข้อสอบที่ประเทศเมียนมาร์ โดยถ้าผ่านการทดสอบจะสามารถเข้าเรียนในระดับชั้นอุดมศึกษาเมื่อพวกเขากลับประเทศเมียนมาร์ได้ ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2564 ทำให้ความคืบหน้าและความร่วมมือในเรื่องดังกล่าว

ระหว่างศูนย์การเรียนรู้ และกระทรวงศึกษาธิการของเมียนมาร์หยุดชะงัก (BEAM, personal communication 15 กรกฎาคม 2564; BMWEC, personal communication 10 ตุลาคม 2564) ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่วางแผนอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นระยะเวลานานมีแนวโน้มที่จะส่งให้ลูก ๆ เรียนในโรงเรียนรัฐมากกว่าเพื่อที่เด็ก ๆ จะสามารถเรียนภาษาไทยและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ (ILO 2015, p.22; Tuangratananon et al. 2019, p.8)

การเริ่มต้นที่แข็งแกร่งเพื่อการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมอย่างเต็มที่ต้องเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก (อายุ 3-5 ปี) เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กข้ามชาติจะเข้าเรียนและได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทยหรือ Save the Children ได้ดำเนินโครงการการศึกษาของเด็กปฐมวัยในจังหวัดตากและจังหวัดระนองตั้งแต่ปี 2560 ถึง 2564 (Seidel et al., 2018) จุดมุ่งหมายของโครงการดังกล่าวคือการให้เด็กข้ามชาติเข้าถึงการศึกษาในระดับชั้นก่อนประถมศึกษาผ่านเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติเพื่อปรับปรุงความพร้อมในการเข้าโรงเรียนและการอ่านเขียนของผู้เรียนชาวเมียนมาร์และกะเหรี่ยงสะกอ องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทยใช้วิธีการประเมินการพัฒนาและการศึกษาของเด็กปฐมวัยแบบสากล (International Development and Early Learning Assessment/IDELA) ในการวัดระดับพัฒนาการของเด็ก ๆ และพบว่าเด็กในศูนย์การเรียนรู้และเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยมีคะแนนต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Seidel et al., 2018)

หลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปีตามที่กฎหมายไทยอนุญาต พบว่าการเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงกว่านั้นของเยาวชนข้ามชาติ (ผู้ที่มีอายุ 18-24 ปี) เป็นเรื่องยาก นอกจากมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายแล้ว การไม่มีเอกสารรับรองและการเดินทางได้อย่างจำกัดเป็นอุปสรรคหลัก ๆ ที่พวกเขาต้องเผชิญ แรงงานข้ามชาติและบริวารได้มีการลงทะเบียนและถือหนังสือเดินทางชั่วคราวซึ่งออกโดยสถานทูต พวกเขาไม่ได้ถือหนังสือเดินทางนานาชาติ จึงต้องขออนุญาตหากต้องเดินทางออกจากจังหวัดที่ลงทะเบียนแรงงานข้ามชาติไว้ (กระทรวงมหาดไทย 2560) การกักเงินเพื่อการศึกษาและทุนการศึกษาต่าง ๆ ถูกสงวนเอาไว้ให้นักเรียนสัญชาติไทย และเด็กข้ามชาติที่ไม่มีสัญชาติไทยไม่สามารถสมัครรับทุนการศึกษาต่าง ๆ นอกประเทศไทยด้วย (UNHCR 2016; UNICEF 2019) ผลกระทบทางลบของการที่แรงงานข้ามชาติไม่มีเอกสารระบุตัวตนยังมีเรื่องการจำกัดการเข้าถึงบริการทางสุขภาพและสังคมและโอกาสการจ้างงาน จนถึง การสอบใบขับขี่รถยนต์ก็ยังไม่สามารถทำได้ (UNICEF 2019)

ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการศึกษาของครอบครัวแรงงานข้ามชาติและลูกหลาน

เมื่อโควิด-19 ระบาด ครอบครัวแรงงานข้ามชาติและบุตรในประเทศไทยได้รับผลกระทบหลายส่วน โดยครอบครัวแรงงานข้ามชาติจำนวนมากต้องสูญเสียรายได้ ชั่วโง่งงานลดลงและไม่มียานพาหนะ (ILO 2020) ร้อยละ 65 ของครอบครัวแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยมีสมาชิกครอบครัวที่มีรายได้เพียง 1 คน ดังนั้น การสูญเสียรายได้และอาชีพอาจทำให้ครอบครัวแรงงานข้ามชาติจำต้องให้เด็ก ๆ ออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานหารายได้เพิ่มเติม

(UNESCO 2020a) ดังนั้น เด็กข้ามชาติจึงอาจเสี่ยงต่อการถูกใช้เป็นแรงงานเด็ก การกระทำทารุณ และการใช้เด็กเพื่อหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง (UNESCO 2020b) รายงานเรื่องกระทำความรุนแรงกับผู้หญิงและเด็กที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลกคือผลจากการที่ครอบครัวต่าง ๆ ต้องประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจและทางอารมณ์อันเกิดจากการปิดประเทศในช่วงเวลาการระบาดของโควิด-19 (Sasaki and Tyrosvoutis 2020; UN WOMEN 2020) สถานการณ์แรงงานข้ามชาติติดเชื้อโควิด-19ล่าสุดที่รายงานในเดือนตุลาคม 2564 พบว่าแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา สปป.ลาวและเมียนมาติดเชื้อโควิด-19 มากกว่าคนไทยถึงสองเท่า (คนไทย 1,000 คนมีผู้ติดเชื้อ 23 คน ส่วนแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ลาว และเมียนมา 1,000 คนมีผู้ติดเชื้อ 48 คน) (IOM Thailand 2021, p.2) ในจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีในประเทศไทย ร้อยละ 4 ของผู้ติดเชื้อโควิด-19 คือเด็กข้ามชาติชาวกัมพูชา ลาวและเมียนมา (IOM Thailand 2021, p.2)

ในช่วงเริ่มต้นของโรคระบาดในปลายเดือนมีนาคมจนถึงปลายเดือนกรกฎาคมปี 2564 เพื่อยับยั้งการระบาดรัฐบาลไทยประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและออกข้อห้ามต่าง ๆ เกี่ยวกับการเดินทางภายในประเทศและข้ามชายแดนอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งปิดธุรกิจที่ไม่จำเป็นและปิดโรงเรียนด้วย ความหวาดกลัวการติดโควิด-19 และกลัวว่าจะสูญเสียรายได้และอาชีพ บวกกับการที่ใบอนุญาตการทำงานและวีซ่าใกล้หมดอายุยังเป็นปัจจัยบังคับให้แรงงานข้ามชาติออกจากประเทศไทยก่อนที่จะมีประกาศปิดชายแดนอย่างเป็นทางการด้วย (ILO 2020, p.3) อย่างไรก็ตาม แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ที่ยังอยู่ในประเทศไทยยังต้องเผชิญกับความยากลำบากต่อไป ทั้งเรื่องการขาดแคลนสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานเช่น อาหารและสินค้าเกี่ยวกับสุขอนามัย (ILO 2020; IOM 2020)

โควิด-19ส่งผลให้เกิดการชะงักงันเรื่องการศึกษาครั้งใหญ่ที่สุดในโลกเท่าที่เคยบันทึกมาในประวัติศาสตร์ ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนมากกว่า 1.6 พันล้านคน (UNESCO et al., 2021, p.1) เมื่อโรงเรียนปิดไปเรื่อย ๆ เด็ก ๆ และวัยรุ่นหลายล้านคนอาจไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาทางไกลที่มีคุณภาพและเสี่ยงต่อการสูญเสียการเรียนรู้และต้องหยุดเรียนอย่างถาวร (UNESCO et al., 2021) นักเรียนในประเทศไทยต้องประสบกับการปิดโรงเรียนเป็นเวลานานเช่นกัน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ต้องการเปิดทำการจำเป็นต้องทำตามกฎระเบียบเรื่องความปลอดภัย 44 ประการที่ออกโดยกรมอนามัย รวมถึงมาตรการการเว้นระยะห่างทางกาย การวัดอุณหภูมิร่างกายของนักเรียนและครูผู้สอนเป็นรายวัน รวมทั้งต้องจัดเตรียมอุปกรณ์การทำความสะอาดมือด้วย (UNICEF Thailand, 2020) หลักฐานในประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าการศึกษาของเด็กข้ามชาติไม่ได้หยุดชะงักจากเรื่องโควิด-19เพราะโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติปิดทำการเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับผลกระทบเพราะไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องการเรียนรู้ทางไกลและอุปกรณ์การเรียนรู้ทางไกลด้วย (UNESCO 2020a) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กข้ามชาติประสบกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอุปกรณ์การศึกษาทางไกล เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เรียนออนไลน์ในระหว่างที่โรงเรียนปิด (UNESCO 2020a) งานวิจัยชิ้นหนึ่งของจังหวัดตากรายงานว่าเด็กข้ามชาติเสี่ยงที่จะถูกเลือกปฏิบัติ ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ถูกใช้แรงงานเด็ก และการหลุดจากระบบการศึกษาเพราะการปิดตัวของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (Zar et al., 2021)

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ศูนย์การเรียนรู้ เป็นฝ่ายย้ายไปในชุมชนของเด็กนักเรียนและสอนเด็ก ๆ ในพื้นที่ มีการปรับเนื้อหาให้เหมาะกับการเรียนที่บ้าน (Parami Learning Center, personal communication, 10 ตุลาคม 2564; BMWEV, personal communication 12 ตุลาคม 2564) นอกจากเรื่องการศึกษา การเข้าถึงอาหารและ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพได้รับผลกระทบเช่นกัน ผู้ปกครองที่ทำงานต้องเผชิญกับความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นจากการ ต้องดูแลบุตรหลาน ช่องว่างเรื่องทักษะของครูผู้สอนและการขาดการสนับสนุนของผู้ปกครองส่งผลกระทบต่อ การเรียนที่บ้านมากขึ้น (UNICEF 2020)

ไม่มีสถิติอย่างเป็นทางการว่าเด็กข้ามชาติที่กลับสู่ประเทศต้นทางระหว่างที่ประเทศไทยปิดประเทศมีจำนวนกี่คน (UNESCO 2020b) พรมแดนระหว่างประเทศของไทยยังคงปิดเป็นส่วนใหญ่แต่แรงงานข้ามชาติยังคงกลับมา ทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยทุกคนต้องกักตัวและเข้ารับการตรวจโรคก่อน ครอบคลุมแรงงานข้ามชาติอาจออกจาก ประเทศไทยเป็นระยะเวลาที่ไม่แน่นอนซึ่งทำให้การศึกษาของเด็กข้ามชาติต้องหยุดชะงัก การแยกตัว อุปสรรคด้าน ภาษาและการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้เรื่องการป้องกันการติดเชื้อไวรัส อาจทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ กับ เด็กข้ามชาติที่เป็นนักเรียนและเด็ก ๆ ที่ออกจากโรงเรียน (UNESCO 2020b) การประเมินศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็ก ข้ามชาติในจังหวัดตาก พบว่าครูผู้สอนไม่มีอุปกรณ์ป้องกันตัวจากโรคดังที่กฎระเบียบของรัฐบาลไทยระบุเอาไว้ (Sasaki and Tyrosvoutis 2020) เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ อาศัยการสนับสนุนทางการเงินจากผู้บริจาคเป็นหลัก ศูนย์การเรียนรู้ เหล่านี้ประสบกับปัญหาเงินสนับสนุนที่ลดลง และบางแห่งมีเงินทุนไม่เพียงพอในการจ่าย เงินเดือนให้ครูผู้สอนในระหว่างที่โควิด-19ยังคงระบาดอยู่ (Sasaki and Tyrosvoutis 2020)

ผลกระทบจากวิกฤติการณ์การระบาดของโควิด-19ที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างต่อเนื่องทำให้เด็ก ๆ และวัยรุ่นอีก ประมาณ 23.8 ล้านคน (ระดับก่อนประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา) อาจต้องออกจากโรงเรียนหรือไม่สามารถเข้าถึง การศึกษาในโรงเรียนได้ในปีหน้าเนื่องจากผลกระทบของโรคระบาดที่มีต่อเศรษฐกิจ (UN 2020b, p.2) ดังที่ได้เน้น ย้ำไว้ข้างต้น ครอบคลุมแรงงานข้ามชาติและเด็ก ๆ เผชิญกับความไม่เท่าเทียมกัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากโรค ระบาด ดังนั้น ต้องมีการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องสถานการณ์การศึกษาให้มากขึ้น โดยมองเรื่องการลดความ สูญเสียทางการเรียนและการออกจากโรงเรียน และการสร้างระบบการศึกษาที่เสมอภาคและยืดหยุ่นแม้เกิดวิกฤต ด้วยในเวลาเดียวกัน (UNESCO *et al.*, 2021)

บทที่ 2 นโยบายการศึกษาของประเทศไทยและสถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

งานวิจัยเรื่องกฎหมายและนโยบายทางการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมา

ก่อนทศวรรษที่ 1990 ยังไม่มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ๆ ที่ไม่ใช่คนไทยเนื่องจากพวกเขานับเป็นกลุ่มคนที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ จนกระทั่งในปี 2535 ประเทศไทยได้ออกนโยบายให้เด็กที่ไม่ใช่คนไทยเข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ ต่อมาในปี 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกระบุว่า “บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ” และมุ่งหวังให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กที่ไม่ใช่คนไทยในประเทศไทย แต่่นโยบายในปี 2535 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี 2542 ไม่ได้ให้ประโยชน์แก่เด็กข้ามชาติอย่างเต็มที่ เนื่องจากการเข้าศึกษาเด็ก ๆ จำเป็นต้องลงทะเบียนเพื่อระบุสถานการณืเป็นแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเด็กข้ามชาติจำนวนมากในเวลานั้นไม่ได้ลงทะเบียน จนกระทั่งในปี 2547 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกนโยบายการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสหลากหลายกลุ่มเนื่องในวาระครบรอบหนึ่งทศวรรษของนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน (2542) และเพื่อขานรับแผนปฏิบัติการด้านการศึกษาศาหรับการศึกษาเพื่อปวงชน (2543) (Dakar Framework for Action on Education for All) และต่อมารการประชุมคณะรัฐมนตรีในปี 2548 ที่ระบุอย่างชัดเจนว่าเด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่ว่าจะมีสัญชาติ สถานะทางกฎหมายหรือสิทธิตามเอกสารใด ๆ ก็ตาม ควรเข้าถึงระบบการศึกษาของชาติได้ เพื่อทำตามปณิธานดังกล่าวรัฐบาลไทยได้กำหนดหลักการให้จัดสรรงบประมาณให้เด็กทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนของรัฐตามจำนวนเด็กที่ลงทะเบียนจริง โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางกฎหมายหรือสัญชาติของเด็ก ๆ (Vungsiriphisal et. al 2013) หลักการนี้เชื้อให้เด็กข้ามชาติที่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนรัฐได้รับงบประมาณต่อหัว และได้สิทธิเรื่องค่าเล่าเรียน ได้รับเครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน หนังสือเรียนและอาหารกลางวันฟรี เช่นเดียวกับเด็กนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีคนอื่น ๆ ในท้องถิ่นซึ่งล้วนอยู่ภายใต้้นโยบายเรียนที่ไม่เสียค่าเล่าเรียนครอบคลุมตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา (Arphattananon, 2012)

หากมองจากมุมมองด้านสิทธิ จะพบว่านโยบายการศึกษาของรัฐบาลไทยให้การศึกษาแก่เด็กข้ามชาติสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Nations Convention on the Rights of the Child) แต่ในเวลาเดียวกันนโยบายต่าง ๆ ยังนับเป็นมาตรการรับรองความมั่นคงของชาติด้วย เนื่องจากเด็กข้ามชาติจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาอาจกลายเป็นเด็กชายขอบ ผลสมกลมกลืนกับสังคมไทยได้อย่างยากลำบาก และถูกเอาเปรียบมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขายังเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมายต่าง ๆ เช่นการใช้ยาเสพติด การตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์หรืออุตสาหกรรมทางเพศ (sex industry) (Petchote, 2014) อย่างไรก็ตาม มีช่องว่างในการดำเนินนโยบายข้างต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากอัตราการลงทะเบียนเรียนในระดับต่ำของเด็กข้ามชาติ โดยการศึกษาขององค์กร NGO แห่งหนึ่งได้คาดการณ์ว่ามีเด็กข้ามชาติจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 16 ที่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนรัฐของประเทศไทย (Hoyne, 2011)

นอกจากการศึกษากระแสหลักในประเทศไทยที่เด็กข้ามชาติสามารถเข้าศึกษาได้ แต่ยังมีจัดการศึกษาในชุมชนโดยใช้หลักสูตรของตนเองในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากระบบการศึกษาของประเทศไทย จนถึงปี 2552 รัฐบาลไทยได้ออกนโยบายเพื่อให้การรับรองทางกฎหมายแก่ศูนย์การเรียนรู้ และกระทรวงศึกษาธิการได้ออกข้อบังคับที่เกี่ยวข้องตามมาในปี 2555 ข้อบังคับนี้ยังเปิดโอกาสให้ศูนย์การเรียนรู้ลงทะเบียนอย่างเป็นทางการได้ ในแง่หนึ่ง ผู้มีอำนาจฝั่งไทยมุ่งหวังที่จะใช้ข้อบังคับเหล่านี้เพื่อดูแลศูนย์การเรียนรู้ และจากมุมมองของศูนย์การเรียนรู้ การลงทะเบียนอย่างเป็นทางการจะทำให้พวกเขาได้รับการคุ้มครองและการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย การดำเนินการตามข้อบังคับเพื่อให้บุคคลลงทะเบียนศูนย์การเรียนรู้ เผชิญกับความท้าทายเนื่องจากผู้ลงทะเบียนจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยแต่ศูนย์การเรียนรู้ จำนวนมากก่อตั้งขึ้นโดยชุมชนผู้ย้ายถิ่น หลังจากนั้นมีการผ่อนผันกฎระเบียบข้อบังคับมากขึ้น ซึ่งไม่จำกัดให้ผู้ลงทะเบียนต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยอีกต่อไป แต่ยังคงกำหนดให้ชุมชนหรือองค์กรจดทะเบียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ ในต้นปี 2556 ศูนย์การเรียนรู้ จำนวนมากที่ต้องการลงทะเบียนต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและภาษาที่ใช้สอนซึ่งส่วนใหญ่ใช้ภาษาเมียนมาร์ ถึงแม้การลงทะเบียนศูนย์การเรียนรู้ ไม่ได้ระบุให้ใช้หลักสูตรการเรียนที่เป็นภาษาไทย การอนุมัติให้ใช้หลักสูตรภาษาอื่น ๆ ทำให้เกิดข้อถกเถียงระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น มีเพียงผู้อำนวยการและครูผู้สอนในศูนย์การเรียนรู้ เพียงไม่กี่แห่งที่ถือเอกสารแสดงตัวตนที่เป็นทางการ (Vungiriphisal, 2011) ในปี 2552 ศูนย์การเรียนรู้ ที่ลงทะเบียนเป็นผลสำเร็จและได้รับการอนุมัติให้เป็นโรงเรียนเอกชนจึงมีเพียงศูนย์การเรียนรู้ ออลเซนต์ (All Saint MLC) ในอำเภอแม่สอดเพียงแห่งเดียว และโรงเรียนไร่ส้มวิทยาในจังหวัดเชียงใหม่ได้ลงทะเบียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ ในปี 2553 (Chiangmai Primary Education Service Area 3)

ประเทศไทยได้ออกนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่ใช่คนไทยฉบับล่าสุดในปี 2559 โดยรัฐบาลมีมติให้เด็กที่ไม่ใช่คนไทย ซึ่งเกิดและอาศัยในประเทศไทยนานกว่า 15 ปี และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยมีสิทธิสมัครขอสัญชาติไทยได้ (มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 7 ธันวาคม 2559) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้นโยบายดังกล่าวอาจเป็นผลดีแก่เด็กข้ามชาติซึ่งเกิดและจบการศึกษาจากระบบการศึกษาของไทย แต่ไม่ใช่ผู้สมัครทุกคนจะได้รับการอนุมัติเพราะยังมีเงื่อนไขข้ออื่นที่จำเป็นในการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่แรงงานข้ามชาติ

หลักสูตรการศึกษาในประเทศไทย

ในระบบการศึกษาไทยมีหลักสูตรทั้งหมดสามหลักสูตร คือ 1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การศึกษานอกโรงเรียน และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาขั้นพื้นฐานคือการเรียนในโรงเรียนทั่วไป หลังจากมีการดำเนินนโยบายให้การศึกษาแก่เด็กที่ไม่ใช่คนไทยแล้ว เด็กข้ามชาติได้เข้าเรียนในโรงเรียนและเรียนหลักสูตรพื้นฐานเพียงเท่านั้น หลังจากนั้นในปี 2555 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ริเริ่มหลักสูตรระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่ใช่คนไทยอย่างเป็นทางการและเริ่มสอนในเดือนสิงหาคม 2556 หลักสูตรดังกล่าวสอนเป็นภาษาไทยและรวมเอาภาษาของ

ชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาสอนเป็นรายวิชา หลักสูตรได้รับการออกแบบให้ยืดหยุ่นสำหรับเด็กข้ามชาติซึ่งมีความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษาในระบบ (Vungsiriphisal et. al., 2013)

นอกจากการศึกษาในระบบของไทย ยังมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติโดยชุมชนแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีผู้ใช้แรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ศูนย์การเรียนรู้ ให้การศึกษาแก่เด็กข้ามชาติจำนวนมากในประเทศไทยแต่ไม่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานของไทย มีเพียงศูนย์การเรียนรู้ บางแห่งซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณชายแดนที่จดทะเบียนและทำงานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในท้องถิ่น ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปีแต่ศูนย์การเรียนรู้ ยังคงไม่รวมอยู่ในระบบการศึกษาของประเทศไทย ในบางพื้นที่ การทำงานของศูนย์การเรียนรู้ เหล่านี้ยังถูกเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นมองว่าน่าสงสัยเนื่องจากทำการสอนโดยใช้หลักสูตรของตนเองและสอนโดยใช้ภาษาประจำชาติพันธุ์ (Vungsiriphisal, 2010)

การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการดำเนินนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศไทย

เพื่อให้เป็นไปตามปณิธานของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนค.ศ. 2030 และเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคนโดยเริ่มจากการออกนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนในปี 2542 ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (2545-2559) ขึ้น ตามด้วยแผนการปฏิบัติงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยเป้าหมายของนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน เป้าหมายที่สามและสี่ ระบุถึงปัญหาการออกจากโรงเรียนของเด็กและวัยรุ่นและครอบคลุมไปถึงการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ รวมไปถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อของผู้ใหญ่ทุกคน การออกนโยบายเพื่อแทรกแซงเรื่องการศึกษานี้เปิดโอกาสทางการศึกษาทางเลือกที่หลากหลาย รวมถึงการฝึกอบรมทักษะสายอาชีพ ทักษะการใช้ชีวิตโดยเรียนผ่านระบบการศึกษาทางไกล เช่นเดียวกับการเรียนในศูนย์การศึกษาในที่ทำงานและในชุมชนสำหรับผู้ด้อยโอกาสซึ่งไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนในระบบได้ (UNESCO 2015b, p.125)

มติคณะรัฐมนตรีในปี 2548 เรื่องการศึกษาสำหรับบุคคลที่ไม่มีทะเบียนราษฎรคือก้าวย่างสำคัญที่ลดกำแพงสำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทยให้เข้าถึงการศึกษาได้ โดยรับรองว่าเด็กทุกคน ไม่ว่าจะมิใช่สัญชาติหรือสถานะทางกฎหมายใด มีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปี (UNICEF 2019) ก่อนหน้านี้ การลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนของรัฐต้องใช้เอกสารแสดงตัวตนทางกฎหมาย เช่น สูติบัตรหรือใบทะเบียนคนเกิด อย่างไรก็ตาม มติคณะรัฐมนตรีในปี 2548 ทำให้นักเรียนได้เข้าเรียนโดยไม่ต้องมีเอกสารยืนยันตัวตน เป็นการปูทางให้เด็ก ๆ ที่ไม่มีเอกสารรับรองตัวตนเข้าถึงการศึกษาได้ (Arphattananon 2012, p.5) ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนต้องการเพียงข้อมูลพื้นฐานของเด็กนักเรียนเท่านั้น และถ้าพวกเขาไม่มีสัญชาติไทย พวกเขาจะได้รับเลขประจำตัวเป็นตัวเลข 13 หลัก (Arphattananon 2012; Tuangratananon et al., 2019) โดยกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบออกเลขประจำตัว 13 หลักหลังจากได้รับข้อมูลของเด็กนักเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ

เร็ว ๆ นี้ มีการก่อตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ) ขึ้นเพื่อเปิดช่องว่างทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสซึ่งครอบคลุมเด็กข้ามชาติและเด็กไร้สัญชาติ (UNICEF 2019)

ประเทศไทยยังเป็นผู้นำปญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา (ASEAN Declaration on Strengthening Education for Out of School Children and Youth (OOSCY)) ซึ่งอนุมัติโดยประเทศสมาชิกในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ณ เมืองเวียงจันทน์ในปี 2016 (Thame 2019) เพื่อรับรองว่าจะไม่มีเด็กคนใดที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เป้าหมายของปญญาดังกล่าวนี้คือเด็กพิการ เด็กข้ามชาติ ผู้ใช้แรงงานเด็กและเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งมักพบกับอุปสรรคการเข้าถึงการศึกษา ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กปี 2532 ซึ่งระบุว่าเด็กทุกคนมีสิทธิในการเรียนหนังสือระดับประถมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และเด็กทุกคนควรเข้าถึงการเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาได้และได้รับการสนับสนุนให้เรียนในระดับสูงที่สุด (ข้อ 28) อนุสัญญาดังกล่าวยังเสนอต้นแบบโดยรวมของการศึกษาของเด็กซึ่งจะช่วยให้พวกเขาพัฒนาบุคลิกภาพ สติปัญญาและความสามารถในด้านต่าง ๆ และสอนให้พวกเขาเข้าใจสิทธิของตนและเคารพสิทธิ วัฒนธรรม และความแตกต่างของผู้อื่น รวมทั้งช่วยให้พวกเขาอยู่อย่างสันติและรักษาสันติภาพด้วย (ข้อ 29) ในต้นแบบการศึกษานี้ ถือว่าโรงเรียนคือสถานที่ซึ่งให้โอกาสการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและความปลอดภัยและเป็นสิ่งแวดล้อมที่คุ้มครองและครอบคลุมทุกคน คำนึงถึงความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศ และการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครอบครัวและชุมชน (UNESCO 2015b, p.204)

เมื่อคำนึงถึงความจริงที่ว่าเด็กข้ามชาติในประเทศไทยคือเด็กในกลุ่มเสี่ยงกลุ่มใหญ่ที่มีแนวโน้มที่จะออกจากโรงเรียน จึงแนะนำให้ดูข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัย เป็นระเบียบ และปกติปี 2561 (2018 Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM)) ซึ่งรัฐบาลไทยได้ลงนาม ถึงแม้ข้อตกลงดังกล่าวไม่ผูกมัด แต่นับว่าเป็นกรอบการปฏิบัติงานที่มีเนื้อหาครอบคลุมที่สุดที่ใช้จัดการปัญหาเรื่องการอพยพผ่านกระบวนการทำงานแบบบูรณาการของภาครัฐ การทำงานแบบบูรณาการขององค์กรที่ทำงานเพื่อสังคม ซึ่งตอบสนองคนทุกเพศสภาพและเห็นความสำคัญของเด็ก (UN General Assembly 2018) ข้อตกลงนี้เรียกร้องให้ประเทศที่รับแรงงานข้ามชาติมอบการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานแก่แรงงานข้ามชาติ รวมถึงการให้ “การศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียมและครอบคลุมแก่เด็กและเยาวชนข้ามชาติ และอำนวยความสะดวกให้พวกเขาโดยไม่เลือกปฏิบัติ ให้พวกเขาได้เข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการส่งเสริมศักยภาพของระบบการศึกษาและโดยการอำนวยความสะดวกให้พวกเขาเข้าถึงการพัฒนาช่วยปฐมนิเทศ การเข้าเรียนในระบบ การเรียนนอกระบบในโครงการต่าง ๆ สำหรับเด็ก ๆ ที่เข้าเรียนในระบบไม่ได้ การฝึกอบรมการปฏิบัติงานและอาชีพ การศึกษาวิชาการช่าง และการศึกษาภาษา รวมทั้งการกระชับความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องซึ่งสามารถสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวได้ (Objective 15, Article 31f)

ทัศนคติของชุมชนที่มีเด็กข้ามชาติและครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนก่อให้เกิดมิติที่สำคัญอันจะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษา เพราะเห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนของแรงงานข้ามชาติและการขจัดความกลัวของแรงงานข้ามชาติในชุมชน ในข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัย เป็นระเบียบ และปกติจึงระบุว่าประเทศที่รับแรงงานข้ามชาติควร “ส่งเสริมให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ต้อนรับ ปลอดภัยและส่งเสริมกำลังใจของเด็กข้ามชาติโดยการขยายความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ รวมข้อมูลที่มีหลักฐานเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานเข้าไปในหลักสูตรการศึกษาและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเคารพในความแตกต่างและการมีส่วนร่วม และเพื่อป้องกันการแบ่งแยกเรื่องเชื้อชาติ การหวาดกลัวคนต่างชาติและการขาดความอดกลั้น” (Objective 16, Article 32 i)

การแบ่งแยกทางสังคมที่เด็กข้ามชาติต้องประสบอาจทำให้พวกเขาไม่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียน โดยงานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของคนไทยต่อแรงงานข้ามชาติและแรงงานชาวเมียนมาร์ในจังหวัดตากพบว่าในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 50 เห็นด้วยว่าบุตรของแรงงานข้ามชาติและผู้ใช้แรงงานที่ลงทะเบียนแล้วควรได้รับอนุญาตให้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทย แต่มีเพียงร้อยละ 22.4 ของผู้ตอบแบบสอบถามที่สนับสนุนให้บุตรของแรงงานข้ามชาติและผู้ใช้แรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนได้รับบริการด้านการศึกษาในไทย (Niyomsilpa and Sunpuwan 2014, p.23) ผู้ปกครองเด็กไทยจำนวนมากไม่เห็นด้วยกับนโยบายการศึกษาเพื่อป้องกันที่อนุญาตให้เด็กข้ามชาติเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนรัฐและเชื่อว่าพวกเขาควรเรียนในศูนย์การเรียนรู้เพื่อเด็กข้ามชาติมากกว่า งานวิจัยชิ้นนี้ยังแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนในท้องถิ่นบางแห่งอาจปฏิเสธที่จะรับเด็กข้ามชาติเข้าเรียนเพราะเด็กเหล่านี้ได้รับการดูถูกและตีตราว่าเรียนไม่เก่ง (Arphattanon 2012, pp.5-6) ทัศนคติแบ่งแยกดังกล่าวอาจทำให้โรงเรียนรัฐปฏิเสธการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติ และผู้ปกครองของเด็กข้ามชาติเหล่านั้นอาจไม่เต็มใจมากขึ้นในการส่งลูก ๆ ไปเรียนในโรงเรียนรัฐและเด็กข้ามชาติอาจลาออกจากโรงเรียนในที่สุด (UNICEF 2018)

ความสำคัญของรากฐานทางวัฒนธรรม ภาษาและคุณค่าของผู้ย้ายถิ่นรับการกล่าวถึงเช่นกันในข้อ 30 และ 31 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็กปี 2532 ซึ่งสนับสนุนให้เด็ก ๆ ที่มีพื้นเพเป็นชนพื้นเมือง มีชาติพันธุ์ ศาสนาและภาษาชนกลุ่มน้อยของตนเองมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการสืบวัฒนธรรม นับถือและปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาและใช้ภาษาของตน รัฐบาลไทยจำเป็นต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายในการทำให้นโยบายทางการศึกษามีความสอดคล้องกับผลประโยชน์เรื่องความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับชุมชนมุสลิมที่อาศัยในจังหวัดทางภาคใต้และตามชายแดนไทยเมียนมาร์ซึ่งมีชาวเมียนมาร์ที่จำเป็นต้องอพยพออกจากประเทศมาอยู่อาศัยในบริเวณนั้นเป็นจำนวนมาก การสร้างความสมดุล เช่น การจัดกิจกรรมทางการศึกษา โครงการและจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในที่พักชั่วคราวตามชายแดนไทยเมียนมาร์ซึ่งต้องได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานของไทย กล่าวคือ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ (Carpeño and Feldman 2015, p.416) งานวิจัยยังเสนอว่าถึงแม้นโยบายการศึกษาของประเทศไทยจะคำนึงถึงหลักการเรื่องวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่การปฏิบัติของโรงเรียนทั่วประเทศกลับแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับบริบทเรื่อง

วัฒนธรรมและศาสนาในท้องถิ่น โดยสรุปแล้ว ความภูมิใจในความเป็นไทยและความจงรักภักดีต่อชาติไทยยังคงฝังอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทย (Arphattanonon 2018) อย่างไรก็ตามการแทรกซึมวัฒนธรรม ฯลฯ ในระบบการศึกษาอาจไม่เป็นที่พอใจ ทำให้แรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองซึ่งต้องการรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ประจำชาติไม่ต้องการส่งเด็ก ๆ ในเรียนในโรงเรียนรัฐ (Ball and Moselle 2015, p.430)

อย่างไรก็ตาม มติรัฐมนตรีในวันที่ 1 มิถุนายน 2564 ได้อนุมัติแผนปฏิบัติการด้านนโยบายภาษาแห่งชาติ (2564-2565) โดยกรอบแนวคิดการปฏิบัติงานประกอบด้วยจุดสำคัญกล่าวคือการใช้ภาษาแม่เป็นภาษาพื้นฐานในการเรียน ให้เรียนภาษาไทยเพื่อใช้เป็นภาษาราชการแต่ไม่ละเลยการใช้ภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศ กรอบปฏิบัติการซึ่งมีกรอบแนวคิดคือ “ภาษาเพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติ” นี้ประกอบด้วยหลักการสามข้อคือ 1) ภาษาเพื่อการคงอยู่ของเอกลักษณ์ชุมชนและการปรองดองแห่งชาติ 2) ภาษาเพื่อการหยั่งรู้ การเข้าใจและการเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน และ 3) ภาษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 1 มิถุนายน 2554)) นโยบายล่าสุดจะทำให้โรงเรียนใช้ภาษาแม่ของเด็กในการเรียนการสอนได้โดยเฉพาะโรงเรียนในทางใต้ของประเทศไทยและเด็กชาติพันธุ์เพื่อที่พวกเขาจะสามารถเล่าเรียนในโรงเรียนรัฐได้ นโยบายดังกล่าวนี้อาจใช้ครอบคลุมถึงเด็กข้ามชาติในประเทศไทยได้เช่นกัน

การศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทยในปัจจุบัน

ทุกจังหวัดในประเทศไทย จากจำนวนเด็กที่ไม่ใช่คนไทยทั้งหมด 65,779 คนที่เรียนหนังสือในโรงเรียนรัฐจากระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา มีเด็กจำนวน 43,396 คนที่มาจากครอบครัวแรงงานทักษะต่ำมาจากประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ (ตาราง 1)

ตาราง 1 เด็กข้ามชาติ (4 สัญชาติ) ที่เรียนในโรงเรียนรัฐของไทย (ระดับพื้นฐาน) ในปี 2564

ปี	กัมพูชา	สปป.ลาว	เมียนมาร์	เวียดนาม	รวม
2564	13,953	6,368	22,997	78	43,396

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในปี 2564 มีเด็กข้ามชาติอายุระหว่าง 6-15 ปีจำนวน 1,076 คนที่ลงทะเบียนในระบบการศึกษานอกระบบในจังหวัดต่าง ๆ (ตาราง 2) และมีเด็กหนุ่มสาวที่มีอายุมากกว่า 15 ปีจำนวน 1,588 คนที่ลงทะเบียนเรียนการศึกษานอกระบบเช่นกัน

ตาราง 2 จำนวนเด็กข้ามชาติอายุระหว่าง 6-15 ปีที่ลงทะเบียนในระบบการศึกษานอกระบบ ปี 2564

จังหวัด	ลงทะเบียนและเข้าเรียน	ไม่เข้าเรียน/ ข้ามชายแดนไม่ได้	รวม
กรุงเทพมหานคร*	98	4	102
เชียงราย	182	37	219
สมุทรสาคร	151	-	151
อำเภอแม่สอด จังหวัด ตาก	170	59	229
ระนอง*	375	-	375
รวม			1,076

ที่มา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

นอกจากเรียนในโรงเรียนไทย ยังมีศูนย์การเรียนรู้ที่มอบการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติด้วย ในปี 2561 มีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติจำนวน 110 แห่งซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในปี 2564 ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือศูนย์การเรียนรู้ 13 แห่งในจังหวัดระนองที่ให้การศึกษากับเด็กข้ามชาติ 2,462 คนลดลงเหลือ 3 แห่งและให้การศึกษากับเด็กข้ามชาติประมาณ 417 คน ศูนย์การเรียนรู้ในจังหวัดตากจำนวน 70 แห่งที่สอนหนังสือแก่เด็กข้ามชาติ 12,085 คนลดลงเหลือเพียง 66 แห่งซึ่งมีนักเรียน 8,899 คน ในปี 2564 มีจำนวนของศูนย์การเรียนรู้ มากกว่าจำนวนที่รายงานไว้ในปี 2561 เช่นกัน ดังตัวอย่างของจังหวัดสมุทรสาครและเชียงใหม่ (ดูตาราง 3) มีศูนย์การเรียนรู้ จำนวนน้อยที่ลงทะเบียนเป็นห้องเรียนการศึกษานอกโรงเรียนกับสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด เช่น ศูนย์การเรียนรู้ จังหวัดระนอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร และศูนย์การเรียนรู้ บางแห่งในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเปิดเป็นศูนย์ดูแลเด็กเล็กและรับดูแลเด็กเล็กที่อายุน้อยกว่า 3 ปี (ตาราง 3)

ตาราง 3 จำนวนของศูนย์การเรียนรู้เพื่อเด็กข้ามชาติในปี 2561 และ 2564

จังหวัด	ปี 2561		ปี 2564	
	จำนวนศูนย์การเรียนรู้	จำนวนนักเรียน	จำนวนศูนย์การเรียนรู้	จำนวนนักเรียน
กรุงเทพมหานคร	3	139	3	ไม่มีข้อมูล
เชียงใหม่	2	44	5*	239
เชียงราย	4	190	ไม่มีข้อมูล	
ชลบุรี	-	-	2	50
ชุมพร	2	72	ไม่มีข้อมูล	
กาญจนบุรี	1	233	ไม่มีข้อมูล	

ปทุมธานี	4	193	ไม่มีข้อมูล	
พังงา	3	354	2	354
ระนอง	13	2,462	3	417
ระยอง	1	50	1	ไม่มีข้อมูล
สมุทรปราการ	2	47	1	10
สมุทรสาคร	4	510	8**	781
ตาก	70	12,085	66	8,899
ตราด	1	25	ไม่มีข้อมูล	
รวม	110	16,350		

* ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก 1 แห่งและศูนย์การเรียนรู้ระดับก่อนประถมศึกษา 1 แห่ง

** รวมสถานรับเลี้ยงเด็ก (ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก) ในโรงงาน 1 แห่ง

ที่มา (1) กลุ่มการทำงานเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ศูนย์บริการการศึกษาระดับประถมศึกษาตาก พื้นที่ 2

(2) ศูนย์เครือข่ายประถมศึกษา โรงพยาบาลสมุทรสาคร ศูนย์บริการการศึกษาระดับประถมศึกษาตากพื้นที่ 2

ศูนย์บริการการศึกษาระดับประถมศึกษาเชียงใหม่พื้นที่ 3 มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนา การสัมภาษณ์เป็นการส่วนตัว

บทที่ 3 ระเบียบวิจัย

กรอบการศึกษา

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นหลังเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย งานวิจัยชิ้นนี้จึงศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการค้นคว้าข้อมูลอ้างอิง (desk research) และการวิจัยเชิงประจักษ์ในขอบเขตที่คัดเลือกไว้ โดยการค้นคว้าข้อมูลอ้างอิงนั้นประกอบด้วยการทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาตัวอย่างของกรอบการปฏิบัติงานที่ดีจากนานาชาติเกี่ยวกับการศึกษาของผู้อพยพเด็ก นโยบายทางการศึกษาที่มีอยู่ในประเทศไทย ภาวะเปียบ สถานะและสถานการณ์ปัจจุบันเรื่องการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทยจึงมีการทำวิจัยภาคสนามในพื้นที่ที่คัดเลือกไว้ (กรุณาดูแผนการการวิจัยภาคสนามตามตัวอย่างด้านล่าง) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพผสมกัน

การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามครอบครัวแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ลาว เมียนมาร์และเวียดนาม (CLMV) เพื่อเก็บข้อมูลซึ่งแสดงมุมมองด้านอุปสงค์ รวมถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของแรงงานข้ามชาติ การตระหนักรู้ และการตัดสินใจส่งและสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนหนังสือ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็นห้าส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานหลังของครอบครัวอันได้แก่เชื้อชาติ เพศ การศึกษา 2) ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย รายได้และสภาพความเป็นอยู่ในประเทศไทย 3) การตัดสินใจและมุมมองเรื่องการศึกษาของลูก ๆ และ 5) ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ที่มีต่อครอบครัวแรงงานข้ามชาติและการศึกษาของเด็ก ๆ นอกจากนี้ ยังมีรวมกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับแรงงานข้ามชาติและเยาวชนข้ามชาติเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเชิงคุณภาพเกี่ยวกับมุมมองของพวกเขาที่มีต่อประโยชน์ของการศึกษา ผลกระทบของการศึกษาในประเทศไทยที่มีต่อพัฒนาการและความเป็นอยู่ในอนาคตของเด็กข้ามชาติ รวมถึงเหตุผลและปัจจัยที่ทำให้เด็กข้ามชาติออกจากโรงเรียนหรือไม่เข้าเรียนเลย

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้บริการการศึกษาเพื่อให้ได้มุมมองจากด้านอุปทาน โดยผู้สัมภาษณ์ได้แก่เจ้าหน้าที่ที่ทำงานเรื่องการศึกษาในระดับชาติและท้องถิ่น องค์กร NGOs ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องคุณภาพ ความข้องเกี่ยวและความยั่งยืนของการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเด็กข้ามชาติเข้าถึงได้ในปัจจุบัน มีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องหลัก ๆ รายอื่น ๆ เช่น ชุมชนท้องถิ่นและองค์กร NGOs ที่ทำงานกับแรงงานข้ามชาติในชุมชนเพื่อทำความเข้าใจเรื่องมุมมองที่เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

วิธีการเก็บตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย

เป้าหมายหลักของงานวิจัยชิ้นนี้คือเด็กข้ามชาติในครอบครัวที่สมาชิกที่เป็นผู้ใช้แรงงานทักษะต่ำชาวกัมพูชา ลาว เมียนมาร์และเวียดนาม ซึ่งเป็นคน 4 เชื้อชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานที่ใช้ทักษะต่ำในประเทศไทย แรงงานข้ามชาติทักษะต่ำนับเป็นกลุ่มอ่อนไหวที่เข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างจำกัด ในงานวิจัยชิ้นนี้คำจำกัดความของ “เด็กข้ามชาติ” คือ i) เด็กที่มีอายุ 3 ถึง 18 ปี และ ii) เยาวชนที่มีอายุ 15 ถึง 24 ปี งานวิจัยชิ้นนี้รวมเยาวชนเข้าไปด้วยเพื่อประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกจากระบบการศึกษาของไทยกลางคัน (รวมถึงโรงเรียนรัฐ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ) บุคคลที่จะทำงานได้อย่างถูกกฎหมายในประเทศไทยต้องมีอายุอย่างน้อยที่สุด 15 ปี นอกจากนี้ การสัมภาษณ์เยาวชนข้ามชาติ ยังทำให้ผู้วิจัยได้สำรวจผลกระทบในระยะยาวที่มองเห็น (เช่น ทักษะ การจ้างงาน) และที่มองไม่เห็น (เช่น มุมมองประเทศไทย ความมั่นใจและทักษะชีวิต) ที่เกิดจากการได้รับการศึกษาในประเทศไทย

เด็กและเยาวชนข้ามชาติซึ่งจบการศึกษาในระดับที่เฉพาะเจาะจงเช่น จบชั้นมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ จะนับว่า “เรียนจบ” ส่วนผู้ที่จบการศึกษาในระดับอื่น ๆ จะนับว่า “เรียนจบชั้น” และผู้ที่เรียนไม่จบแต่ลงเรียนในระบบการศึกษาไทยหรือเรียนหลักสูตรของเอ็นจีโอจะนับว่า “เข้าเรียน” หรือ “ยังเรียนอยู่” ผู้ที่ไม่เคยได้รับการศึกษานับว่าเป็น “ผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ”

มีการสัมภาษณ์ครอบครัวแรงงานข้ามชาติ (เช่น ผู้ปกครองหรือผู้ปกครอง) และเยาวชนข้ามชาติโดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ไม่มีการสัมภาษณ์เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีในงานวิจัยชิ้นนี้ ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่ร่วมในงานวิจัย แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ 1) ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็กในครอบครัว (อายุระหว่าง 3 ถึง 18 ปี) ซึ่งกำลังเรียนหนังสือในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งไม่ว่าจะเรียนในโรงเรียนรัฐ เรียนการศึกษานอกระบบหรือเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ และ 2) ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็กในครอบครัว (อายุระหว่าง 3 ถึง 18 ปี) ซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือ

การวิจัยเชิงปริมาณได้รับการออกแบบเพื่อเก็บข้อมูลประชากรแรงงานข้ามชาติในงานวิจัยชิ้นนี้ และมีการใช้สูตรทาโรยามาเนะ (Taro Yamane) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ค่าความคลาดเคลื่อน

จำนวนผู้ใช้แรงงานทักษะต่ำที่ลงทะเบียนอย่างถูกต้องตามที่ปรากฏในบันทึกข้อตกลง (MOU) ของแผนการระบุ
 สัญชาติในเดือนมีนาคม 2563 คือ 2,551,246 คน การคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแรงงานข้ามชาติและ
 เป็นแรงงานซึ่งจดทะเบียนแล้วจำนวนมากกว่า 100,000 คนโดยใช้สูตรทาร์ยาบานะ ตั้งสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
 95% และค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ $\pm 5\%$ หรือร้อยละ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 625 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม
 มีการเก็บขนาดตัวอย่างของครอบครัวแรงงานข้ามชาติจำนวน 654 ครอบครัว (ซึ่งมีเด็กอายุระหว่าง 0 ถึง 18 ปี)
 จากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ห้าพื้นที่ซึ่งมีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากดังต่อไปนี้

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์

จากสถิติของกระทรวงแรงงาน แรงงานข้ามชาติซึ่งจดทะเบียนและทำงานทั่วประเทศไทยมีจำนวนสูงที่สุดใน
 กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามมาด้วยในภาคกลาง-ตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือ (ตาราง 4)

ตาราง 4 รายชื่อจังหวัด 10 จังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติทักษะต่ำที่จดทะเบียนแล้วอาศัยอยู่ตามลำดับ

กรุงเทพมหานคร	517,440
สมุทรสาคร	226,994
ชลบุรี (ภาคกลางและตะวันออก)	145,122
เชียงใหม่ (ภาคเหนือ)	100,333
สุราษฎร์ธานี (ภาคใต้)	73,729
ระยอง (ภาคกลางและตะวันออก)	69,682
ภูเก็ต (ภาคใต้)	64,691
ระนอง (ภาคใต้)	30,181
ตาก (ภาคเหนือ)	26,255
นครราชสีมา (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)	20,891
รวมจำนวนแรงงานข้ามชาติในไทย	2,233,814

ที่มา กระทรวงแรงงาน กันยายน 2563

การเลือกพื้นที่เพื่อศึกษาแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยพิจารณาจากหัวข้อต่อไปนี้ 1) พื้นที่ซึ่งมีแรงงานข้ามชาติ
 อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก 2) พื้นที่ซึ่งมีสถาบันการศึกษาอันได้แก่โรงเรียน การศึกษานอกระบบและศูนย์การเรียนรู้

สำหรับเด็กข้ามชาติ 3) พื้นที่ซึ่งมีช่องเข้าประเทศไทยหลัก ๆ ทั้งช่องทางเข้าประเทศอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

จากเกณฑ์ข้างต้น มีพื้นที่ที่ได้รับเลือกทั้งหมดห้าพื้นที่ (2 แห่งในภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่และตาก)) 2 แห่งในภาคตะวันออก และ 1 แห่งในภาคใต้) โดยคัดเลือกจากจำนวนประชากรแรงงานข้ามชาติที่จดทะเบียนทั้งหมด และแรงงานข้ามชาติที่จดทะเบียนอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดในจังหวัดตามลำดับต่อไปนี้ 1) กรุงเทพมหานครและสมุทรสาคร 2) ชลบุรีและระยอง 3) เชียงใหม่ 4) ระนอง (ช่องทางเข้าประเทศ)¹ 4) หนองคาย² 5) ตาก³

วิธีการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เกี่ยวข้องกับประชากรกลุ่มอ่อนไหว (เช่น ครอบครัวแรงงานข้ามชาติ เด็กและเยาวชนข้ามชาติ) เพื่อทำตามมาตรฐานระดับชาติและนานาชาติในการปกป้องผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อปกป้องสิทธิและสวัสดิภาพของผู้ร่วมงานวิจัย วิธีการวิจัยและเครื่องมือการวิจัยจึงได้รับการตรวจสอบเรื่องจริยธรรมการวิจัยเป็นการภายในโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (COA No.206/2564, Annex 2)

ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชียหรือ ARCM รับรองว่าได้รับความยินยอมจากผู้ร่วมตอบคำถามในงานวิจัยฉบับนี้แล้วโดยการอธิบายจุดประสงค์ของงานวิจัยให้พวกเขาฟังด้วยภาษาง่ายที่ไม่ซับซ้อน พวกเขาสามารถเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยฉบับนี้หรือปฏิเสธหรือถอนตัวออกจากงานวิจัยในช่วงใด ๆ ก็ตามได้โดยไม่มีผลในทางลบ พวกเรารับรองว่าผู้ร่วมทำงานวิจัยจะได้รับความคุ้มครองจากภัยที่อาจจะเกิดขึ้นโดยการไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวและตัวตนของพวกเขา ผู้ช่วยวิจัยและผู้เจ้านับต้องปฏิบัติตามข้อตกลงรักษาความลับของผู้ร่วมงานวิจัยเพื่อรับประกันว่าข้อมูลดังกล่าวจะไม่ได้รับการเปิดเผย ข้อมูลจากงานวิจัยจะได้รับการเก็บรักษาอย่างปลอดภัยและแบ่งปันกันระหว่างทีมวิจัยและองค์กรยูนิเซฟเท่านั้น

ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชียเป็นผู้นำในการวิจัย โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหุ้นส่วนกล่าวคือมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (World Vision Foundation) มูลนิธิกัลยาณมิตรเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน (Fellowship Foundation for Child and Youth Development) และองค์การเฟรนด์อินเตอร์เนชันแนลประเทศไทย (Friends

¹ ช่องทางเข้าประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาร์และที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติก่อนที่จะปิดทำการก่อนการระบาดของโควิด-19

² ช่องทางเข้าประเทศไทยของคนลาว

³ ช่องทางเข้าประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาร์ และที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

International)⁴ ซึ่งมีประสบการณ์อันยาวนานในการทำงานกับชุมชนแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ลาวเมียนมาร์ และเวียดนามในพื้นที่เป้าหมาย ความใกล้ชิดระดับบุคคลและระดับองค์กรทำให้ทีมวิจัยเลือกชุมชนแรงงานข้ามชาติเพื่อร่วมงานวิจัยได้อย่างปลอดภัยตามมาตรการควบคุมโควิด-19

เพื่อการสร้างมาตรฐานในการเก็บตัวเลขและเสริมสร้างศักยภาพของนักวิจัยภาคสนาม นักวิจัยหลัก ๆ ของศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชียจึงจัดให้มีการฝึกอบรมสามหัวข้อแก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรหุ้นส่วนเกี่ยวกับจริยธรรมในการทำวิจัย การเก็บตัวเลขโดยใช้แอปพลิเคชันโอดีเค (ODK application)⁵ การสัมภาษณ์เชิงลึกชนิดกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม ก่อนที่จะเริ่มเก็บข้อมูลได้มีการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยและแก้ไขคำถามยาก ๆ ให้มีความกระจ่างขึ้น เนื่องจากกฎระเบียบของรัฐบาลและการจำกัดการเดินทางของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงการระบาดของโควิด-19 ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชียจึงใช้วิธีประเมินผลออนไลน์ตลอดการเก็บตัวเลข โดยผู้เก็บข้อมูล มีการจัดประชุมออนไลน์กับผู้เก็บข้อมูลเพื่อแบ่งปันประสบการณ์และเพื่อช่วยให้พวกเขาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างขั้นตอนการเก็บตัวเลข

การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินงานในพื้นที่สี่ภาครวมแปดจังหวัด และเก็บข้อมูลจากแรงงานข้ามชาติทั้งสิ้น 654 คนซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติจากสี่ประเทศได้แก่ 441 คนจากเมียนมาร์ 109 คนจากลาว 102 คนจากกัมพูชาและ 2 คนจากเวียดนาม (ตาราง 5)

ตาราง 5 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณในพื้นที่เป้าหมายโดยแจกแจงตามชื่อประเทศ

พื้นที่เป้าหมาย	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	สปป.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
กรุงเทพฯและสมุทรสาคร	138	7	6	-	151
หนองคาย	-	102	1	1	104
เชียงใหม่	100	-	-	-	100
ตาก (อำเภอแม่สอด)	99	-	1	-	100
ชลบุรีและระยอง	6	-	99	-	105
ระนอง	98	-	-	1	99
รวม	441	109	102	2	654

⁴ สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทำให้องค์การเฟรนด์อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถเดินทางจากกรุงเทพมหานคร (พื้นที่สีแดง) ไปยังพื้นที่เป้าหมายทางภาคตะวันออกได้ ทีมวิจัยจึงได้ติดต่อเจ้าหน้าที่ขององค์กรอื่น ๆ ที่ทำงานในจังหวัดชลบุรีและระยองเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมายทั้งสองแห่ง

⁵ ทีมวิจัยเลือกใช้แอปพลิเคชันโอดีเค (ODK application) แทนโปรแกรม SurveyGizmo ตามแผนเดิมเนื่องจากใช้งานได้ในพื้นที่ทั้งที่มีและไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต

โดยรวมแล้ว ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาจากการสนทนากลุ่มนั้น มีจำนวนน้อยกว่าที่วางแผนไว้เนื่องจากการระบาดของโควิด-19 จึงมีการบังคับให้ต้องเว้นระยะห่างทางสังคมในชุมชนแรงงานข้ามชาติจำนวนมากอย่างเคร่งครัด ทีมวิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครอง 30 คน เยาวชนข้ามชาติ 61 คน เจ้าหน้าที่จากและองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กร NGOs 17 คนและเจ้าหน้าที่รัฐ 13 คน

ตาราง 6 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

พื้นที่เป้าหมาย	ผู้ตอบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม			
	แรงงานข้ามชาติ/ ผู้ปกครองเด็ก ข้ามชาติ	เยาวชนข้ามชาติ (อายุ 15-25 ปี)	องค์กรภาคประชา สังคม/NGOs	เจ้าหน้าที่รัฐ
กรุงเทพฯและสมุทรสาคร	5	10	4	3
หนองคาย	6 + 1 สนทนากลุ่ม	10 + 2 สนทนากลุ่ม	2	2
เชียงใหม่	6	11	3	2
ตาก (อำเภอแม่สอด)	4 + 1 สนทนากลุ่ม	5	3	2
ชลบุรีและระยอง	6	12	3	2
ระนอง	3	13	2	2
รวม	30+2 สนทนากลุ่ม	61+2 สนทนากลุ่ม	17	13

แบบสอบถาม (กรุณาดู Annex 3)

มีการทำวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามที่มีโครงสร้างกับแรงงานข้ามชาติซึ่งเป็นผู้ปกครองหรือผู้ปกครองเด็กข้ามชาติอายุตั้งแต่ 0-18 ปี โดยแบบสอบถามมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามและแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจส่งเด็กข้ามชาติเข้าสู่ระบบการศึกษา

แบบสอบถามได้รับการส่งต่อให้โปรแกรมเก็บข้อมูลคือแอปพลิเคชันโอดีเค (ODK) โดยแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์นี้ทำงานบนโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ตซึ่งสามารถตอบจนครบทุกข้อได้โดยไม่ต้องเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต (พื้นที่ห่างไกลไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต) แบบสอบถามได้รับการแปลเป็นภาษาไทย เมียนมาร์ กัมพูชาและลาว และได้รับการทดสอบในพื้นที่กรุงเทพมหานครก่อนการทำงานวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก

มีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้คำถามชนิดกึ่งโครงสร้างเป็นแนวทางสำหรับผู้สัมภาษณ์ในการติดตามคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ที่อาจเหนือความคาดหมายและตีความได้ในทิศทางที่หลากหลาย

การสนทนากลุ่ม

ผู้ร่วมการสนทนากลุ่มได้รับคัดเลือกจากผู้ตอบแบบสอบถาม การสนทนากลุ่มจัดขึ้นเพื่อให้ผู้ที่มีพื้นหลังคล้ายคลึงกันแบ่งปันประสบการณ์ ทักษะและความคิดเห็นในสภาพแวดล้อมของการรวมกลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งแตกต่างจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตรงที่ผู้ร่วมสนทนาสามารถตอบทสนทนาจากคำตอบของผู้สนทนาคนอื่นได้

ตารางด้านล่างแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของงานวิจัย คำถามหลัก ๆ กลุ่มเป้าหมายและวิธีเก็บข้อมูล (ตาราง 7)

ตาราง 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของงานวิจัย คำถามหลัก ๆ กลุ่มเป้าหมายและวิธีเก็บข้อมูล

จุดประสงค์ของงานวิจัย	คำถามหลัก ๆ	กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการเก็บข้อมูล
เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยด้านอุปสงค์ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย	● คุณภาพ ความเกี่ยวข้องและความยั่งยืนของการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่มีให้เด็กข้ามชาติ ● นโยบายการศึกษากฎระเบียบและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ● ทักษะของชุมชนต่อแรงงานข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในชุมชน	● เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอาจารย์ องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ 3 ถึง 18 ปี) ที่ได้เรียนหนังสือ ● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ 3 ถึง 18 ปี) ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ	● แบบสอบถาม ● สัมภาษณ์เชิงลึก ● สนทนากลุ่ม
เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยด้านอุปทานที่มีอิทธิพล	● ค่าใช้จ่าย มุมมองและการตระหนักรู้	● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ	● แบบสอบถาม ● สัมภาษณ์เชิงลึก

ต่อการศึกษาศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย	ของแรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองต่อการศึกษาลูก ๆ ● นโยบายการศึกษากฎระเบียบและการปฏิบัติ ● ทักษะชีวิตของชุมชนต่อแรงงานข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในชุมชน	3 ถึง 18 ปี) ที่ได้เรียนหนังสือ ● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ 3 ถึง 18 ปี) ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ● เยาวชนข้ามชาติ	● สนทนากลุ่ม
เพื่อระบุผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อเด็กข้ามชาติและความเป็นอยู่ของพวกเขา	● การเข้าถึงการศึกษาปูทางให้เด็กข้ามชาติมีงานทำหรือการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือไม่ ● การศึกษาเตรียมให้เด็กข้ามชาติมีอนาคตในประเทศไทยหรือในประเทศต้นทาง หากพวกเขากลับบ้านเกิดหรือไม่ ● มีประโยชน์ส่วนตัวหรือประโยชน์ทางสังคมแก่แรงงานข้ามชาติที่ได้รับการศึกษาหรือไม่ เช่น การอ่านออกเขียนได้ ความมั่นใจในตัวเอง ทักษะการใช้ชีวิต และมุมมองต่อประเทศที่ให้ที่พักอาศัย	● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ 3 ถึง 18 ปี) ที่ได้เรียนหนังสือ ● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ 3 ถึง 18 ปี) ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ● เยาวชนข้ามชาติ ● แรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองซึ่งลูก ๆ เรียนหนังสือในประเทศไทยและเดินทางกลับประเทศบ้านเกิดแล้ว	● แบบสอบถาม ● สัมภาษณ์เชิงลึก ● สนทนากลุ่ม

เพื่อตรวจสอบหาผลกระทบของโควิด-19ที่เกิดขึ้นทันทีต่อการศึกษานักเรียนเด็กข้ามชาติ	● เด็กข้ามชาติเผชิญความท้าทายเรื่องอะไรในช่วงการระบาดของโควิด-19 และการปิดโรงเรียน และศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ ● โควิด-19มีผลกระทบต่อความสามารถของเด็กข้ามชาติในการเรียนต่อโดยวิธีการเรียนทางไกล/เรียนที่บ้านอย่างไร ● เด็กข้ามชาติต้องการสิ่งใดเพื่อให้พวกเขาเรียนหนังสือได้อย่างต่อเนื่องในช่วงการระบาดของโควิด-19	● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ 3 ถึง 18 ปี) ที่ได้เรียนหนังสือ ● ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีเด็ก (อายุ 3 ถึง 18 ปี) ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ● เยาวชนข้ามชาติ ● ผู้เกี่ยวข้องหลัก ๆ รวมถึงครูอาจารย์ ผู้อำนวยการโรงเรียน องค์การยูเนสโก องค์กร NGOS	● แบบสอบถาม ● สัมภาษณ์เชิงลึก ● สนทนากลุ่ม
--	--	--	--

เงื่อนไขเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในช่วงการระบาดของโควิด-19

ทีมวิจัยติดตามข่าวอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับโควิด-19จากรัฐบาลไทยและปรับเครื่องมือการวิจัยให้ใช้ได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทีมวิจัยได้รับการชี้แจงเรื่องมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยเพื่อป้องกันตนเองและผู้ตอบคำถามจากการติดเชื้อโควิด-19 และมีอุปกรณ์ป้องกันโรคอย่างเพียงพอ (เช่น เจลล้างมือ และหน้ากากอนามัย) ตลอดจนเว้นระยะห่างทางกายระหว่างขั้นตอนการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

มีการใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติ SPSS เพื่อสรุปสถิติ (เช่น ความถี่ ค่าเฉลี่ยและพิสัย) และการวิเคราะห์สถิติอย่างละเอียด (เช่น ความสัมพันธ์ของตัวแปร) ที่ได้มาจากตัวแปรทางประชากรและสังคม-เศรษฐกิจที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจะได้รับการถอดเสียงและแปลโดยคำตอบที่เป็นประเด็นหลัก ๆ และเป็นที่ยอมรับจะใช้นับสนทนากลุ่มเชิงปริมาณ

ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ครอบคลุมเพียงเด็กจากกลุ่มแรงงานข้ามชาติทักษะต่ำที่เชื้อชาติได้แก่กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และ เวียดนามซึ่งได้รับอนุญาตให้ทำงานที่ใช้ทักษะต่ำในประเทศได้ แต่ไม่ครอบคลุมถึงเด็ก ๆ จากประเทศอื่นซึ่งอาจทำงานที่ใช้ทักษะต่ำเช่นกัน และไม่ครอบคลุมเด็กผู้ลี้ภัยพื้นที่พักพิงชายแดน ขอบเขตของการวิจัยฉบับนี้เน้นเรื่อง การศึกษาโดยมีข้อมูลพื้นฐานที่สนับสนุนเรื่องโอกาสทางการศึกษาของเด็ก ๆ แต่เครื่องมือการวิจัยไม่ได้ครอบคลุม ถึงเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมาร์ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก การศึกษาของบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ

กลุ่มตัวอย่างบางหมวดหมู่มีขนาดเล็ก (เช่น มีตัวอย่างชาวเวียดนาม 2 คน และมีแรงงานข้ามชาติวัยหนุ่มสาวที่ เรียนโรงเรียนอาชีวะจำนวนน้อย) จึงอาจไม่สามารถสรุปข้อมูลของกลุ่มเหล่านี้ได้

จากแผนการที่วางไว้ ทีมวิจัยจะร่วมมือกับหน่วยงานหุ้นส่วนเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมายทั้งหมดแต่การระบาดของ โควิด-19 ระลอกที่สามทำให้ทีมวิจัยเริ่มเก็บข้อมูลล่าช้าไปหนึ่งเดือนจากแผนการเดิมและต้องยืดระยะเวลาเก็บ ข้อมูลออกไปเนื่องจากพื้นที่เป้าหมายได้รับการระบุว่า เป็น “พื้นที่สีแดง” ซึ่งได้รับผลกระทบจากโรคระบาดอย่าง หนัก ดังนั้นจึงมีการจำกัดการเดินทางไปและกลับจากพื้นที่สีแดงหรือกระทั่งห้ามเข้าพื้นที่บางแห่งซึ่งมีแรงงานข้าม ชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยต้องขออนุญาตเข้าพื้นที่บางแห่งและไม่สามารถเดินทางข้ามจังหวัดได้ นอกจากนี้ยังไม่สามารถจัดการสนทนากลุ่มได้ในชุมชนแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ จึงมีการเปลี่ยนการสนทนา กลุ่มเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งใช้เวลานานมากกว่า ดังนั้นในพื้นที่บางแห่ง คือจังหวัดสมุทรสาครและ กรุงเทพมหานคร การสุ่มตัวอย่างประชากรจึงจำกัดอยู่ในพื้นที่บางแห่งซึ่งผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทนี้จะนำเสนอผลการวิจัยเชิงประจักษ์จากการลงสนามในสี่ภาคและแปดจังหวัดในประเทศไทยระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน 2564 โดยการสำรวจครัวเรือนของครอบครัวแรงงานข้ามชาติจำนวน 654 ครอบครัวจากประเทศกัมพูชา ส.ป.ก.ลาว เมียนมาร์และเวียดนาม มีการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด 91 ครั้งและจัดการสนทนากลุ่ม 4 ครั้งกับแรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองและผู้ปกครองเด็ก รวมทั้งแรงงานข้ามชาติวัยหนุ่มสาว (อายุ 15-24 ปี) มีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องรายอื่น ๆ ได้แก่ครูอาจารย์และผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง 30 ครั้ง

บทนี้เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงภูมิหลังของผู้ตอบคำถามและบุตรหลานของพวกเขา ก่อนที่จะสำรวจปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทาน และสภาพแวดล้อมซึ่งเอื้อต่อการศึกษาศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ส่วนสุดท้ายคือการสำรวจผลกระทบของโควิด-19ที่มีต่อสถานะทางครอบครัวของแรงงานข้ามชาติและการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ

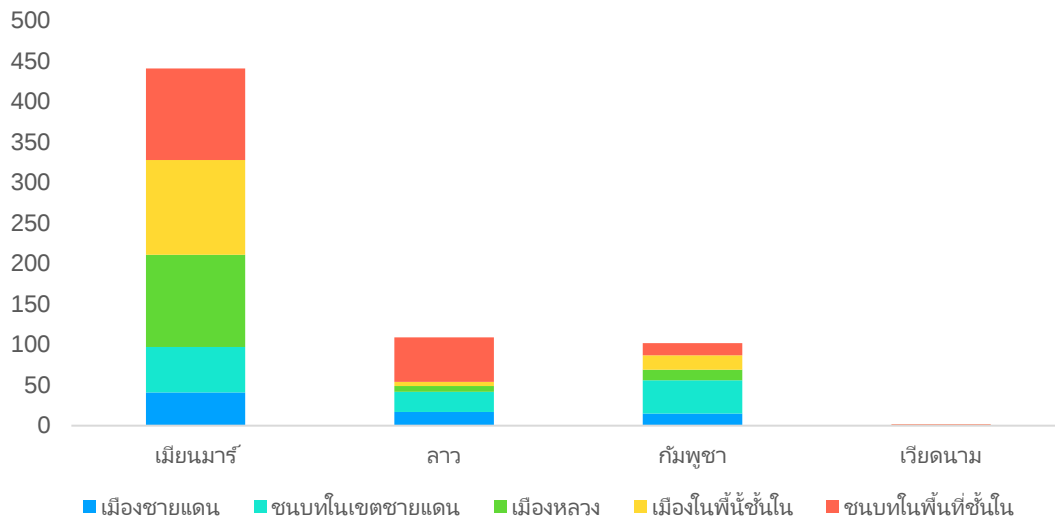
4.1 สถานการณ์โดยรวมของการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในปัจจุบัน

พื้นหลังของผู้ตอบคำถาม

มีการสำรวจครัวเรือนของแรงงานข้ามชาติทั้งหมด 654 ครัวเรือน เป็นแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมาร์ 441 คน ส.ป.ก.ลาว 109 คน กัมพูชา 102 คนและเวียดนาม 2 คน จากจำนวนทั้งหมดมีผู้ชาย 497 คนและผู้หญิง 157 คน ประมาณร้อยละ 94 ของครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจเป็นแรงงานข้ามชาติที่มีบุตร ที่เหลือคือผู้ปกครองเด็กซึ่งประกอบไปด้วยญาติเช่นลุงหรือป้า และอีกจำนวนน้อยคือเพื่อนของผู้ปกครอง

ผู้ตอบคำถามชาวเมียนมาร์มาจากพื้นที่หลากหลาย ส่วนใหญ่มาจากเมืองซันโน (ร้อยละ 27) เมืองหลวงของรัฐ (ร้อยละ 26) หรือเมืองซันโนในชนบท (ร้อยละ 26) ผู้ตอบคำถามชาวลาวส่วนใหญ่มาจากเมืองซันโนในชนบท (ร้อยละ 51) พื้นที่ชนบทติดชายแดน (ร้อยละ 23) และเมืองติดชายแดน (ร้อยละ 16) ผู้ตอบคำถามชาวกัมพูชาส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ชนบทติดชายแดน (ร้อยละ 40) เมืองซันโน (ร้อยละ 18) เมืองซันโนในชนบท (ร้อยละ 15) และเมืองติดชายแดน (ร้อยละ 15) ผู้ตอบคำถามชาวเวียดนามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีเพียงสองคนและพวกเขามาจากเมืองซันโนและเมืองซันโนในชนบท (รูปภาพ 1)

รูปภาพ 1 ที่มาของกลุ่มเป้าหมาย (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

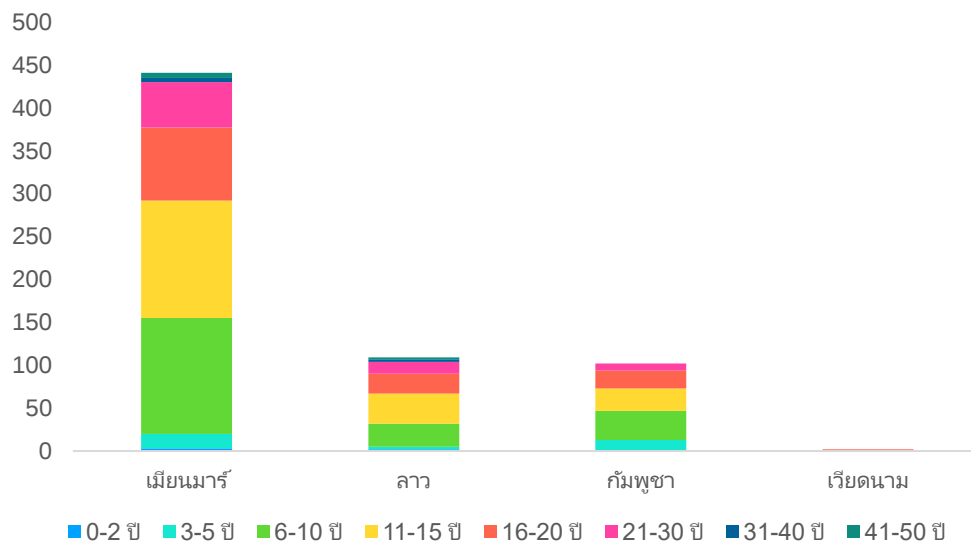
ศาสนาหลัก ๆ ที่ครอบคลุมแรงงานข้ามชาติในสี่ประเทศต้นทางนับถือคือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 87) ผู้ตอบคำถามชาวเมียนมาร์ร้อยละ 10 ระบุว่านับถือศาสนาคริสต์และร้อยละ 6 นับถือศาสนาอิสลาม ผู้ตอบคำถามชาวลาวห้าคนระบุว่ามีความเชื่อเรื่องวิญญาณ (Animism) ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบคำถามคือชั้นประถมศึกษา ตามด้วยไม่มีการศึกษาที่เป็นทางการ การศึกษาของผู้ตอบที่มาจากคนละประเทศไม่แตกต่างกัน ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอาศัยอยู่กับคู่ครองในประเทศไทย (ร้อยละ 77) มีเพียงร้อยละ 10 ที่ระบุว่าโสดหรือไม่ได้แต่งงาน ร้อยละ 7 หย่าหรือแยกทาง และร้อยละ 3 เป็นหม้าย ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่แต่งงานกับคู่ครองที่มีสัญชาติเดียวกัน ในกลุ่มผู้ที่แต่งงานกับคู่ครองคนละสัญชาตินั้น มีจำนวนมากที่แต่งงานกับชาวไทย การศึกษาสูงสุดของคู่ครองอยู่ในระดับใกล้เคียงกันโดยส่วนใหญ่เรียนชั้นประถมศึกษาหรือไม่ได้เรียนหนังสือ

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามในประเทศต้นทางโดยทั่วไปร้อยละ 27 คือชาวนา (เป็นเจ้าของที่ดิน) ร้อยละ 19 เป็นแรงงานภาคเกษตรกรรมที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และร้อยละ 17 ไม่มีงานทำ ส่วนเหตุผลหลัก ๆ ที่อพยพมาประเทศไทยนั้น แรงงานข้ามชาติร้อยละ 49 ระบุว่าเพราะมาหางานที่ให้รายได้ที่ดีกว่า และร้อยละ 31 ระบุว่าเพราะไม่มีงานทำในประเทศบ้านเกิด เหตุผลอื่น ๆ คือการมาอยู่กับคู่ครองหรือสมาชิกครอบครัว

ระยะเวลาการอยู่อาศัยในประเทศไทย

ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่อยู่อาศัยในประเทศไทยระหว่าง 11-15 ปี (ร้อยละ 30) 6-10 ปี (ร้อยละ 30) 16-20 ปี (ร้อยละ 20) และ 21-30 ปี (ร้อยละ 12) (รูปภาพ 2)

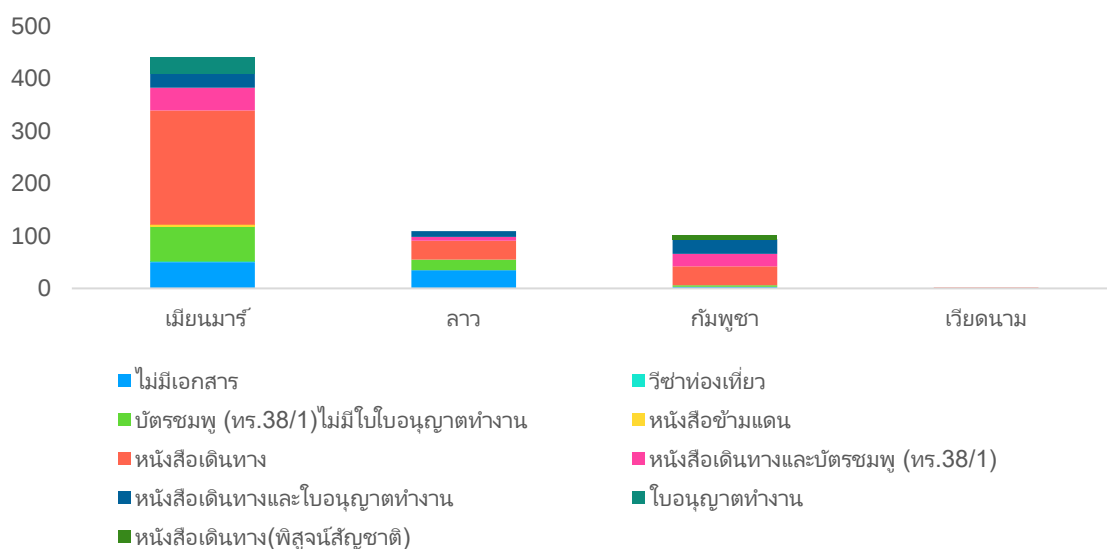
รูปภาพ 2 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในประเทศไทย (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

เอกสารประจำตัวของผู้ตอบคำถาม

แรงงานข้ามชาติจำนวนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งมีหนังสือเดินทาง (ร้อยละ 45) มีจำนวนน้อยที่ถือเอกสารแบบ ทร 38/1 (บัตรสีชมพู) (ร้อยละ 14) หรือมีทั้งแบบ ทร38/1 และหนังสือเดินทาง (ร้อยละ 11) และมีจำนวนน้อยกว่านั้นที่ถือหนังสือเดินทางที่มีใบอนุญาตทำงาน (ร้อยละ 10) ผู้ตอบคำถามร้อยละ 14 ไม่มีเอกสารแสดงตนเลย (รูปภาพ 3)

รูปภาพ 3 เอกสารประจำตัวของผู้ตอบคำถาม (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

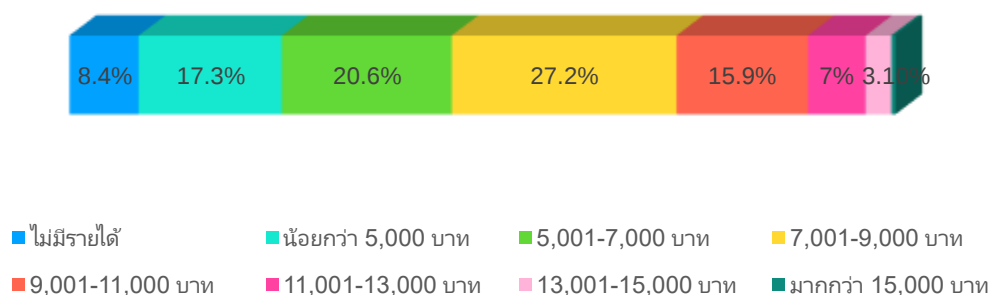
อาชีพในประเทศไทยของผู้ตอบคำถาม

จากการวิจัย พบว่ามีความหลากหลายของอาชีพในสามภาคส่วนของผู้ตอบคำถาม กล่าวคือ ร้อยละ 21 ของผู้ตอบคำถามชาวเมียนมาร์ทำงานในภาคส่วนการแปรรูปอาหารและร้อยละ 14 ทำงานเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงาน ตามมาด้วยงานก่อสร้าง (ร้อยละ 8) เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วพบว่าแรงงานข้ามชาติชาวลาวส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้แรงงานภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 30) เป็นผู้ใช้แรงงานอื่น ๆ (ร้อยละ 21) และทำงานบ้าน (ร้อยละ 10) ส่วนแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชานั้นร้อยละ 24 ทำงานในโรงงานแปรรูปอาหาร ทำงานก่อสร้าง (ร้อยละ 17) และทำประมง (ร้อยละ 16) ส่วนผู้ตอบคำถามชาวเวียดนามจำนวนสองคน คนหนึ่งระบุว่าทำงานก่อสร้างและคนที่สองทำงานบริการอื่น ๆ ในช่วงเวลาที่ทำวิจัยฉบับนี้ (เมษายนถึงมิถุนายน 2564) พบว่าผู้ตอบคำถามชาวเมียนมาร์ไม่มีงานทำในอัตราที่สูงที่สุด (ร้อยละ 17)

รายได้ของผู้ตอบคำถาม

ผู้ตอบคำถามเพียงร้อยละ 10 มีรายได้มากกว่า 11,000 บาทต่อเดือน (รูปภาพ 4) ผู้ตอบคำถามร้อยละ 27 มีรายได้ประมาณ 7,000 ถึง 9,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 21 มีรายได้ประมาณ 5,000 ถึง 7,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 17 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท

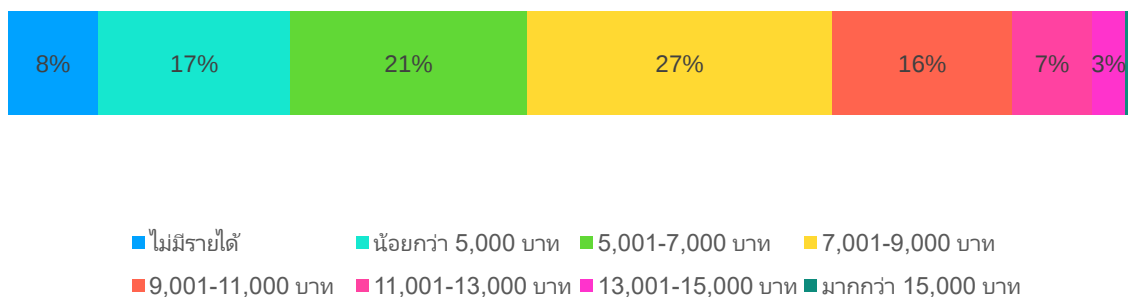
รูปภาพ 4 รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบคำถาม

รายได้ของครัวเรือน

ครัวเรือนจำนวนมากกว่าร้อยละ 23 มีรายได้รวมมากกว่า 16,000 บาทต่อเดือน ตามด้วย 8,001-10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 17) และ 6,001-8,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 13) (รูปภาพ 5)

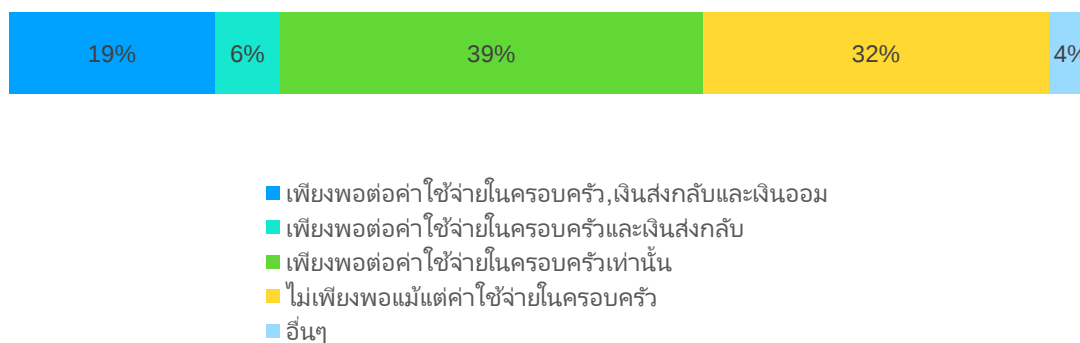
รูปภาพ 5 รายได้ของครอบครัว

รายได้ของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายและการส่งเงินกลับบ้าน

ผู้ตอบคำถามมากกว่าสามส่วนระบุว่ารายได้รวมทั้งหมดของครอบครัวครอบคลุมรายจ่าย ในทางตรงกันข้ามผู้ตอบคำถามอีกสามส่วนระบุว่าไม่มีรายได้มากพอที่จะครอบคลุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว แนวโน้มนี้อาจเกิดขึ้นจากการหยุดชะงักการจ้างงานในช่วงที่เกิดการระบาดของโควิด-19 (รูปภาพ 6) ผู้ตอบคำถามห้าส่วนระบุว่าไม่มีรายได้มากพอที่จะครอบคลุมค่าใช้จ่ายของครอบครัว มีพอส่งกลับบ้านและเหลือเก็บ มีผู้ตอบคำถามหนึ่งคนเพิ่มเติมว่าต้องเอาเงินไปชำระหนี้ที่กัมพูชา

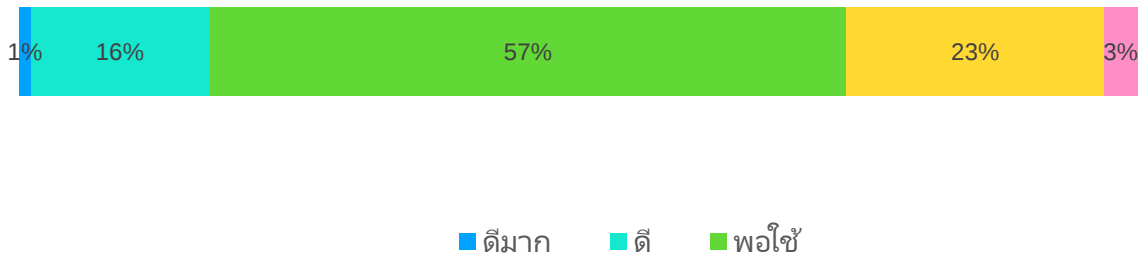
รูปภาพ 6 มุมมองของผู้ตอบคำถามเรื่องรายได้ รายจ่ายของครอบครัวและการส่งเงินกลับบ้าน

สถานะทางการเงินในประเทศไทยของผู้ตอบคำถาม

ร้อยละ 57 ของผู้ตอบคำถามคิดว่าสถานะทางการเงินในประเทศไทยของพวกเขา “พอใช้” ร้อยละ 23 คิดว่า “แย่” และร้อยละ 15 คิดว่า “ดี” (รูปภาพ 7)

รูปภาพ 7 การประเมินสถานะทางการเงินในประเทศไทยของผู้ตอบคำถาม

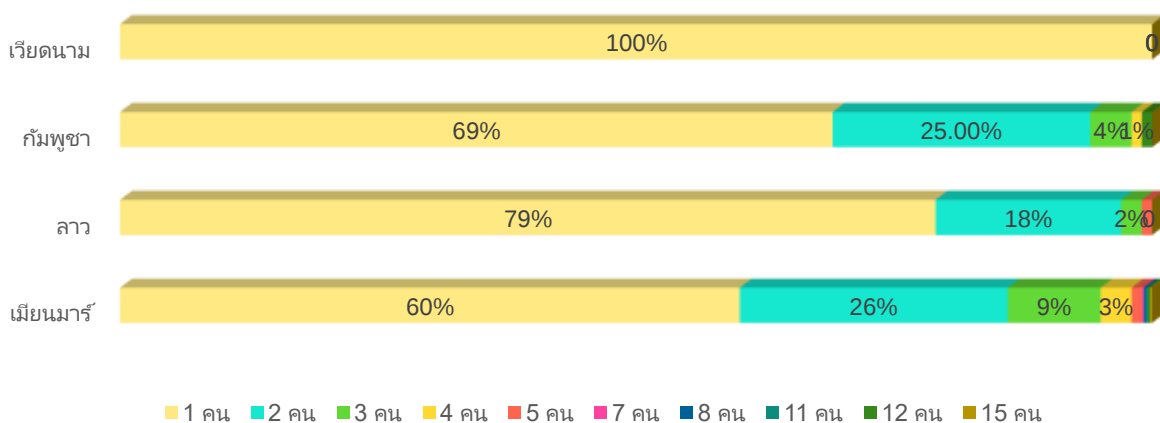

สภาพความเป็นอยู่ในประเทศไทยของผู้ตอบคำถาม

ร้อยละ 58 ของผู้ตอบคำถามคิดว่าสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขา “พอใช้” ซึ่งใกล้เคียงกับคำตอบด้านบน อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 23 คิดว่ามีสภาพความเป็นอยู่ “ดี” เมื่อเทียบกับความพอใจในระดับที่ต่ำว่าเรื่องสภาพการเงิน

จากการสำรวจครัวเรือน โดยเฉลี่ยแล้วมีสมาชิกหนึ่งถึงสามคน (ร้อยละ 97) ที่เหลือมีสี่ถึงหกคน (รูปภาพ 8) จำนวนเด็กทั้งหมด (อายุสูงสุด 18 ปี) ในครัวเรือนที่สำรวจมีทั้งหมด 896 คนซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่มีเด็กกระหว่างหนึ่งถึงสามคนในความดูแล (ร้อยละ 96) ครอบครัวชาวเมียนมาร์หนึ่งครอบครัวและกัมพูชาหนึ่งครอบครัวต่างต้องดูแลเด็กมากกว่า 10 คน โดยเด็กส่วนใหญ่อยู่บ้านเดียวกับผู้ตอบคำถาม

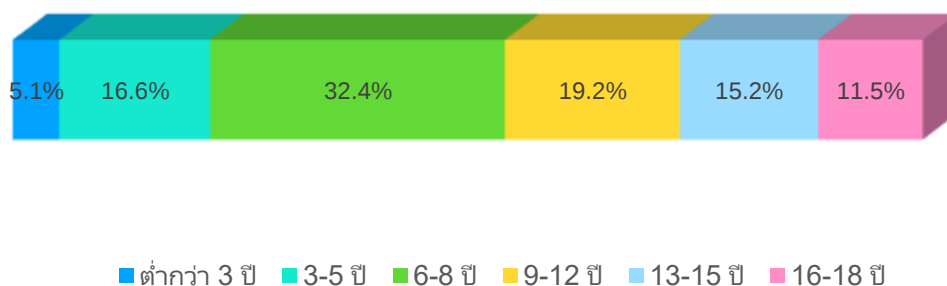
รูปภาพ 8 จำนวนเด็กข้ามชาติที่ดูแลโดยผู้ตอบคำถาม (จำแนกตามสัญชาติ)

พื้นหลังของเด็กข้ามชาติ

จากการสำรวจเด็กทั้งหมด 896 คน พบว่ามีจำนวนเด็กผู้หญิง (ร้อยละ 52) และเด็กผู้ชาย (ร้อยละ 48) ใกล้เคียงกัน มากกว่าร้อยละ 70 อายุระหว่างแรกเกิดถึง 12 ปี ที่เหลือเป็นเด็กหนุ่มสาวอายุสูงสุด 18 ปี (รูปภาพ 9)

รูปภาพ 9 เด็กข้ามชาติ (จำแนกตามช่วงอายุ)

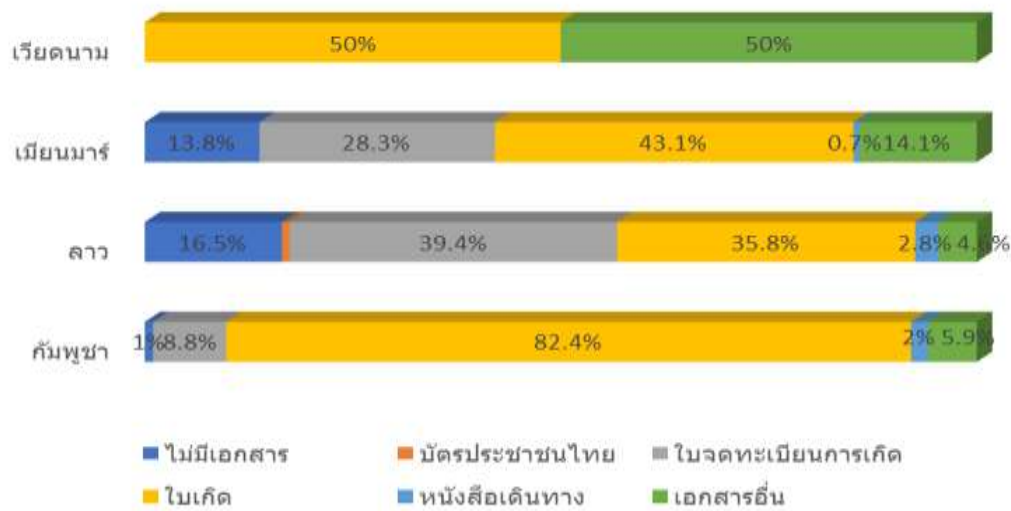
เด็กข้ามชาติเกือบร้อยละ 67 เกิดในประเทศไทยและที่เหลือเกิดในประเทศต้นทาง (รูปภาพ 10) มีเด็กไร้สัญชาติคนหนึ่งไม่ทราบสถานที่เกิด

รูปภาพ 10 ประเทศเกิดของเด็กข้ามชาติ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

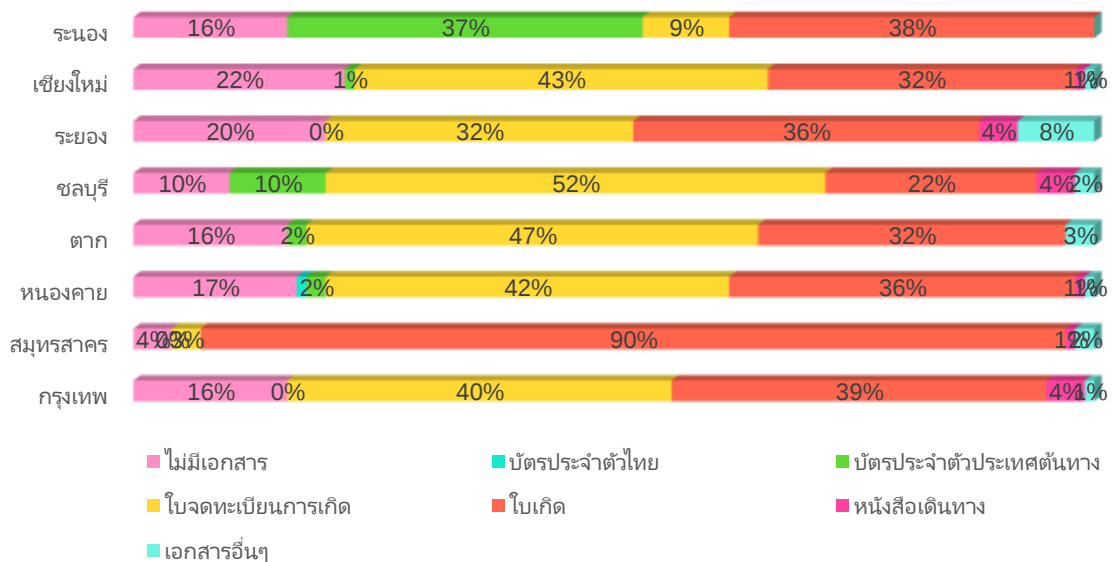
โดยทั่วไปแล้ว สหุติบัตรและทะเบียนการเกิด (ทั้งในประเทศเกิดและที่อื่น) คือเอกสารแสดงตนของเด็กข้ามชาติในการสำรวจ เด็กข้ามชาติร้อยละ 16 ไม่มีเอกสารแสดงตนและร้อยละ 14 ถือเอกสารประเภทอื่นเช่นบัตรนักเรียนที่โรงเรียนออกให้ บัตร 10 พร บัตรชมพู (ทร38) ซึ่งออกโดยกระทรวงมหาดไทย บัตรประจำตัวสำหรับผู้ที่ไม่ใช่สัญชาติไทย รวมทั้งผู้ติดตามที่ไม่มีสัญชาติไทยซึ่งไม่มีสถานะทางกฎหมาย (รูปภาพ 11)

รูปภาพ 11 เอกสารประจำตัวของเด็กข้ามชาติ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

หากจำแนกตามจังหวัด พบว่าสมุทรสาครและระนองมีสัดส่วนเด็กข้ามชาติที่มีทะเบียนการเกิดน้อยที่สุดในขณะที่จังหวัดชลบุรี เชียงใหม่ นนทบุรีและตากมีสัดส่วนสูงที่สุด สมุทรสาครมีสัดส่วนเด็กข้ามชาติที่มีสูติบัตรสูงที่สุด พบเด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารแสดงตนในทุกจังหวัด เด็กที่ถือหนังสือเดินทางมีสัดส่วนน้อยในทุกจังหวัดยกเว้น ระนอง (รูปภาพ 12) เด็กคนหนึ่ง นนทบุรีมีบัตรประชาชนของไทย

รูปภาพ 12 เอกสารประจำตัวของเด็กข้ามชาติ/จำแนกตามพื้นที่

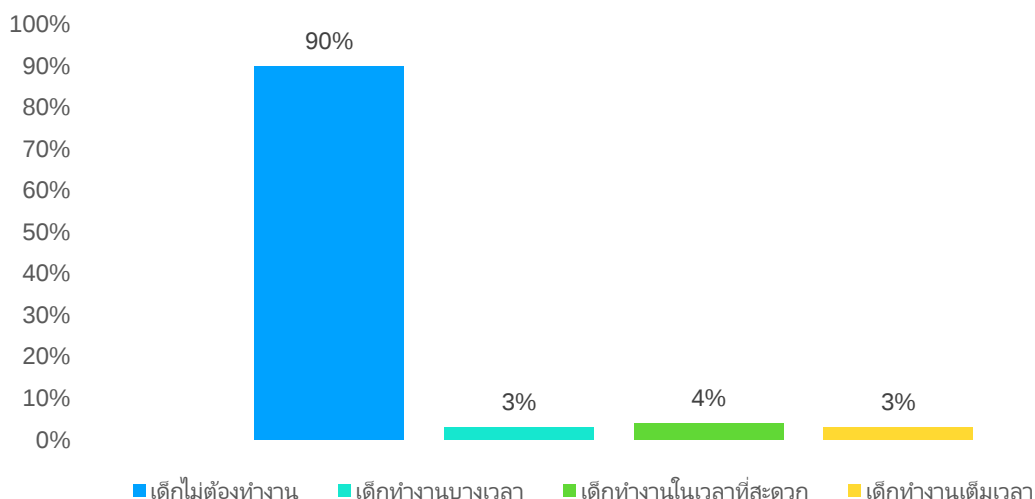
เด็กที่รับจ้างทำงาน

อายุต่ำสุดที่จะทำงานในประเทศไทยได้คือ 15 ปีและผู้ใช้แรงงานที่อายุต่ำกว่า 18 ปีถูกห้ามไม่ให้ทำงานที่เป็นอันตรายและเสี่ยงภัย จากการสำรวจพบว่าเด็กร้อยละ 10 ทำงานเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 3) ทำงานพิเศษ (ร้อยละ 4)

และทำงานเต็มเวลา (ร้อยละ 3) (รูปภาพที่ 13) เด็กที่ทำงานมากกว่าครึ่งหนึ่งอายุระหว่าง 13 ถึง 18 ปี ในจำนวนเด็กอายุ 12 ปีและน้อยกว่าที่ทำงาน มากกว่าครึ่งหนึ่งอายุต่ำกว่า 10 ปี งานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้ประเมินว่างานที่เด็ก ๆ ทำอันตรายหรือเป็นภัยต่อพัฒนาการของพวกเขาหรือรบกวนการไปโรงเรียน หรือทำงานในสภาพแวดล้อมที่ถูกเอาเปรียบและเข้าข่าย “การใช้แรงงานเด็ก” ตามความหมายที่นานาชาติกำหนดหรือไม่ (ILO 2022) อย่างไรก็ตาม เด็กที่ต้องทำงานเหล่านี้เสี่ยงต่อการออกจากโรงเรียนก่อนกำหนดหากมีความต้องการทำงานอย่างมาก

จากการสัมภาษณ์ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่าเด็กอายุระหว่าง 10-15 ปีทำงานในตลาดชุมชน โดยส่วนมากช่วยผู้ปกครองดูแลร้านค้าขนาดเล็กหรือช่วยผู้ปกครองที่ทำงานในภาคบริการ (เช่น ทำงานบ้าน ทำความสะอาด ทำอาหาร) ในอำเภอแม่สอด เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม (แม่สอด) เด็กข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาครที่อายุระหว่าง 16-18 ปีทำงานช่าง เช่น ซ่อมเครื่องจักรยานยนต์ วิทยุ บางคนทำงานในโรงพยาบาลท้องถิ่น หากเปรียบเทียบกัน รายงานระบุว่าเด็ก ๆ ที่แม่สอดทำงานก่อสร้าง งานเกษตรกรรมและงานในภาคบริการ แรงงานข้ามชาติวัยหนุ่มสาวอายุ 19 ปีคนหนึ่งลงทะเบียนฝึกอบรบวิชาชีพที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเด็กข้ามชาติแห่งหนึ่ง และได้อธิบายว่าเขาทำงานและเรียนในเวลาเดียวกันเพราะเขามีเงินไม่พอใช้จ่าย เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นในช่วงการระบาดของโควิด-19 ข้อมูลที่ได้อาจบิดเบือนเนื่องจากการปิดโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลของเด็กข้ามชาติที่ไม่สามารถเรียนออนไลน์ได้

รูปภาพ 13 เด็กข้ามชาติที่ทำงาน

4.2 ปัจจัยด้านอุปทานที่ส่งผลต่อการศึกษาในประเทศไทยของเด็กข้ามชาติ

ผู้ให้การศึกษา

ในประเทศไทยมีผู้ให้การศึกษาแก่เด็กข้ามชาติตั้งแต่ระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสายสามัญและสายอาชีพ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้เพื่อเด็กข้ามชาติ

การดูแลเด็กอ่อน

ศูนย์เด็กอ่อนสำหรับเด็กข้ามชาติตั้งอยู่ในพื้นที่สำรวจภาคสนามส่วนใหญ่ โดยศูนย์เด็กอ่อน (อายุ 2-5 ปี) ดำเนินงานโดยเทศบาลและที่ว่าการอำเภอ ผู้ปกครองจำเป็นต้องใช้ใบทะเบียนการเกิดและเอกสารแสดงตัวตนอื่นๆ ของเด็กเพื่อรับบริการในศูนย์ฯ (จากการสัมภาษณ์หัวหน้าชุมชนในจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดระนอง อำเภอแม่สอดและจังหวัดหนองคาย) เด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารแสดงตนสามารถเข้ารับการดูแลในศูนย์เด็กอ่อนและสถานรับเลี้ยงเด็กในท้องถิ่นได้ (อำเภอแม่สอด) หรืออาจใช้เพียงจดหมายรับรองที่ออกโดยนายจ้างของผู้ปกครอง (จังหวัดชลบุรี) ในบางกรณี เด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารแสดงตนสามารถเข้ารับการและได้ดื่มนมและรับประทานอาหารเหมือนกับเด็กไทย (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สอด) นอกจากรับเด็กข้ามชาติที่มีและไม่มีเอกสารแสดงตนแล้ว ศูนย์เด็กอ่อนและสถานรับเลี้ยงเด็กในเทศบาลอำเภอแม่สอดยังเผยแพร่ข้อมูลเรื่องการบริการของศูนย์ฯ เป็นภาษาของแรงงานข้ามชาติ มีศูนย์เด็กอ่อนและสถานรับเลี้ยงเด็กสำหรับเด็กข้ามชาติของเอกชนซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชน วัด และชุมชนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากภายนอกและรับดูแลเด็กเล็ก (อายุ 1-3 ปี) ศูนย์ฯ ที่อยู่ในวัดบางแห่งปิดทำการระหว่างการระบาดของโควิด-19 (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ในจังหวัดสมุทรสาคร) ศูนย์ฯ บางแห่งก่อตั้งภายในที่ทำงานของแรงงานข้ามชาติ เช่น ภายในสวนส้มในจังหวัดเชียงใหม่และในโรงงานอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร ศูนย์เด็กอ่อนเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากนายจ้างหรือเริ่มต้นโดยองค์กรพัฒนาเอกชน มีหลายกรณีที่เด็ก ๆ ได้รับการดูแลโดยญาติซึ่งอาศัยอยู่กับพวกเขา หรือเพื่อนบ้านในชุมชนแรงงานข้ามชาติ ในกรณีหลังผู้ปกครองต้องจ่ายค่าจ้าง 2,000-3,000 บาทต่อเดือน

ในช่วงห้าปีที่ผ่านมา งานวิจัยฉบับหนึ่งระบุว่ากรณีที่แรงงานข้ามชาติให้บุตรไปอยู่กับญาติ ๆ ในประเทศบ้านเกิดแทนที่จะอยู่ที่ประเทศไทยเป็นเรื่องปกติ โดยเฉพาะเมื่อผู้ปกครองทั้งสองต้องทำงาน (Laodamrongchai and Vungsiriphisal 2017) ในช่วงการระบาดของโควิด-19 แรงงานข้ามชาติหยุดทำงานและดูแลลูก ๆ เมื่อไม่สามารถส่งพวกเขากลับบ้านเกิดได้เพราะมีการจำกัดการเดินทาง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือนโยบายล่าสุดของรัฐบาลไทยซึ่งรับแรงงานข้ามชาติผ่านบันทึกความเข้าใจ (MOU) และไม่อนุญาตให้มีผู้ติดตามอพยพมาด้วย เด็กข้ามชาติอายุน้อยส่วนใหญ่กำเนิดจากแรงงานข้ามชาติที่สร้างครอบครัวในประเทศไทย ไม่ได้ตามผู้ปกครองของพวกเขามาจากประเทศบ้านเกิด

ระบบการศึกษาพื้นฐานและสายอาชีพของไทย

ในระบบการศึกษาพื้นฐานของไทย หลังจากจบระดับก่อนประถมศึกษาแล้ว เด็ก ๆ จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาเป็นเวลา 6 ปี อีก 3 ปีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและเรียนต่ออีก 3 ปีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเรียนต่อสายอาชีพ สำหรับการศึกษายาชีพ เด็ก ๆ สามารถเรียนต่อสายอาชีพระดับสูงใน

โรงเรียนรัฐหรือเอกชนต่อไปได้ ในการเข้าเรียน หากเด็กข้ามชาติไม่มีการรับรองหรือเอกสารรับรองความรู้ พวกเขาต้องเริ่มเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กข้ามชาติที่อายุมากกว่าเพื่อนร่วมชั้นต้องเสียกำลังใจแล้ว ยังทำให้มีภาระทางการเงินเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กคนดังกล่าวในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น

การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

แรกเริ่ม การศึกษานอกระบบ (กศน.) ของไทยมีจุดหมายเพื่อมอบการศึกษาทางเลือกแก่คนหนุ่มสาว (อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป) และผู้ใหญ่ซึ่งไม่สามารถลงทะเบียนรับการศึกษาในระบบได้ ต่อมาการศึกษานอกระบบขยายการบริการเพื่อครอบคลุมคนทุกช่วงอายุให้ได้รับการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับหลักสูตร วิชาหลายวิชาของการศึกษานอกระบบได้รับการออกแบบให้เทียบเท่าการศึกษาในระบบและมีโครงการสั้น ๆ รวมทั้งการฝึกทักษะในหัวข้อต่างๆ ในปัจจุบัน มีหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนที่ได้รับการออกแบบเพื่อเด็กข้ามชาติโดยเฉพาะ ประกาศนียบัตรจากการศึกษานอกระบบเทียบเท่ากับการจบการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้หน่วยกิตครบถ้วน ดังนั้น ผู้ที่เรียนจบการศึกษานอกระบบจึงสามารถสมัครเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ นอกจากสถาบันที่จัดการศึกษานอกระบบ ยังมีบริการการศึกษานอกระบบรูปแบบหนึ่งหรือ “การศึกษาเรื่องทักษะชีวิต (life-skill education)” ขององค์กรพัฒนาเอกชน และศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ การศึกษารูปแบบนี้สอนบทเรียนเรื่องทักษะการใช้ชีวิตที่มีประโยชน์ เช่น สุขลักษณะส่วนบุคคล ปัญหาด้านสุขภาพและการป้องกันความเสี่ยงแก่เด็กข้ามชาติที่ไม่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทย (ทีมา ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ จังหวัดชลบุรีและระนอง)

ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

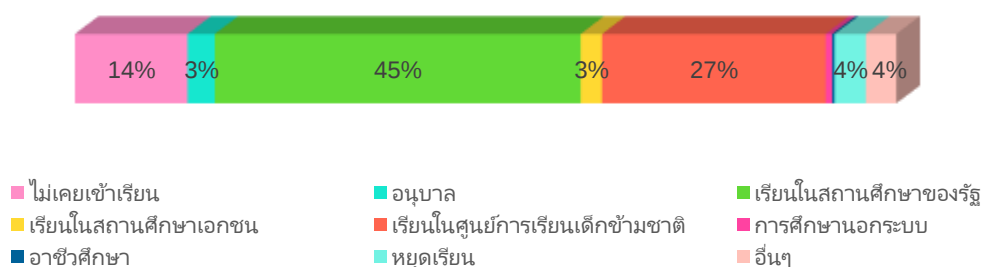
ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติส่วนใหญ่ก่อตั้งขึ้นโดยชุมชนแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมาร์ มีบางแห่งที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนของไทย ศูนย์การเรียนรู้ เหล่านี้จัดการศึกษาให้เด็กข้ามชาติ โดยได้งบประมาณจากแหล่งทุนภายนอก ศูนย์การเรียนรู้ ในงานวิจัยฉบับนี้ ให้บริการทางการศึกษาในหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

- 1) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติที่ให้การศึกษาตามหลักสูตรของประเทศเมียนมาร์ สอนโดยใช้ภาษาเมียนมาร์และภาษาอังกฤษ ในอำเภอแม่สอด จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดระนอง
- 2) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติที่ปรับหลักสูตรให้ผสมระหว่างของเมียนมาร์และของไทย สอนโดยใช้ภาษาเมียนมาร์และภาษาไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร อำเภอแม่สอด และจังหวัดระนอง
- 3) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติที่สอนให้เด็กเตรียมเข้าสู่การศึกษาในระบบ ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และระยอง **ศูนย์เรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติใน**
- 4) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติที่สอนเพียงวิชาเดียวและฝึกอบรมทักษะในจังหวัดสมุทรสาครและกรุงเทพมหานคร

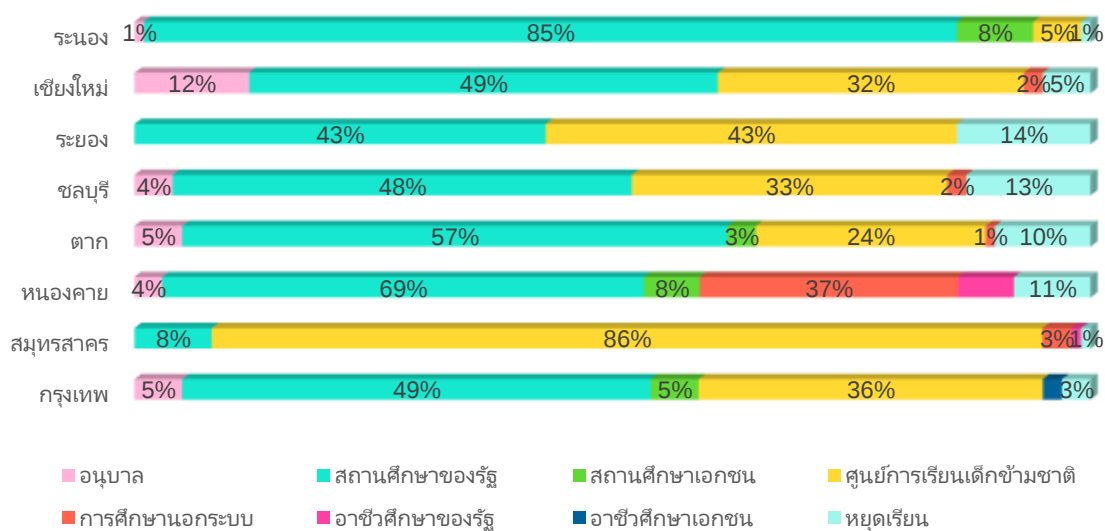
ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา จากการวิจัยพบว่ามีการสอนภาษาไทยในศูนย์การเรียนรู้ ส่วนใหญ่ที่ใช้หลักสูตรของเมียนมาร์ ศูนย์การเรียนรู้ บางแห่งร่วมมือกับสำนักงาน การศึกษานอกระบบฯ และลงทะเบียนให้เด็ก ๆ ได้เรียนการศึกษานอกระบบฯ ของไทย ศูนย์การเรียนรู้ บางแห่ง ลงทะเบียนกับการศึกษานอกระบบของประเทศเมียนมาร์ ซึ่งการลงทะเบียนจะทำให้นักเรียนที่เป็นแรงงานข้าม ชาติได้รับหน่วยกิตและประกาศนียบัตรจากการศึกษานอกระบบของไทยหรือของเมียนมาร์แห่งใดแห่งหนึ่ง

โดยสรุปแล้ว เด็กข้ามชาติส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา โดยส่วนมากเรียนหนังสือในโรงเรียนรัฐของไทย (ร้อยละ 45) ตามมาด้วยเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (ร้อยละ 27) สถานรับเลี้ยงเด็ก (ร้อยละ 3) โรงเรียนเอกชน ของไทย (ร้อยละ 3) และการศึกษานอกระบบ (ร้อยละ 1) ร้อยละ 14 ของเด็ก ๆ ไม่ได้เรียนหนังสือเพราะอายุน้อย กว่าวัยที่ต้องเข้าเรียน (3 ปี) และร้อยละ 4 หยุดเรียน (รูปภาพ 14) ในจังหวัดแต่ละจังหวัด ผู้ตอบคำถามในงานวิจัย ส่วนใหญ่ในจังหวัดระนอง (ร้อยละ 79) เชียงใหม่ (ร้อยละ 78) ตาก (ร้อยละ 45) ชลบุรี (ร้อยละ 44) กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 42) หนองคาย (ร้อยละ 41) และระยอง (ร้อยละ 32) สงขลา ฯ เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐของ ไทย ตามมาด้วยผู้ตอบคำถามในสมุทรสาคร (ร้อยละ 86) เชียงใหม่ (ร้อยละ 50) ระยอง (ร้อยละ 32) กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 32) ชลบุรี (ร้อยละ 30) และระนอง (ร้อยละ 5) สงขลา ฯ เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ สำหรับเด็กข้ามชาติ ร้อยละ 3 ของผู้ตอบคำถามในจังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 2 ของผู้ตอบคำถามในจังหวัดชลบุรี และเชียงใหม่ และร้อยละ 1 ของผู้ตอบคำถามในจังหวัดตากสงเด็ก ๆ เรียนในการศึกษานอกระบบ มีผู้คำถามใน จังหวัดหนองคายร้อยละ 2 และสมุทรสาครร้อยละ 1 สงเด็ก ๆ เรียนในโรงเรียนอาชีวะของรัฐ และร้อยละ 1 ของ ผู้ตอบคำถามในกรุงเทพมหานครสงลูกเรียนโรงเรียนอาชีวะของเอกชน อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบคำถามจำนวนหนึ่งระบุ ว่าเด็ก ๆ ในครอบครัวหยุดเรียนหนังสือแล้ว

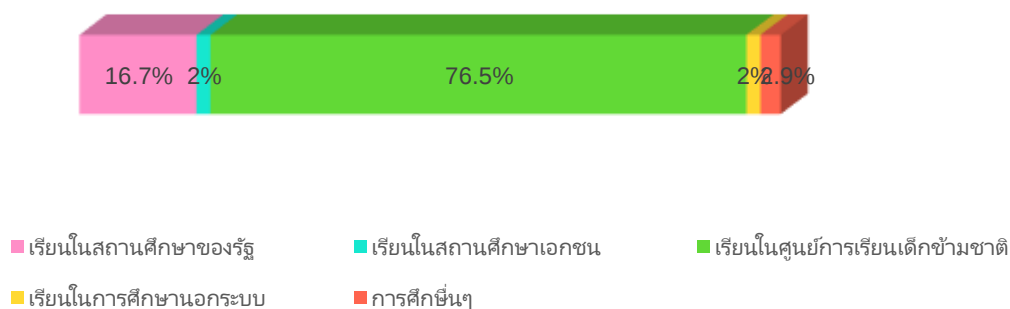
รูปภาพ 14 รูปแบบการศึกษาเด็กข้ามชาติในครอบครัวผู้ตอบคำถาม

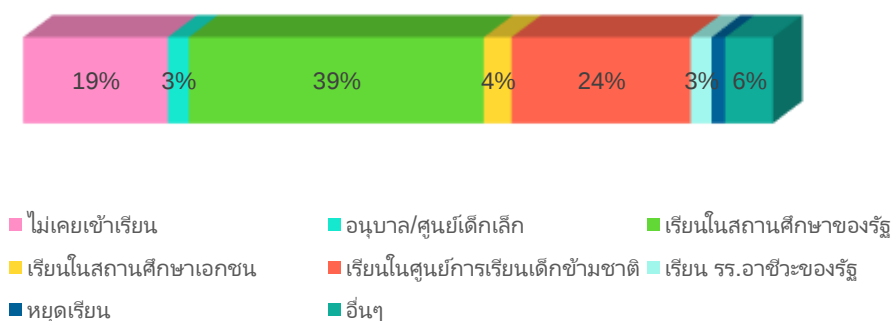
รูปภาพ 15 รูปแบบการศึกษาเด็กข้ามชาติในครอบครัวผู้ตอบคำถาม/จำแนกตามพื้นที่

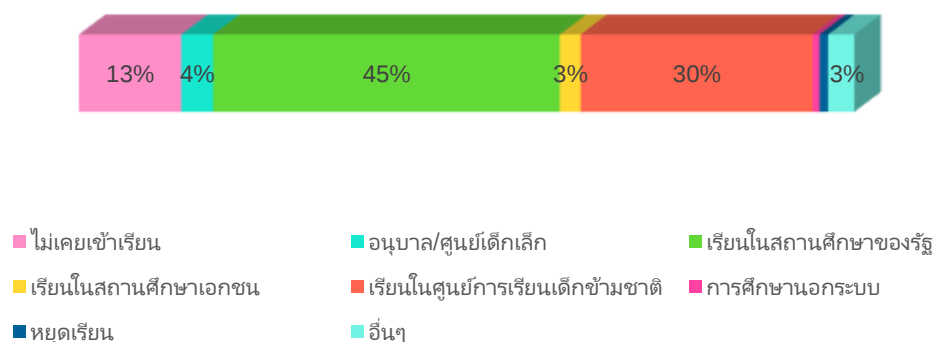
รูปภาพ 16 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – กัมพูชา

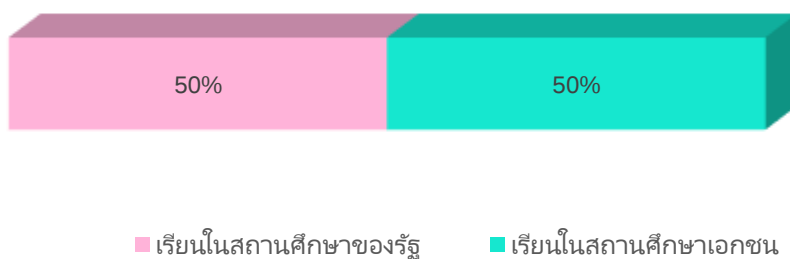
รูปภาพ 17 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – ส.ป.ก. ลาว

รูปภาพ 18 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – เมียนมาร์

รูปภาพ 19 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติจำแนกตามสัญชาติ – เวียดนาม

ในส่วนของประเทศสภาพ ผู้ปกครองที่เป็นแรงงานข้ามชาติส่งลูก ๆ ทั้งหญิงและชายเข้าเรียนในสถาบันทั้ง 5 ประเภท ไม่มีรายงานเรื่องความแตกต่างทางเพศสภาพของเด็กข้ามชาติกับการศึกษารูปแบบต่าง ๆ มากนัก (ตาราง 8) แต่บางกรณีในครอบครัวที่มีลูกเป็นจำนวนมาก เด็กหญิงซึ่งโตกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ ต้องเลี้ยงดูน้อง ๆ ในขณะที่ผู้ปกครองไปทำงาน (ที่มา: การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน จังหวัดชลบุรี)

ตาราง 8 รูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติ/จำแนกตามเพศสภาพ

		สถาน รับเลี้ยง เด็ก	เรียนใน โรงเรียน รัฐของ ไทย	เรียนใน โรงเรียน เอกชน ของไทย	เรียนในศูนย์ การเรียนรู้ สำหรับเด็ก ข้ามชาติ	การศึกษา นอก ระบบ	หยุด เรียน	รวม
กัมพูชา	ผู้หญิง	0	17.3%	0	78.8%	0	0	3.8%
	ผู้ชาย	0	16%	4%	74%	4%	0	2%
ลาว	ผู้หญิง	4.6%	60%	2.3%	30%	0	0	2.3%

	ผู้ชาย	2.2%	37.8%	6.6%	28.9%	6.6%	4.4%	13.3%
เมียนมาร์	ผู้หญิง	5.3%	53.5%	4.8%	32%	0.5%	1.6%	2.1%
	ผู้ชาย	4%	49.5%	1.5%	36.7%	1.5%	1%	5.6%
เวียดนาม	ผู้หญิง	0	50%	50%	0	0	0	0
	ผู้ชาย	0	0	0	0	0	0	0

จากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพยืนยันได้ว่าแรงงานอพยพคิดว่าการศึกษาส่งผลดีแก่การพัฒนาร่างกายของเด็ก ๆ หากเปรียบเทียบกับเด็กที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียน (ที่มา: การสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติในจังหวัดชลบุรี ระนอง สมุทรสาคร ระยอง และหนองคาย)

งานวิจัยฉบับนี้พบว่ามีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติที่ให้การศึกษแก่เด็กข้ามชาติทุกคนไม่ว่าจะมีถิ่นกำเนิดจากประเทศใด และมีศูนย์การเรียนรู้ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กจากประเทศใดประเทศหนึ่งอย่างเช่นเมียนมาร์หรือกัมพูชา แต่ไม่มีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กจาก ส.ป.ก.ลาวโดยเฉพาะ

สำหรับรูปแบบการศึกษาที่ผู้ตอบคำถามส่งลูก ๆ ไปเรียนหนังสือ นั้น พบว่าแรงงานข้ามชาติชาวลาวและเมียนมาร์ส่งเด็กไปสถานรับเลี้ยงเด็ก แต่ไม่มีผู้ตอบคำถามชาวกัมพูชาคนใดทำเช่นนั้น ส่วนเด็กที่อายุมากขึ้น เกือบครึ่งหนึ่งของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาร์ส่งพวกเขาเข้าเรียนโรงเรียนรัฐของไทย (ร้อยละ 49.7) ตามมาด้วยศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (ร้อยละ 29.9) โรงเรียนเอกชนของไทย (ร้อยละ 2.7) และโรงเรียนก.ศ.น. (ร้อยละ 0.9) แต่เด็กบางคนไม่ได้ไปโรงเรียนแล้ว หนึ่งในสามส่วนของผู้ตอบคำถามจาก ส.ป.ก.ลาวส่งลูกเรียนในโรงเรียนรัฐของไทย ตามมาด้วยศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (ร้อยละ 23.9) และโรงเรียนเอกชนของไทย (ร้อยละ 3.7) มีแรงงานข้ามชาติชาวลาวส่วนน้อยที่เรียนโรงเรียนอาชีวะ (ร้อยละ 2.8) แต่ร้อยละ 1.8 หยุดเรียนแล้ว สองในสามส่วนของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาส่งลูก ๆ เรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (ร้อยละ 76.5) ตามด้วยโรงเรียนรัฐของไทย (ร้อยละ 16.7) และโรงเรียนเอกชนของไทย (ร้อยละ 2) และโรงเรียนก.ศ.น. (ร้อยละ 2) มีเด็กข้ามชาติเพียงร้อยละ 2.9 ที่หยุดเรียน ส่วนผู้ตอบคำถามชาวเวียดนามนั้นส่งลูก ๆ เรียนในโรงเรียนรัฐของไทย (ร้อยละ 50) และโรงเรียนเอกชนของไทย (ร้อยละ 50)

* สำหรับแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในจังหวัดชลบุรีนั้น พวกเขาตอบว่าส่งลูก ๆ เรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติซึ่งเป็นศูนย์ดูแลเด็กของชุมชนที่ดำเนินงานโดยที่ว่าการอำเภอ ศูนย์ฯ เหล่านี้ให้บริการแก่เด็กเล็กในระดับก่อนประถมศึกษา

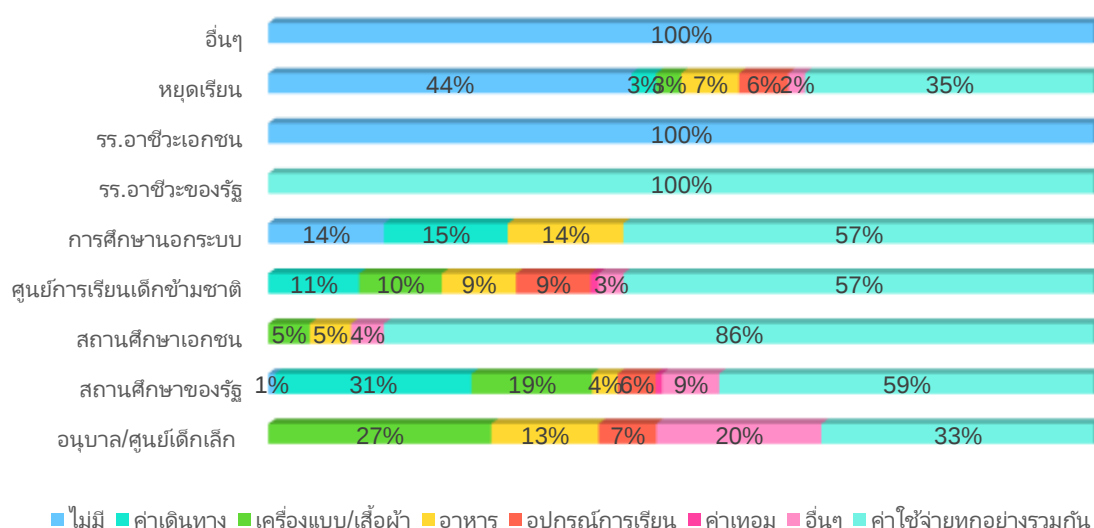
เด็กข้ามชาติหลายคนลงทะเบียนเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติและโรงเรียนก.ศ.น.ในเวลาเดียวกัน แต่เด็กบางคนลงทะเบียนเรียนในการศึกษนอกระบบของไทยเพียงแห่งเดียว เด็กที่ลงทะเบียนเรียนกับการศึกษา

นอกระบบของเมียนมาร์มีแผนที่จะกลับบ้านและเรียนต่อในประเทศเมียนมาร์ (ที่มา: การสัมภาษณ์ครูผู้สอนแรงงานข้ามชาติ อำเภอแม่สอด)

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก

ผู้ตอบคำถามเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่าไม่ว่าเด็กจะได้รับการศึกษารูปแบบใด หากคิดค่าใช้จ่ายโดยรวมทั้งหมดของพวกเขา (รวมค่าเดินทาง เครื่องแบบนักเรียน/เสื้อผ้า อาหาร อุปกรณ์การเรียนและค่าเทอม) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กข้ามชาติทุกรายการคือค่าใช้จ่ายก้อนใหญ่ที่สุด (รูปภาพ 20) ซึ่งอาจแปลได้ว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวคือการระดมทุนของผู้ตอบคำถาม ถึงแม้ภาครัฐจะดำเนินนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนซึ่งจัดสรรงบประมาณที่ครอบคลุมค่าเทอม อุปกรณ์การศึกษาและอาหารกลางวันแล้ว แต่ยังมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นมาซึ่งผู้ปกครองต้องจ่าย เช่น ชุดพละของโรงเรียน ค่าเรียนพิเศษ เป็นต้น

รูปภาพ 20 ค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดเกี่ยวกับการศึกษาแต่ละรูปแบบของเด็กข้ามชาติ

รูปภาพ 20 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบคำถามต้องจ่ายค่าอุปกรณ์การเรียนถึงแม้ส่วนใหญ่จะระบุว่าทางโรงเรียนรัฐรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทุกอย่างแล้วก็ตาม โรงเรียนรัฐของไทยมีอาหารกลางวันให้เด็กในระดับชั้นการศึกษาภาคบังคับ แต่เป็นเรื่องปกติที่เด็กข้ามชาติในโรงเรียนรัฐจะได้ค่าขนมทุกวันจากผู้ปกครอง (เพื่อเอาไว้ใช้ซื้อขนม เป็นต้น) ประมาณ 20 ถึง 30 บาท บางครอบครัวระบุว่าต้องจ่ายค่ารถรับส่ง (300 บาทต่อเดือน) และค่าหอพัก (ท่านหนึ่งระบุว่า 5,000 บาท) ด้วย

ตั้งแต่การระบาดของโรคโควิด-19 ผู้ปกครองที่เป็นแรงงานข้ามชาติยังมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเรียนออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ตด้วย

ในระหว่างการระบาดของโควิด-19 ในปี 2564 รัฐบาลไทยได้มอบเงินจำนวน 2,000 บาทแก่นักเรียนทุกคนที่เรียนในระบบโรงเรียนได้แก่ ศูนย์เด็กก่อน โรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน เพื่อครอบคลุมค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่เกิดขึ้น กล่าวคือค่าอุปกรณ์การเรียนและอินเทอร์เน็ต โดยได้จ่ายเงินจำนวนดังกล่าวแก่เด็กนักเรียนทุกคนรวมทั้งแรงงานข้ามชาติด้วย อาจมีการใช้เงินจำนวนนี้ทำเรื่องสำคัญเรื่องอื่น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีรายได้ต่ำเนื่องจากถูกตัดเวลาทำงานหรือต้องออกจากงานเพราะสถานการณ์โรคระบาด

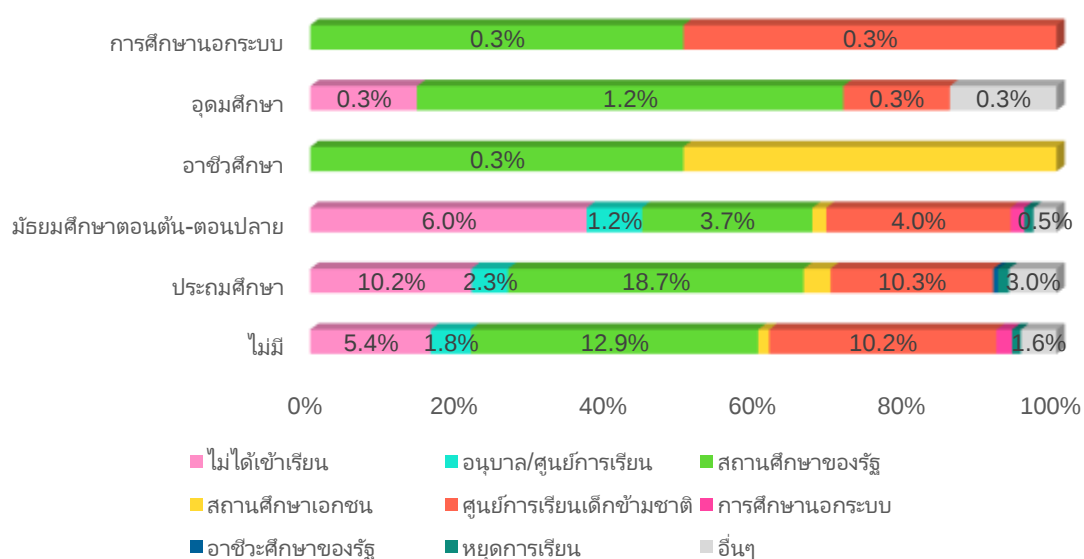
ค่าใช้จ่ายก้อนใหญ่ที่สุดที่ต้องจ่ายเพื่อเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติคือค่าเดินทาง เครื่องแบบนักเรียน/เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียนและอาหาร นอกจากนี้ ผู้ตอบคำถามหลายท่านยังต้องจ่ายค่าเล่าเรียนเป็นรายเดือนด้วย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนของศูนย์การเรียนรู้ พบว่าในบางครั้งผู้ปกครองที่เป็นแรงงานข้ามชาติต้องจ่ายค่าปฏิบัติการซึ่งรวมถึงค่าเช่าที่ดินและอาคารสถานที่ ผู้อำนวยการท่านหนึ่งของศูนย์การเรียนรู้ อธิบายเพิ่มเติมว่าหากได้เงินบริจาคจากศูนย์การเรียนรู้ อาจไม่เก็บค่าเล่าเรียน และอาจมีอาหารกลางวัน นม อุปกรณ์การเรียนและเครื่องแบบนักเรียนให้ด้วย ศูนย์การเรียนรู้ บางแห่งมีรถรับส่งนักเรียนบริการในราคาต่ำแก่นักเรียนที่บ้านอยู่ไกล หากไม่มีรถรับส่ง ผู้ปกครองเน้นว่าพวกเขาต้องส่งเด็ก ๆ ไปเรียนโดยรถจักรยานยนต์หรือใช้ขนส่งสาธารณะ (เช่น รถกระบะ)

4.3 ปัจจัยด้านอุปสงค์ที่ส่งผลต่อการศึกษาในประเทศไทยของเด็กข้ามชาติ

ระดับการศึกษาของผู้ตอบคำถามและรูปแบบการศึกษาของบุตรหลาน

ถึงแม้ระดับการศึกษาที่สูงที่สุดของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมคือระดับประถมศึกษา ตามมาด้วยไม่ได้เรียนหนังสืออย่างเป็นทางการ แต่ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่เข้าใจความสำคัญของการศึกษา และได้ส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน (รูปภาพ 21)

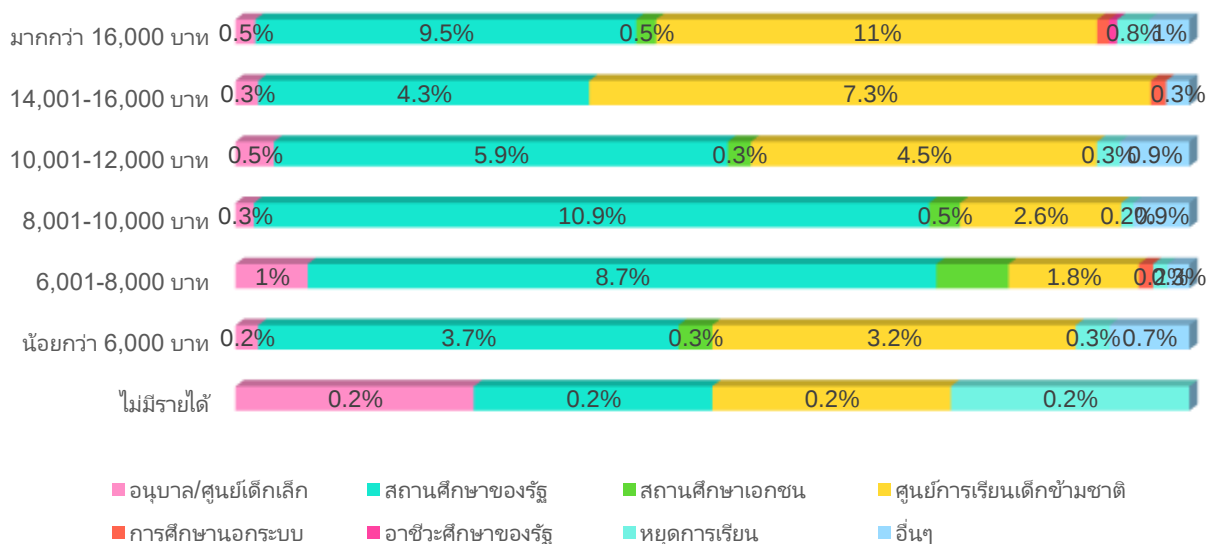
รูปภาพ 21 ภูมิหลังทางการศึกษาของผู้ตอบคำถามและรูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

รายได้ของครอบครัวและการศึกษาของบุตรหลาน

ครัวเรือนแรงงานข้ามชาติที่สำรวจประมาณร้อยละ 24 ระบุว่าปกติแล้วมีรายได้รวมมากกว่า 16,000 บาทต่อเดือน ตามมาด้วยร้อยละ 17 มีรายได้ 8,000-10,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 13 มีรายได้ระหว่าง 6,000-8,000 บาทต่อเดือน การวิจัยพบว่ามี mốiเกี่ยวข้องระหว่างรายได้ของครอบครัวและการหยุดเรียนของเด็ก ๆ เนื่องจากจำนวนเด็กที่ลาออก (N=5) อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้มากกว่า 16,000 บาทต่อเดือน ตามมาด้วยครอบครัวที่มีรายได้ระหว่าง 10,000-12,000 บาท (N=2) และต่ำกว่า 6,000 บาท (N=2) (รูปภาพ 22)

รูปภาพ 22 รายได้ครัวเรือนรายเดือนของผู้ตอบคำถามและรูปแบบการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

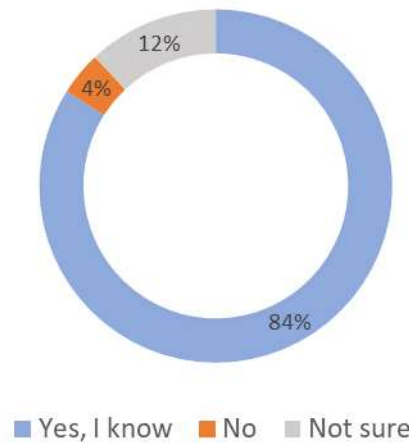

4.4 สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาศึกษาของเด็กข้ามชาติ

ความตระหนักรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทย

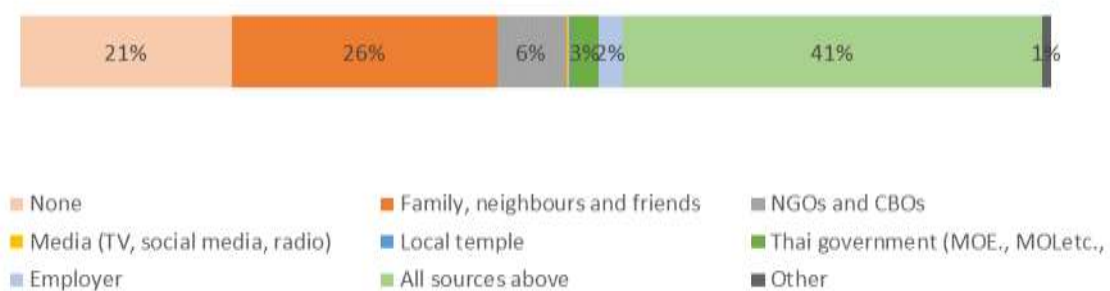
ผู้วิจัยได้ถามผู้ตอบคำถามว่าทราบหรือไม่ว่าเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทยได้ ทั้งนี้เพื่อประเมินความตระหนักรู้และความรู้เรื่องนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน รูปภาพ 39 แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองร้อยละ 84 ระบุว่าทราบว่าเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยสามารถเรียนหนังสือได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบคำถามร้อยละ 12 ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” และร้อยละ 4 ตอบว่า “ไม่ทราบ” ดูเหมือนว่าชุมชนแรงงานข้ามชาติรับทราบนโยบายของไทยเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาสำหรับบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยและมีแนวโน้มว่าผู้ตอบคำถามที่อยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลานานจะทราบเรื่องนี้ โดยผู้ตอบคำถามจำนวนมากอยู่มานานมากกว่า 5 ปี

รูปภาพ 23 การเข้าถึงข้อมูลเรื่องการศึกษาของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

ในกลุ่มผู้ที่ทราบว่าเด็ก ๆ ที่ไม่มีสัญชาติไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้นั้นได้รับข้อมูลจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ (รวมทั้งจากครูผู้สอน หัวหน้าหมู่บ้านและหัวหน้าชุมชน) องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน (CBO) (เช่น มูลนิธิรักประเทศไทย มูลนิธิเพื่อนช่วยเพื่อน (Friends Help Friends) นายจ้างและรัฐบาลไทย มีผู้ตอบคำถามที่ระบุว่า พวกเขาเข้าไปสอบถามที่โรงเรียนด้วยตนเองว่าสามารถให้บุตรหลานมาสมัครเรียนได้หรือไม่และขอทราบขั้นตอนการลงทะเบียนเรียน (รูปภาพ 24)

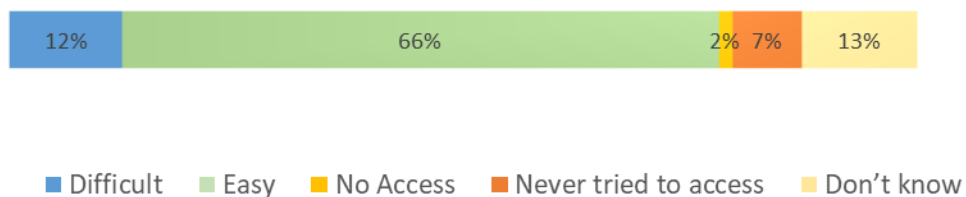
รูปภาพ 24 แหล่งข้อมูลเรื่องการศึกษาในประเทศไทยของเด็กข้ามชาติ

งานวิจัยก่อนหน้านี้แสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะขั้นตอนการลงทะเบียน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนและค่าเดินทาง รวมถึงระยะทางไกลคืออุปสรรคของเด็กข้ามชาติ เพื่อพิสูจน์ว่า เรื่องดังกล่าวยังคงเป็นอุปสรรคในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงถามความคิดเห็นของผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับความยากง่ายในการเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐ โรงเรียนในสังกัดการศึกษาออกโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

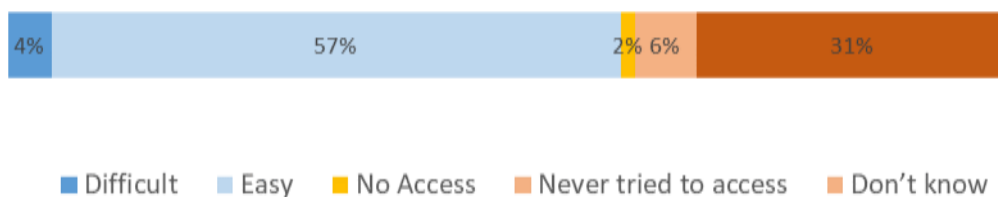
ร้อยละ 66 ของครัวเรือนแรงงานข้ามชาติในการสำรวจตอบว่าการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนรัฐ “ง่าย” ร้อยละ 12 ตอบว่า “ยาก” และอีกร้อยละ 13 ตอบว่า “ไม่ทราบ” (รูปภาพ 25) ในแต่ละจังหวัด ผู้ตอบคำถามที่คิดว่าการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทยทำได้ง่ายในสัดส่วนสูงที่สุดคือผู้ตอบคำถามในจังหวัดเชียงใหม่ ตามด้วยกรุงเทพมหานครและสมุทรสาคร ผู้ตอบคำถามจำนวนครึ่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ระยอง ตากและระนองระบุว่า การเข้าถึงการศึกษาในไทยเป็นเรื่องง่าย ในขณะที่ร้อยละ 30 ในจังหวัดตาก ร้อยละ 27 ในจังหวัดระนองและร้อยละ 9 ในจังหวัดชลบุรีและระยอง และผู้ตอบคำถามจำนวนเล็กน้อยในจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร และหนองคายตอบว่าเข้าถึงการศึกษาได้ยาก มีผู้ตอบคำถามจำนวนหนึ่ง กล่าวคือร้อยละ 19 ในจังหวัดระนอง ร้อยละ 11 ในจังหวัดตาก ร้อยละ 9 ในจังหวัดชลบุรีและระยอง ร้อยละ 5 ในกรุงเทพมหานครและสมุทรสาครไม่เคยพยายามเข้ารับการศึกษ และยังมีผู้ตอบคำถามอีกร้อยละ 28 ในกรุงเทพมหานครและสมุทรสาคร ร้อยละ 20 ในจังหวัดชลบุรีและระยอง ร้อยละ 9 ในจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 7 ในจังหวัดตากและร้อยละ 5 ในจังหวัดระนองที่ไม่ทราบว่าสามารถเรียนหนังสือได้

รูปภาพ 25 ความคิดเห็นของผู้ตอบคำถามต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐของไทย

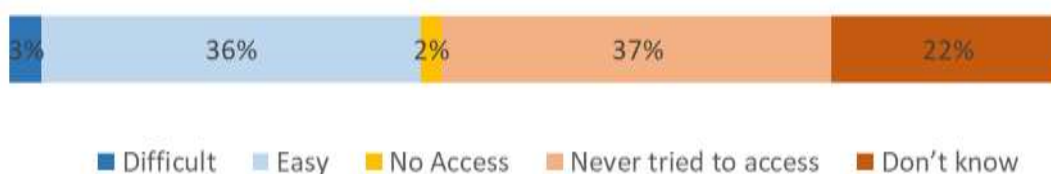
ผู้ตอบคำถามมากกว่าครึ่งหนึ่งคิดว่าการเข้าถึงการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติเป็นเรื่อง “ง่าย” และมีเพียงร้อยละ 4 ที่คิดว่า “ยาก” เมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าโรงเรียนรัฐ มากกว่าร้อยละ 30 ของผู้ตอบคำถามระบุว่าไม่ทราบว่า จะเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ อย่างไร และผู้ที่ระบุเช่นนั้นอยู่ในจังหวัดชลบุรี (ร้อยละ 50) และสมุทรสาคร (ร้อยละ 30) (รูปภาพ 26)

รูปภาพ 26 ความคิดเห็นของผู้ตอบคำถามต่อการเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างศูนย์การเรียนรู้ฯ กับโรงเรียนในสังกัดการศึกษาเอกชน พบว่าผู้ตอบคำถามที่ไม่เคยลองสมัครเรียนในโรงเรียนเอกชน มีสัดส่วนสูงกว่า (ร้อยละ 36) และอีกร้อยละ 22 “ไม่ทราบ” ว่าเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน. อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบคำถามเหล่านี้ผู้นี้จะอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร (ร้อยละ 40) ชลบุรี (ร้อยละ 50) ระยอง (ร้อยละ 40) และร้อยละ 90 ของผู้ตอบคำถามในจังหวัดหนองคายระบุว่าพวกเขาไม่เคยพยายามเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน. เลย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้ตอบคำถามจำนวนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งคิดว่าโรงเรียนเอกชน เข้าได้ “ง่าย” และร้อยละ 3 คิดว่าเข้าได้ “ยาก” (รูปภาพ 27)

รูปภาพ 27 ความคิดเห็นของผู้ตอบคำถามต่อการเข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดคน.

นโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ

สำหรับครูและผู้อำนวยการในโรงเรียน พวกเขาเห็นว่านโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนเหมาะสมกับสถานการณ์ของเด็กข้ามชาติเพราะนโยบายดังกล่าวเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย การเรียนหนังสือในโรงเรียนยังปกป้องเด็ก ๆ จากสถานการณ์ที่เป็นภัย การเอาเปรียบในรูปแบบต่าง ๆ และการเข้าสู่ตลาดแรงงานที่เร็วเกินไป

“พวกเด็ก ๆ จะได้ไม่ต้องทำงานขณะที่ยังมีอายุน้อย ๆ เรียนจบชั้นมัธยมพวกเขาก็จะอายุ 15-16 ปีแล้ว”
ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่ง, กรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้มีนโยบายและกฎระเบียบที่ช่วยให้เด็กเข้าเรียนไม่ว่าจะมีสัญชาติใด แต่ก็ไม่ใช่โรงเรียนทุกแห่งจะเต็มใจรับเด็กข้ามชาติ โดยคุณครูท่านหนึ่งของโรงเรียนในท้องถิ่นให้เหตุผลว่าโรงเรียนรับเด็กได้อย่างจำกัดและมีการแข่งขันเพื่อเข้าเรียนในระดับสูง มีกรณีอื่นอีก กล่าวคือโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมมักรับเด็กนักเรียนในจำนวนน้อยกว่าจำนวนผู้สมัคร ซึ่งรวมถึงโรงเรียนในพื้นที่ที่มีเด็กข้ามชาติจำนวนมากอาศัยอยู่ เช่น จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอสอดและจังหวัดระยอง การสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐมีอัตราการแข่งขันสูงเพราะที่นั่งน้อยกว่าจำนวนผู้สมัคร

“การสมัครเข้าเรียนมีการแข่งขันสูงเพราะที่นั่งจำกัด
เรายังรับนักเรียนที่เป็นคนท้องถิ่นได้ไม่หมดเลย”
ครูโรงเรียนแห่งหนึ่ง, สมุทรสาคร

องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งเห็นว่านโยบายการศึกษาของไทยควรเปิดกว้างมากขึ้นโดยเฉพาะเรื่องหลักสูตร หลักสูตรที่มีอยู่อาจทำขึ้นเพื่อนักเรียนในวงจำกัดมากเกินไปและไม่ยืดหยุ่นหรือครอบคลุมมากพอที่จะใช้สอนเด็ก ๆ เรื่องทักษะต่าง ๆ ซึ่งตลาดแรงงานสมัยใหม่ต้องการ เรื่องนี้อาจส่งผลกระทบต่อทั้งเด็กไทยและเด็กข้ามชาติ โดยทั่วไปแล้ว เด็กทุกคนในโรงเรียนไม่ว่าจะมีสัญชาติและสถานะใดล้วนเรียนวิชาเดียวกันและฝึกอบรบทักษะที่เหมือนกัน

“ตลาดแรงงานในปัจจุบันต้องการทักษะเรื่องเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์
เราต้องให้เด็กเรียนรู้ทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาด
และเด็กข้ามชาติก็ควรได้เรียนรู้เรื่องนั้นด้วย”
เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติประสบกับความท้าทายเป็นพิเศษในการให้การศึกษาซึ่งปูทางให้เด็กข้ามชาติได้เรียนต่อและมีงานทำ อันดับแรก การศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ ไม่ได้ได้รับการรับรองซึ่งหมายความว่านักเรียนจะไม่ได้รับหน่วยกิตซึ่งทำให้ง่ายต่อการเรียนต่อในประเทศไทยหรือในประเทศต้นทาง อันดับสอง ผู้ให้ข้อมูลแนะนำว่าขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนของศูนย์การเรียนรู้ ควรยืดหยุ่นมากกว่านี้เนื่องจากหากอ้างอิงเกณฑ์การรับสมัครในปัจจุบันแล้ว ผู้สมัครต้องเดินทางมาสมัคร ต้องมีที่อยู่อย่างเป็นทางการ และต้องมีเจ้าหน้าที่ลงทะเบียน เป็นต้น (ที่มา: องค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอแม่สอด) อันดับสาม มีความร่วมมือเพียงเล็กน้อยระหว่างประเทศไทยและประเทศต้นทางในการประสานงานเรื่องความสำคัญของคุณวุฒิทางการศึกษา

“ในปัจจุบัน ไม่มีข้อตกลงหรือความร่วมมืออย่างเป็นทางการในระดับรัฐมนตรี
เพื่อวางแผนเรื่องการศึกษาระหว่างทั้งสองประเทศและนโยบายทางการศึกษา”
เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, อำเภอแม่สอด

ถึงแม้จะมีอุปสรรคข้างต้น ผู้ตอบคำถามที่ส่งบุตรหลานไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติยังระบุว่าเหตุผลที่พอใจทำเช่นนั้นคือเพราะความผูกพันกับประเทศบ้านเกิด เพื่อแผนการในอนาคตของบุตรหลานที่จะเดินทางกลับและทำงานที่นั่น นอกจากนี้ พวกเขาบางคนยังคิดว่าวิชาที่สอนในศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะวิชาที่สอนเป็นภาษาอังกฤษมีประโยชน์กับบุตรหลานมากกว่าการเรียนในโรงเรียนของไทยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน

นอกจากนี้ ยังมีความพยายามครั้งก่อน ๆ ในการจัดการฝึกอบรมครูและริเริ่มโครงการคุณครู-ผู้ช่วยเพื่อลดอุปสรรคของเด็กข้ามชาติเรื่องภาษาในการเรียน อย่างไรก็ตาม การทำโครงการต่าง ๆ มักขึ้นอยู่กับเงินจากผู้บริจาค และระยะเวลาอันสั้นของวงจรโครงการมากกว่าทำเพื่อปฏิรูปโครงสร้างและการปฏิบัติงานในระยะยาว

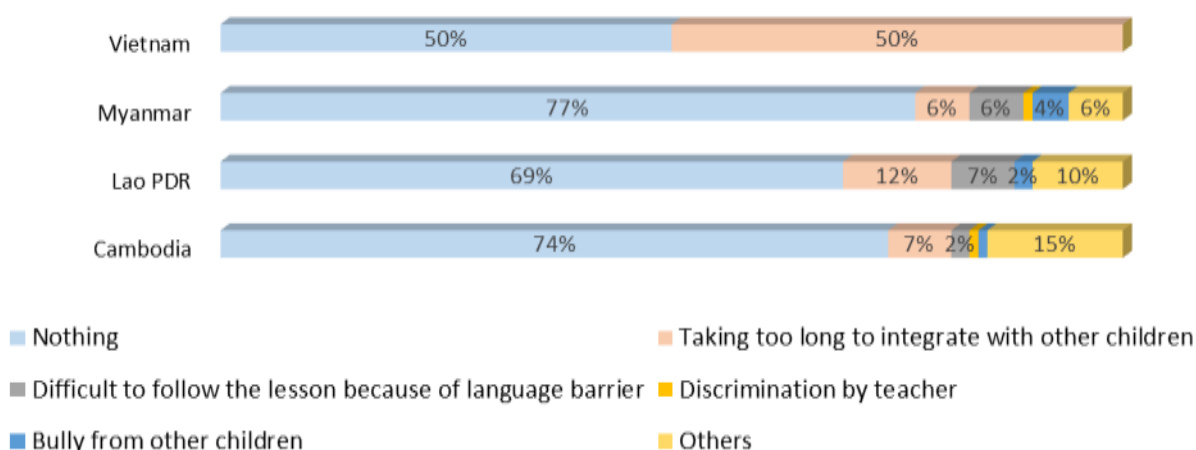
“เงินสนับสนุนมีน้อยกว่าที่จะเปลี่ยนระบบได้”

คณะกรรมการการศึกษาเพื่อแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาร์ อำเภอแม่สอด

โรงเรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียน

จากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เยาวชนข้ามชาติระบุว่า เด็กข้ามชาติทั้งในโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชนเข้ากันได้ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน พวกเขาส่วนมากมีความรู้สึกในทางบวกต่อสภาพแวดล้อมในการเรียน อย่างไรก็ตาม เด็กข้ามชาติบางคนยังคงเผชิญกับอุปสรรคในโรงเรียนซึ่งนำไปสู่การลาออกจากโรงเรียนกลางคัน ถึงแม้ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่ระบุว่าบุตรหลานของตนไม่พบกับความท้าทายใด ๆ ในการเข้าเรียน แต่ผู้ตอบคำถามก็ยังได้อธิบายถึงความท้าทายที่บุตรหลานประสบ กล่าวคือ การใช้เวลานานมากเกินไปในการเข้ากับกลุ่มเพื่อน ความยากลำบากในการเรียนให้ทันคนอื่นเพราะมีอุปสรรคด้านภาษา การถูกทำให้รู้สึกแปลกแยกและการถูกกลั่นแกล้ง (รูปภาพ 28) ถึงแม้ผู้ที่เคยประสบกรณิดังกล่าวนี้นั้นมีจำนวนน้อย แต่ควรได้รับการแก้ไขโดยทันทีเพราะปัญหานี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็ก ๆ ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน (กรุณาดูรูปภาพ 44) เด็ก ๆ ที่เคยเผชิญกับการเลือกปฏิบัติของครูคือเด็กข้ามชาติจากกัมพูชา (ร้อยละ 15) ส.ป.ก.ลาว (ร้อยละ 10) และเมียนมาร์ (ร้อยละ 6)

รูปภาพ 28 ความท้าทายที่เด็กข้ามชาติต้องเผชิญในเข้าโรงเรียน (จำแนกตามสัญชาติ)

หมายเหตุ “อื่น ๆ” ในรูปภาพ 41 คือปัญหาสุขภาพ พัฒนาการช้า การดูแลทำงานบ้าน การดูแลพี่น้อง กลัวโรคระบาด ไม่มีทุนทรัพย์

ปัญหาการเลือกปฏิบัตินั้น เยาวชนข้ามชาติในจังหวัดระนองและหนองคายระบุว่าถูกเพื่อนในห้องล้อเลียนหรือกล่าวคำหยาบคาย ซึ่งบางครั้งนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งกัน

“เพื่อนเรียกผมว่า “ไอ้หม่อง” (คำเรียกคนเมียนมาร์ที่ไม่สุภาพ)

เพราะผมเป็นคนเมียนมาร์และไม่ค่อยฉลาด”

เยาวชนข้ามชาติวัย 16 ปี, จังหวัดระนอง

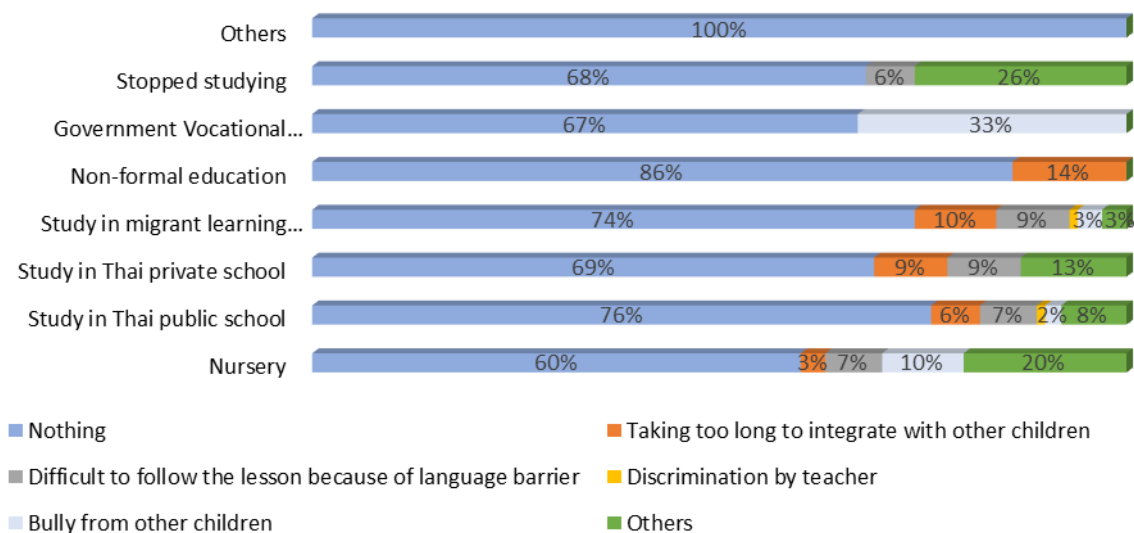
“เขาล้อผมและมักเรียกผมว่า “คนลาว”

ทำให้ผมโกรธและบางครั้งทะเลาะกับเขา”

เยาวชนข้ามชาติวัย 15 ปี, จังหวัดหนองคาย

ผลจากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนรัฐและในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ ในขณะที่มีรายงานว่ามีการกลั่นแกล้งในสถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์การเรียนรู้ โรงเรียนรัฐและโรงเรียนอาชีวะของรัฐ

รูปภาพ 29 ความท้าทายที่เด็กข้ามชาติต้องเผชิญ จำแนกตามรูปแบบการศึกษา

มุมมองของชุมชนคนไทย

จากข้อมูลที่ได้ศึกษา ชุมชนคนไทยมีมุมมองที่หลากหลายต่อเด็กข้ามชาติ ครูคนไทยและผู้อำนวยการโรงเรียนที่ร่วมตอบคำถามในงานวิจัยฉบับนี้ยอมรับว่าประเทศไทยต้องรับเด็กข้ามชาติเพราะแรงงานข้ามชาติคือส่วนหนึ่งของกำลังแรงงาน และเด็กข้ามชาติควรเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยเนื่องจากส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้ พวกเขาเห็นว่าเด็กข้ามชาติที่เรียนในโรงเรียนไทยโดยทั่วไปแล้วตั้งใจเรียนในห้องเรียนและมารยาทดี

“พวกเด็ก ๆ ตั้งใจเรียนและขยัน
ส่วนใหญ่มารยาทดี มีน้อยที่ซน”
คุณครูท่านหนึ่ง, จังหวัดสมุทรสาคร

คนในพื้นที่บางคนให้ความเห็นว่าประเทศไทยอาจต้องการให้เด็กข้ามชาติมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต เพราะครอบครัวชาวไทยมีบุตรน้อยลง แต่มีคนที่ไม่ต้อนรับเด็กข้ามชาติ วิจัยพบว่าพวกเขาใช้ทรัพยากรของประเทศไทยและกลัวว่าพวกเขาจะเป็นคู่แข่งกับเด็กไทยในตลาดแรงงาน

“มีผู้วิจารณ์ว่าเด็กข้ามชาติใช้ทรัพยากรของชาติไทย
ต้องเกลี้ยบบประมาณเรื่องศึกษาและบริการสาธารณสุขให้พวกเขา”
ข้อสังเกตของเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, กรุงเทพมหานคร

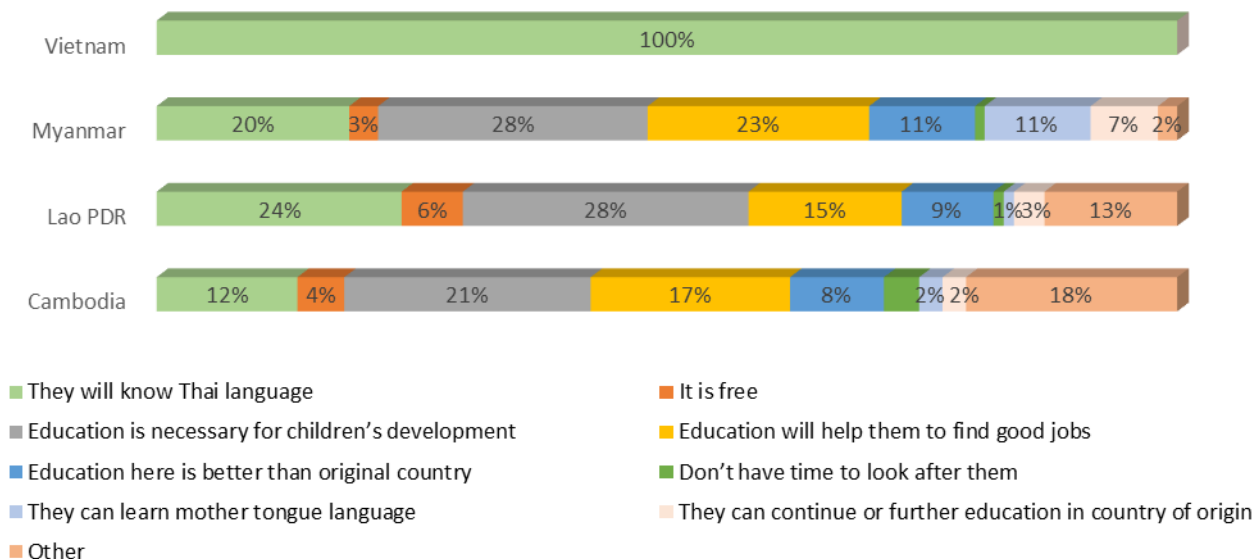
อย่างไรก็ตาม เยาวชนข้ามชาติบางคนเปิดเผยว่าพวกเขาได้รับการปฏิบัติอย่างดีและได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นเพราะได้รับการศึกษาและสำเร็จการศึกษาจากระบบการศึกษาของไทย

เหตุผลที่ทำให้เด็กข้ามชาติได้รับการศึกษาในประเทศไทย

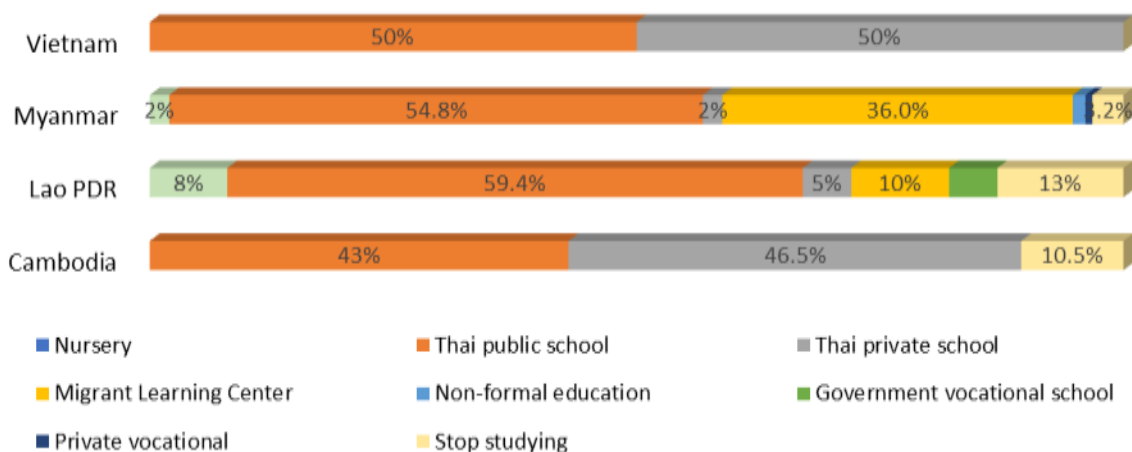
เมื่อถามผู้ตอบแบบสอบถามว่าส่งบุตรหลานเรียนหนังสือในประเทศไทยเพราะเหตุผลดังต่อไปนี้ใช่หรือไม่ ผู้ตอบส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52) เห็นด้วยว่าส่งบุตรหลานเรียนหนังสือในประเทศไทยเพราะการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพัฒนาการของเด็ก ๆ การศึกษาช่วยให้เด็ก ๆ มีงานทำ (ร้อยละ 39) และพวกเขาต้องการให้เด็ก ๆ เรียนรู้ภาษาไทย (ร้อยละ 38) ผู้ตอบส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่าส่งบุตรหลานเรียนเพราะการศึกษาในประเทศไทยดีกว่า (ร้อยละ 77 ตอบว่า “ไม่ใช่”) เพราะได้เรียนภาษาแม่ (ร้อยละ 79 ตอบว่า “ไม่ใช่”) เพราะสามารถเรียนต่อในประเทศต้นทางได้ (ร้อยละ 82 ตอบว่า “ไม่ใช่”) เพราะไม่เสียค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 85 ตอบว่า “ไม่ใช่”) หรือเพราะพวกเขาไม่มีเวลาดูแลลูก ๆ (ร้อยละ 90 ตอบว่า “ไม่ใช่”) ผู้ตอบในสัดส่วนสูงที่สุดที่คิดว่าการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพัฒนาการของเด็ก ๆ คือผู้ตอบชาวกัมพูชา (ร้อยละ 28) เมียนมาร์ (ร้อยละ 28) และส.ป.ก.ลาว (ร้อยละ 21) ผู้ตอบที่ระบุว่าส่งบุตรหลานเรียนหนังสือเพื่อเรียนภาษาไทยมากที่สุดคือผู้ตอบชาวเวียดนาม (ร้อยละ 100) ตามด้วยส.ป.ก.ลาว (ร้อยละ 24) และเมียนมาร์ (ร้อยละ 20) ผู้ตอบที่เห็นว่าการศึกษาสามารถช่วยให้เด็ก ๆ หางานดี ๆ ทำได้คือผู้ตอบจากเมียนมาร์ (ร้อยละ 23) กัมพูชา (ร้อยละ 17) และส.ป.ก.ลาว (ร้อยละ 15) (รูปภาพ 30) เหตุผลที่ผู้ตอบหลากหลายสัญชาติส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกันแสดงในรูปภาพที่ 31-36 การเรียนภาษาไทยคือเหตุผลหนึ่งที่ผู้ตอบส่งบุตรหลานเรียนหนังสือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนรัฐและในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ เนื่องจากสถานศึกษาเหล่านั้นใช้หลักสูตรของไทยและที่ศูนย์การเรียนรู้สอนวิชาภาษาไทย (รูปภาพ 31) โดยสรุปแล้ว ผู้ตอบเพียงสัดส่วนน้อยส่งบุตรหลานเรียนหนังสือเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

(รูปภาพ 32) ผู้ตอบจากส.ป.กลาว เมียนมาร์และกัมพูชาคิดว่าการศึกษาคือสำคัญต่อพัฒนาการของลูก (รูปภาพ 33) เหตุผลหลัก ๆ ข้ออื่นคือคิดว่าการศึกษาที่ดีกว่าที่ประเทศต้นทาง (รูปภาพ 34) มีผู้ตอบจำนวนน้อย (ร้อยละ 3) ที่ระบุว่าส่งบุตรหลานไปเรียนเพราะไม่มีเวลาดูแล (รูปภาพ 35)

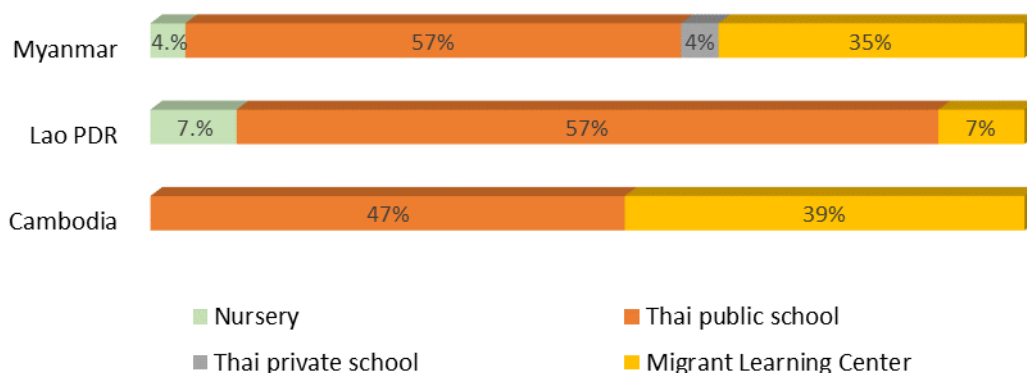
รูปภาพ 30 เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือ (จำแนกตามสัญชาติ)

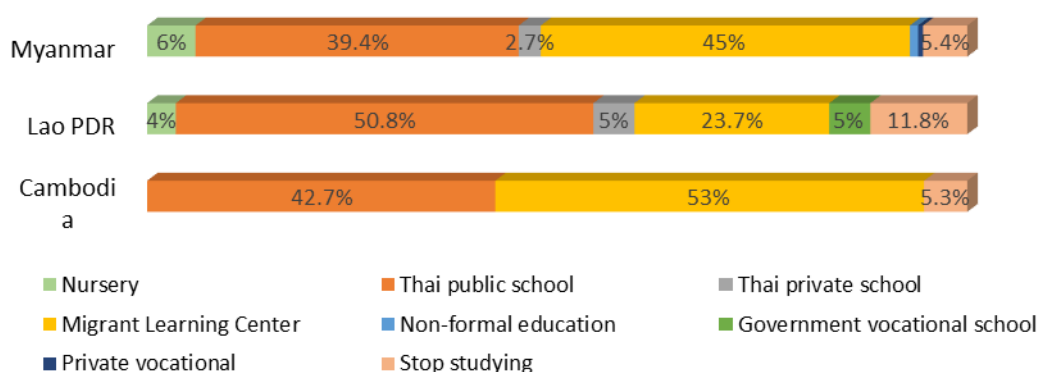
รูปภาพ 31 เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ : เพื่อเรียนภาษาไทย

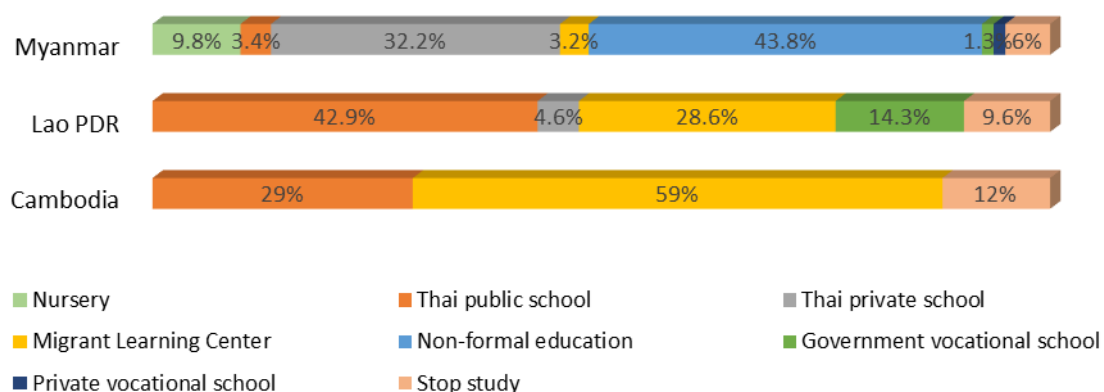
รูปภาพ 32 เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ
: เพราะไม่เสียค่าใช้จ่าย

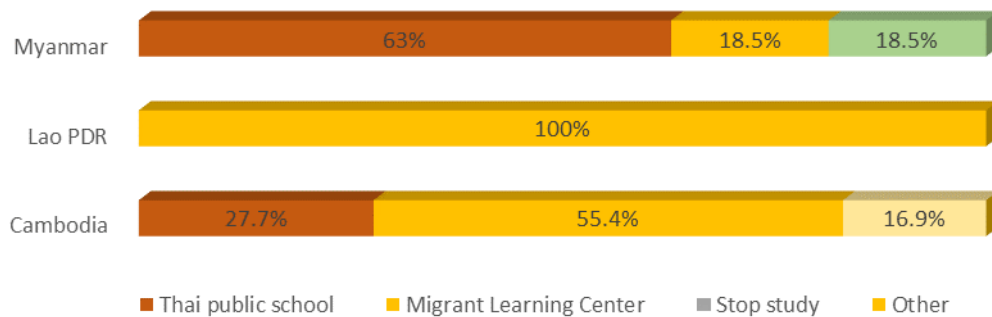
รูปภาพ 33 เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ
: เพราะการศึกษาจำเป็นต่อพัฒนาการของเด็ก

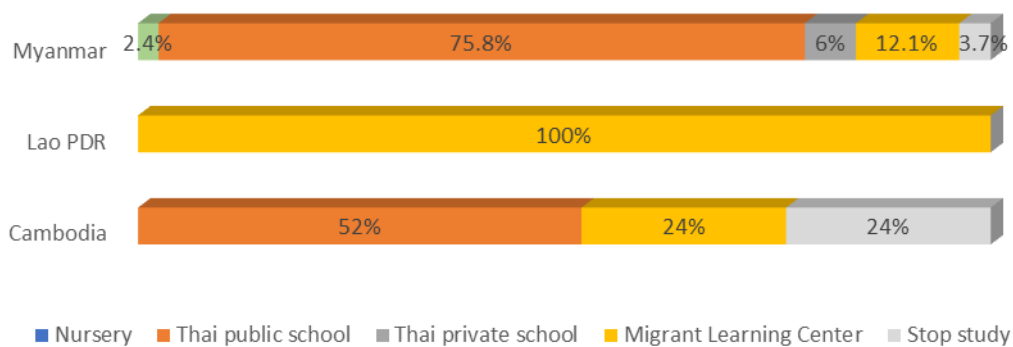
รูปภาพ 34 เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ
: เพราะการศึกษาที่นี่ดีกว่าที่ประเทศต้นทาง

รูปภาพ 35 เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ
: เพราะไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน

รูปภาพ 36 เหตุผลหลัก ๆ ที่ส่งเด็กข้ามชาติเรียนหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ
: เพื่อเรียนภาษาแม่

“เรียนในประเทศไทยและรู้ภาษาไทยจะทำให้พวกเขาหางานดี ๆ ทำได้
อย่างงานล่ามภาษาไทย-เขมร ในโรงงานที่ประเทศกัมพูชา”
แรงงานข้ามชาติชายชาวกัมพูชาอายุ 37 ปี, จังหวัดชลบุรี

เหตุผลในการเรียนในโรงเรียน

แรงงานข้ามชาติจำนวนมากส่งลูกหลานเรียนในโรงเรียนของไทยเพราะได้รับการรับรอง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก
แรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองซึ่งลูก ๆ เรียนในโรงเรียนไทยยืนยันว่าลูก ๆ ของพวกเขาได้เรียนภาษาไทยซึ่งถือว่า
มีประโยชน์ไม่เพียงกับเด็ก ๆ แต่กับแรงงานข้ามชาติด้วยเช่นกัน พวกเขายังต้องการให้บุตรหลานทำงานในประเทศ
ไทยและเชื่อว่าการเรียนในโรงเรียนในพื้นที่จะทำให้เด็ก ๆ หางานได้ง่ายกว่าคนที่ไม่มีความสามารถด้านภาษา

นอกจากนี้ ในโรงเรียนของไทยยังสอนวิชาอื่น ๆ ด้วย (ยกเว้นภาษาแม่) เช่นวิชาคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ และทักษะอาชีพ ประโยชน์ในระยะยาวที่ได้จากการเรียนในโรงเรียนไทยรวมถึงการที่เด็ก ๆ สามารถช่วยผู้ปกครองสื่อสารภาษาไทยและแปลข้อมูลที่สำคัญและมีประโยชน์ได้

“ลูก ๆ ของฉันไปโรงพยาบาลเป็นเพื่อนฉัน
เขารู้ภาษาไทยจากโรงเรียน บอกฉันได้ว่านัดหมอครั้งต่อไปเมื่อไร
และอ่านเอกสารใบสั่งยาได้”
แรงงานข้ามชาติหญิงชาวกัมพูชาอายุ 41 ปี, จังหวัดระยอง

แรงงานข้ามชาติวัยหนุ่มสาวที่เรียนจบจากสถานศึกษาสังกัดการศึกษานอกโรงเรียนเปิดเผยว่าได้เข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่อ เพราะเชื่อว่าจะทำให้พวกเขาหางานทำได้และได้เริ่มธุรกิจของตนเอง บางคนต้องการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม การจากสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับแรงงานข้ามชาติวัยหนุ่มสาวที่ไม่เคยเรียนหนังสือหรือลาออกจากโรงเรียนแล้ว ปรากฏว่าพวกเขาจำนวนมากสนใจเรียนคอร์สสั้น ๆ หรือฝึกอบรมทักษะซึ่งจะทำให้พวกเขาได้โอกาสในการหางานทำหรือขึ้นเงินเดือน

“ฉันอยากเรียนอาชีพหรือฝึกทักษะที่นี่หรือที่ประเทศของฉัน
ตัดผมหรือตัดเย็บเสื้อผ้าเพราะสามารถทำเงินได้”
แรงงานข้ามชาติหญิงชาวเมียนมาร์อายุ 19 ปีที่ไม่ได้เรียนหนังสือ

“ถ้าฉันมีโอกาส
ฉันอยากเรียนทำขนม เพื่อทำเป็นอาชีพในอนาคต”
แรงงานข้ามชาติหญิงชาวกัมพูชาอายุ 20 ปี

“ผมไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ต้องทำงานก่อสร้างกับพ่อ
ผมสนใจอยากฝึกทักษะอะไรก็ได้ที่เกี่ยวกับงานก่อสร้าง
จะได้ค่าจ้างมากขึ้นถ้ามีทักษะมากขึ้น”
แรงงานข้ามชาติชายชาวเมียนมาร์อายุ 19 ปีในจังหวัดสมุทรสาคร

เหตุผลในการเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

เหตุผลหลัก ๆ ที่เด็กข้ามชาติเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติคือสามารถเรียนและมีความรู้ความเข้าใจในภาษาแม่ได้ (โดยเฉพาะภาษาเมียนมาร์) รวมทั้งสามารถทำให้เด็ก ๆ เป็นส่วนหนึ่งของประเทศต้นทางได้ หากต้องกลับบ้าน แรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองระบุว่าข้อดีของการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ คือไม่ต้องเสีย

ค่าใช้จ่าย ไม่มีกฎการลงทะเบียนและระเบียบที่เคร่งครัด มีความยืดหยุ่นกับเด็กที่อายุเกินเกณฑ์ไม่ต้องเสียค่าชุดนักเรียน (เด็ก ๆ ใส่เครื่องแบบแต่ส่วนมากแล้วได้รับบริจาคมา) ศูนย์การเรียนรู้ หลายแห่งมีอาหารกลางวันให้ฟรี และเพราะเด็ก ๆ อยู่ในกลุ่มเพื่อน จึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของห้องเรียนได้โดยง่าย ผู้ปกครองระบุว่า เหตุผลที่นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ เพราะเป็นโครงการที่ทำร่วมกับหลักสูตรจากนานาชาติ (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรเอ็นจีโอจังหวัดระนองและอำเภอแม่อัสอด) การเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ ทำให้เด็กข้ามชาติเรียนต่อได้หากกลับประเทศต้นทางโดยลงทะเบียนเรียนที่สถาบันการศึกษาออกโรงเรียนในประเทศเมียนมาร์ นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังส่งบุตรหลานไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนในโรงเรียนของไทยด้วย

เหตุผลในการเรียนในศูนย์การศึกษานอกระบบ (กศน.)

เช่นเดียวกับศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ ศูนย์ กศน. มีเงื่อนไขการสมัครที่ยืดหยุ่น ชั่วโมงการเรียนและเงื่อนไขการเรียนที่ยืดหยุ่นและเป็นการเรียนที่กำหนดความซ้ำเร็วเองได้ แรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองยังระบุอีกว่า เด็กข้ามชาติที่อายุเยอะไม่ต้องการเรียนในชั้นเรียนที่เพื่อนอายุน้อยกว่า ศูนย์ กศน. ยังเปิดสอนคอร์สสั้น ๆ เพื่อให้ฝึกทักษะด้านอาชีพ ความยืดหยุ่นดังกล่าวยังเหมาะสมกับเด็กข้ามชาติที่ทำงานและเรียนในเวลาเดียวกัน เด็กที่เรียนจบจะได้รับประกาศนียบัตรซึ่งใช้สมัครเข้าทำงานหรือเรียนต่อได้

“ผมทำงานในโรงงานและเรียนกศน. ในระดับมัธยมปลาย

หลังจากจบชั้นมัธยมต้น”

แรงงานข้ามชาติชายชาวเมียนมาร์อายุ 24 ปี, จังหวัดสมุทรสาคร

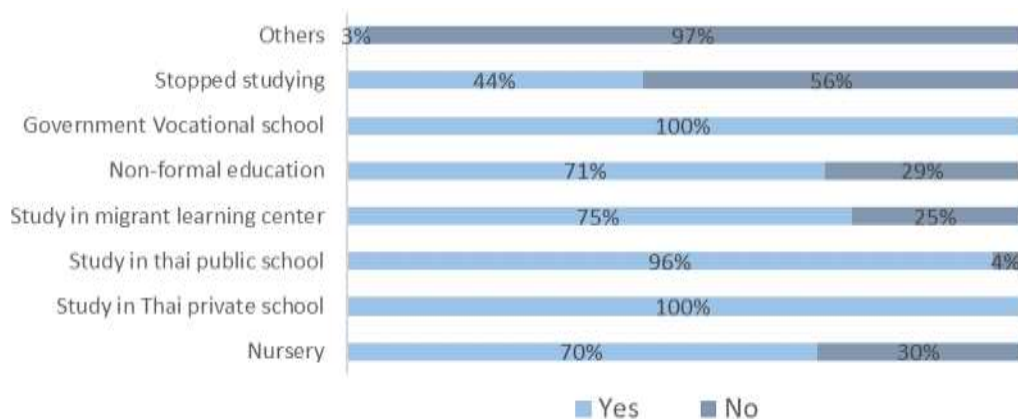
4.5 เด็กที่ออกจากโรงเรียน : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่เข้าเรียนและออกจากโรงเรียนกลางคัน

การเข้าเรียนในปี 2563

เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถเรียนหนังสือในโรงเรียนได้ ทีมวิจัยได้ถามผู้ตอบว่าบุตรหลานของพวกเขาที่เรียนหนังสือได้เข้าเรียนในปีก่อนหรือไม่ และประมาณร้อยละ 70 ของผู้ตอบระบุว่าได้เข้าเรียนในปี 2563 ไม่มีความแตกต่างเรื่องสัดส่วนของเด็กที่ไม่เข้าเรียนหากจำแนกเป็นประเทศที่มา อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างเรื่องรูปแบบของการศึกษา โดยประมาณร้อยละ 30 ของเด็กที่อยู่สถานรับเลี้ยงเด็กไม่ได้เข้าเรียนในปีนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วปรากฏว่าเด็กร้อยละ 25 ไม่ได้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติและร้อยละ

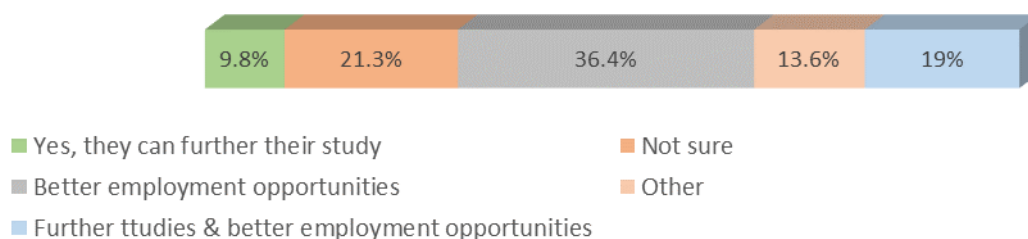
29 ไม่ได้เข้าเรียนในศูนย์กศน. บุตรหลานของผู้ตอบเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90) ที่เรียนโรงเรียนรัฐและทั้งหมด (ร้อยละ 100) ที่เรียนโรงเรียนเอกชนรวมทั้งกลุ่มที่เรียนโรงเรียนอาชีวะยังคงได้เรียนในปี 2563 (รูปภาพ 37)

รูปภาพ 37 บุตรหลานของผู้ตอบที่เรียนหนังสือในปีก่อนหน้านี้

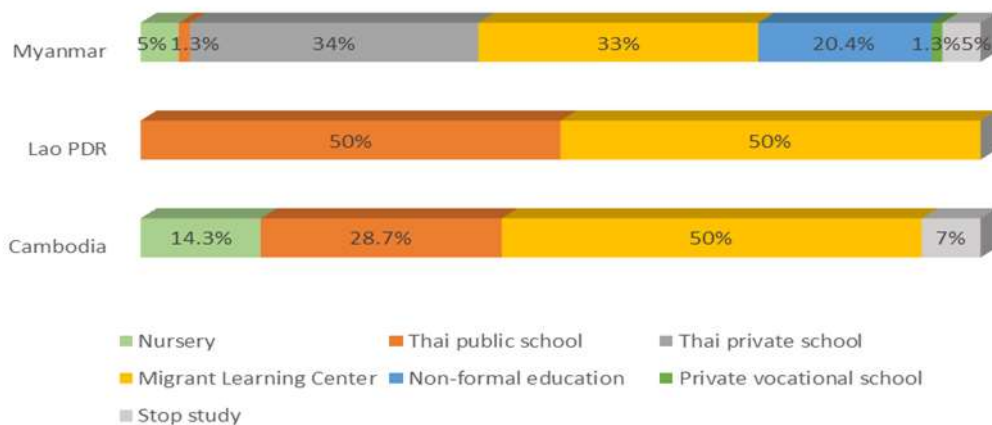

การส่งเด็ก ๆ ไปเรียนภาษาแม่อาจช่วยเตรียมความพร้อมให้พวกเขาเรียนต่อได้ดีกว่าหากเดินทางกลับประเทศต้นทางในอนาคตเนื่องจากมีผู้ตอบที่ระบุว่ามีความรู้เกี่ยวกับแผนการเดินทางกลับบ้านเกิด อย่างไรก็ตาม ไม่ทราบข้อมูลเรื่องจำนวนอายุ หรือกรอบเวลาของเด็กข้ามชาติที่กลับประเทศต้นทางได้ ผู้ตอบคิดว่าการศึกษาที่เด็ก ๆ ได้รับในประเทศไทยจะมีประโยชน์ต่อพวกเขาหากกลับประเทศต้นทาง กล่าวคือมีประโยชน์ในกรณีที่เด็ก ๆ เรียนต่อ ทำให้มีโอกาสที่ดีกว่าในการหางานทำ และมีประโยชน์เรื่องการศึกษาและโอกาสในการหางานทำ (รูปภาพ 38-39)

รูป 38 มุมมองเรื่องประโยชน์ที่การศึกษามีต่ออนาคตของเด็ก ๆ ในประเทศต้นทาง

รูป 39 เหตุผลหลักที่ผู้ตอบส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ : พวกเขาสามารถเรียนต่อ/เรียนสูงขึ้นได้ในประเทศต้นทาง

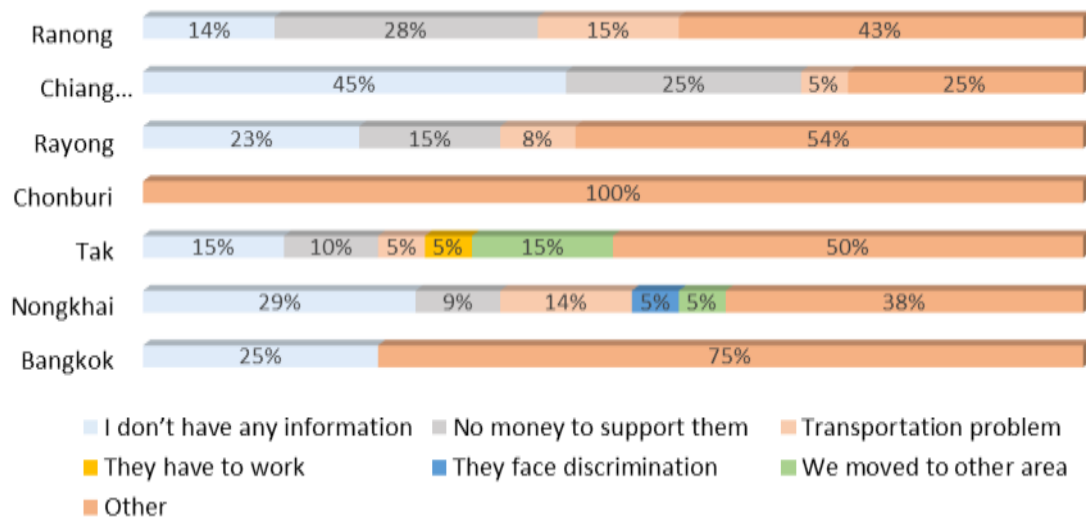
ผู้ตอบเห็นว่าการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะมีประโยชน์กับการทำงานในอนาคตที่ประเทศต้นทาง โดยในกรุงเทพมหานคร ผู้ตอบร้อยละ 60 คิดว่าเด็ก ๆ ที่เรียนในโรงเรียนเอกชนจะได้ประโยชน์ ร้อยละ 40 คิดว่าเด็ก ๆ ที่เรียนในโรงเรียนรัฐจะได้ประโยชน์ และร้อยละ 59 คิดว่าเด็ก ๆ ที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติจะได้ประโยชน์ ส่วนในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้ตอบร้อยละ 46 คิดว่าเด็ก ๆ ที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ จะได้ประโยชน์และร้อยละ 42 คิดว่าเด็กที่เรียนในโรงเรียนรัฐจะได้ประโยชน์ เช่นเดียวกับผู้ตอบในจังหวัดระนองที่มีความคิดคล้ายกันคือร้อยละ 50 คิดว่าเด็กที่เรียนในโรงเรียนรัฐจะได้ประโยชน์

เด็กที่ออกจากโรงเรียน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่เข้าเรียนและการออกจากโรงเรียนกลางคัน

ประมาณร้อยละ 14 (N=12) ของเด็กข้ามชาติในการสำรวจออกจากโรงเรียน เด็กที่ออกจากโรงเรียนสามารถแยกได้เป็นสองกลุ่มคือ 1) เด็ก ๆ ที่ไม่เคยเรียนหนังสือเลยและ 2) เด็ก ๆ ที่เลิกเรียน/ลาออกจากโรงเรียน ในจำนวนเด็กที่ไม่เคยเรียนหนังสือส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองของเด็กที่อยู่ในวัยเข้าเรียนแต่ไม่เคยได้เรียนหนังสือระบุว่าพวกเขาไม่ได้รับข้อมูล มีเงินไม่พอ มีปัญหาเรื่องการเดินทางและการย้ายถิ่นฐานคือสาเหตุที่ทำให้พวกเขาไม่ให้ลูก ๆ เรียนหนังสือที่โรงเรียน สาเหตุที่แรงงานข้ามชาติไม่ส่งบุตรหลานเรียนหนังสือที่จังหวัดเชียงใหม่ หนองคาย ระยองและตากดูเหมือนจะเป็นเพราะไม่ได้รับข้อมูล การเดินทางเป็นปัญหาหลัก ๆ สำหรับแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรี (ร้อยละ 100) ระยอง (ร้อยละ 54) ตาก (ร้อยละ 50) ระนอง (ร้อยละ 43) และ หนองคาย (ร้อยละ 38) และแรงงานข้ามชาติเกือบทุกจังหวัดระบุว่าปัญหาทางการเงินคือสาเหตุอีกประการหนึ่ง (รูปภาพ 40)

รูปภาพ 40 สาเหตุที่แรงงานข้ามชาติไม่ส่งบุตรหลานเรียนในไทย (จำแนกตามจังหวัด)

หมายเหตุ อื่น ๆ คือเด็กที่ไม่อยากเรียนหนังสือ ต้องการเดินทางกลับประเทศต้นทาง และเด็กที่เริ่มทำงาน

โดยหลักแล้วเด็กข้ามชาติสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยที่มีหรือไม่มีเอกสารแสดงตนก็ได้ งานวิจัยฉบับนี้พบว่า มีเด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัวและเด็กที่มีเอกสารประจำตัว ซึ่งไม่ได้เข้าเรียนในรูปแบบใด ๆ เลยเนื่องจากสาเหตุที่หลากหลาย และสาเหตุหนึ่งคือคนที่ผู้ปกครองต้องย้ายที่อยู่เพื่อการทำงานอยู่บ่อยครั้ง

ครอบครัวแรงงานข้ามชาติหลายครอบครัวระบุว่า การย้ายที่อยู่บ่อยครั้งเมื่อเปลี่ยนสถานที่ทำงาน โดยมีครอบครัวหนึ่งย้ายที่อยู่ห้าครั้งในช่วงเวลาหกปีที่ทำงานในประเทศไทย มีผู้ตอบเพียงสามท่านที่ไม่สามารถส่งลูกเรียนได้โดยหนึ่งท่านระบุว่า “โรงเรียนไม่รับเด็กเขมรที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย” และอีกท่านระบุว่าโรงเรียนแห่งหนึ่งที่พวกเขาไปติดต่อ ไม่รับเด็กที่ไม่มีเอกสารประจำตัว ผู้ตอบสองท่านไม่ทราบว่ามีโรงเรียนที่ใกล้ที่สุดอยู่ที่ไหนและไม่ทราบขั้นตอนการสมัครเรียน

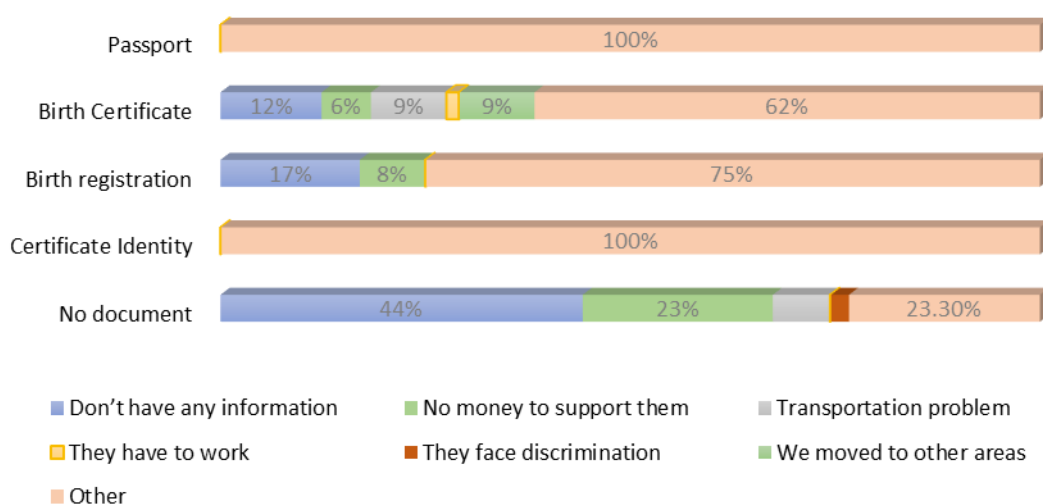
เยาวชนข้ามชาติบางคนเริ่มทำงานตั้งแต่อายุยังน้อยและไม่ได้เรียนหนังสือในประเทศไทยเลย การขาดแรงจูงใจและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาษาคืออุปสรรคหนึ่งในอุปสรรคเรื่องอื่น ๆ

“ฉันไม่สนใจเรื่องเรียนหนังสือ แม่ฉันพาฉันมาที่นี่ตั้งแต่ยังเล็ก
ฉันพูดภาษาไทยไม่ได้ พูดภาษาเมียนมาร์ก็ไม่ได้ ฉันพูดภาษาอื่น
ฉันช่วยแม่เก็บขยะ”
เยาวชนข้ามชาติหญิงอายุ 19, เก็บขยะและงานทั่วไป, อำเภอแม่สอด

“ผมไม่ได้เรียนหนังสือในโรงเรียน พ่อแม่ไม่ยอมให้เรียนเพราะไม่เก่งภาษาไทย
 ผมไม่ยอมเรียนหนังสือเพราะต้องกลับเมียนมาร์
 ผมแก่แล้วและผมก็ไม่อยากเรียนห้องเดียวกับนักเรียนที่อ่อนกว่า”
 เยาวชนข้ามชาติชายอายุ 20 ปี, พนักงานของซูเปอร์มาร์เก็ต, จังหวัดระนอง

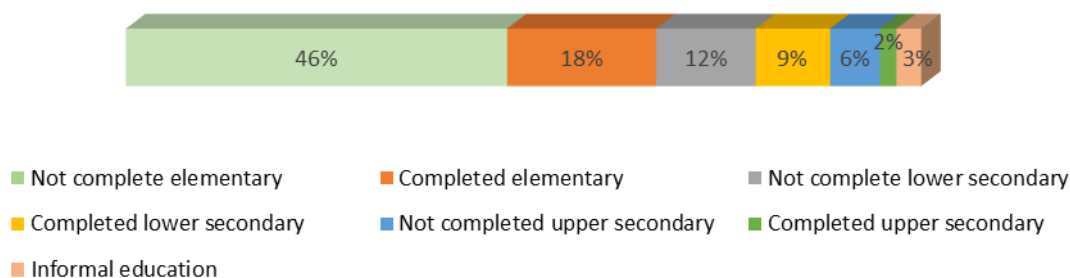
บุตรหลานของผู้ปกครองที่ระบุว่าไม่มีข้อมูล มีปัญหาเรื่องเงินและเรื่องการเดินทางมีแนวโน้มที่จะไม่มีเอกสารแสดงตัวตนชนิดใดเลย (รูปภาพ 41) แรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ปกครองและเด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารอาจกลัวที่จะต้องติดต่อกับหน่วยงานไทยซึ่งอาจส่งผลให้เกิดผลในแง่ลบ เช่น การถูกจับและการส่งตัวกลับ

รูปภาพ 41 สาเหตุที่แรงงานข้ามชาติไม่ส่งบุตรหลานเรียนในไทย : จำแนกตามเอกสารแสดงตนของเด็ก

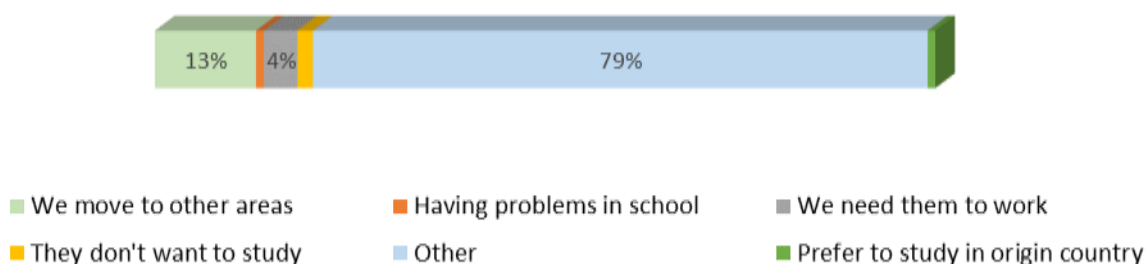
เด็กข้ามชาติทั้งสิ้น 33 คนในงานวิจัยฉบับนี้หยุดเรียนหนังสือ เกือบครึ่งหนึ่งหยุดเรียนในระดับประถมศึกษา (รูปภาพ 42)

รูปภาพ 42 ระดับการศึกษาที่เด็กหยุดเรียน

เมื่อสอบถามถึงสาเหตุที่เด็กต้องออกจากโรงเรียน พบว่าสาเหตุที่ผู้ตอบมากที่สุดคือการย้ายที่อยู่ และยังมีสาเหตุจากความจำเป็นที่ต้องให้ลูก ๆ ทำงาน เด็กไม่ชอบเรียนหนังสือ และเพราะสาเหตุมีปัญหาที่โรงเรียน (รูปภาพ 43)

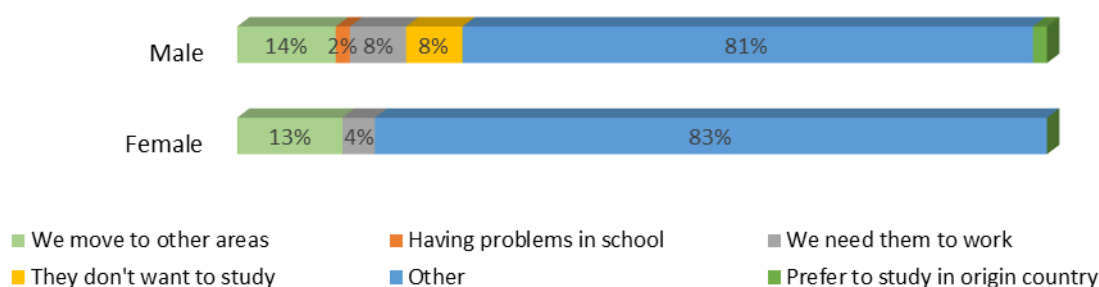
รูปภาพ 43 สาเหตุที่เด็กต้องหยุดเรียน

หมายเหตุ สาเหตุ “อื่น” คือการแต่งงาน ปัญหาทางครอบครัว สมัครงเรียนแล้วแต่ไม่ได้ไปเพราะเกิดโรคระบาดโควิด เรียนหนังสือที่เมียนมาร์แต่กลับไปไม่ได้เพราะสถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมือง โรงเรียนปิด ปัญหาเรื่องการเดินทาง เด็กไม่ชอบไปโรงเรียน กำลังรอส่งเด็กกลับประเทศต้นกำเนิดและปัญหาทางการเงิน

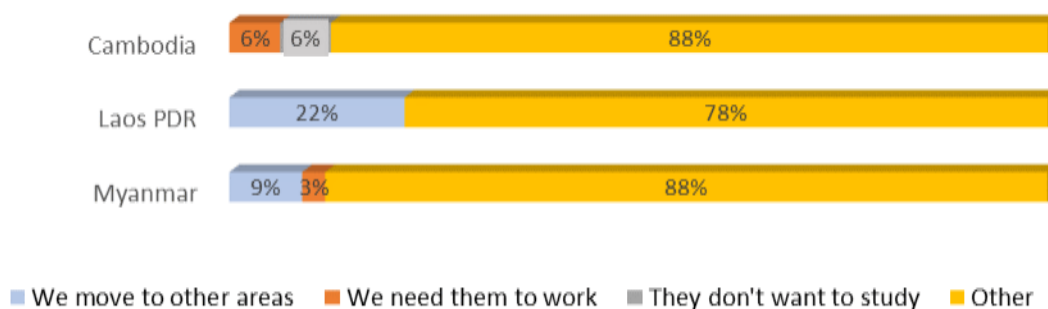
มีความแตกต่างไม่มากนักระหว่างเพศสภาพของเด็กข้ามชาติที่ออกจากโรงเรียนโดยผู้หญิงคิดเป็นร้อยละ 10.4 และผู้ชายร้อยละ 10.6 สาเหตุที่เด็กชายออกจากโรงเรียนมีมากกว่ากล่าวคือมีปัญหาที่โรงเรียน ไม่ชอบเรียนหนังสือ อยากเรียนที่ประเทศต้นทางและผู้ปกครองต้องการให้พวกเขาทำงานซึ่งเป็นสาเหตุอันดับแรกที่ทำให้เด็กชายออกจากโรงเรียนมากกว่าเด็กหญิง (รูปภาพ 44)

รูปภาพ 44 สาเหตุที่เด็กข้ามชาติออกจากโรงเรียน จำแนกตามเพศสภาพ

ในจำนวนเด็กข้ามชาติที่ออกจากโรงเรียนก่อนเรียนจบชั้นโดยจำแนกตามสัญชาติ ผู้ปกครองที่ระบุว่าต้องการให้พวกเขาทำงานประกอบด้วยแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา (ร้อยละ 6) และเมียนมาร์ (ร้อยละ 3) ในขณะเดียวกัน ร้อยละ 22 ของแรงงานข้ามชาติจากส.ป.ก.ลาวและร้อยละ 9 ของแรงงานข้ามชาติชาเมียนมาร์ระบุว่าพวกเขาย้ายที่อยู่บ่อยทำให้เด็ก ๆ ต้องออกจากโรงเรียน (รูปภาพ 45)

รูปภาพ 45 สาเหตุที่เด็กข้ามชาติต้องออกจากโรงเรียนก่อนจบชั้น จำแนกตามสัญชาติ

สาเหตุอื่น ๆ ที่ได้ฟังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่ปัญหาครอบครัว/ครอบครัวแยกทาง เด็กหนุ่มสาวแต่งงาน (อายุ 17 ปี) โรงเรียนปิดเพราะโควิด-19 เผชิญปัญหาทางสังคมที่โรงเรียนและผู้ปกครองคิดจะส่งลูก ๆ กลับประเทศต้นทาง

“ฉันปฏิบัติตัวไม่ดีและเปลี่ยนโรงเรียนบ่อยจนไม่มีสิทธิสอบ
อยากอยู่กับเพื่อนด้วยก็เลยเลิกเรียน”
เยาวชนข้ามชาติหญิงอายุ 23 ปี, จังหวัดเชียงใหม่

“ไม่อยากเรียน อยากทำงานได้เงินเพื่อลดภาระของครอบครัว
ส่งเงินกลับไปให้ครอบครัว”
เยาวชนข้ามชาติอายุ 20 ปี, มีพี่น้อง 9 คน, จังหวัดเชียงใหม่

การไร้แรงจูงใจคือสาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลระบุถึงมากที่สุด โดยผู้อำนวยการของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติแห่งหนึ่งอธิบายว่าเด็กข้ามชาติอาจไม่มีแรงจูงใจในการเรียนเพราะพวกเขาไม่ทราบถึงความสำคัญของการศึกษาหรือไม่เห็นประโยชน์ในอนาคต เยาวชนข้ามชาติอาจต้องการงานและมีรายได้มากกว่าใช้เวลาไปกับการเรียน พวกเขาอาจแต่งงานเร็วและต้องการรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวของตนเอง พวกเขาอาจไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาหากพวกเขาเชื่อว่าการศึกษาจะทำให้การหางานทำในภาคส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่งานใช้แรงงานได้ยากกว่า

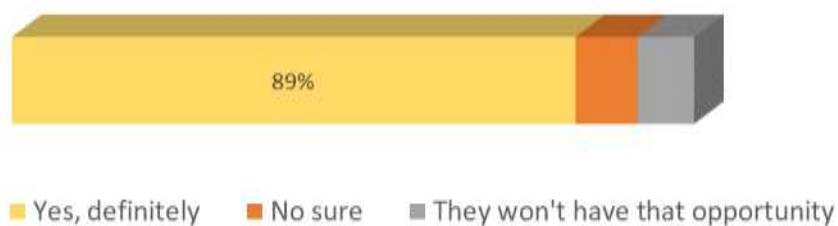
ความคิดเช่นนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการการศึกษาเพื่อแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาร์ซึ่งชี้ให้เห็นว่านโยบายการศึกษาเพื่อป้องกันใช้ได้จนจบชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งหลังจากนั้นเด็กข้ามชาติจะประสบกับอุปสรรคในอนาคต เด็กที่ต้องการเรียนต่อต้องทำเอกสารแสดงตัวตน ช่องทางการเข้าถึงทุนการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและทางเลือกในการทำงานมีจำกัด ดังนั้น อุปสรรคเหล่านี้จะทำให้เด็กข้ามชาติเสียกำลังใจในการขยันเรียน

“ตอนนี้มีเด็กข้ามชาติ 100 คนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษา
มีเพียงร้อยละ 10 ที่เรียนต่อระดับอุดมศึกษา
นี่คือปัญหาใหญ่ของเรา... ถ้าพวกเขาสอบผ่านและไม่มีทางอื่นให้ไป
ผู้ปกครองก็จะไม่อยากส่งลูกเรียน”
คณะกรรมการการศึกษาเพื่อแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาร์

4.6 ผลกระทบเรื่องทางเลือกทางการศึกษาที่แตกต่างกันของเด็กข้ามชาติ

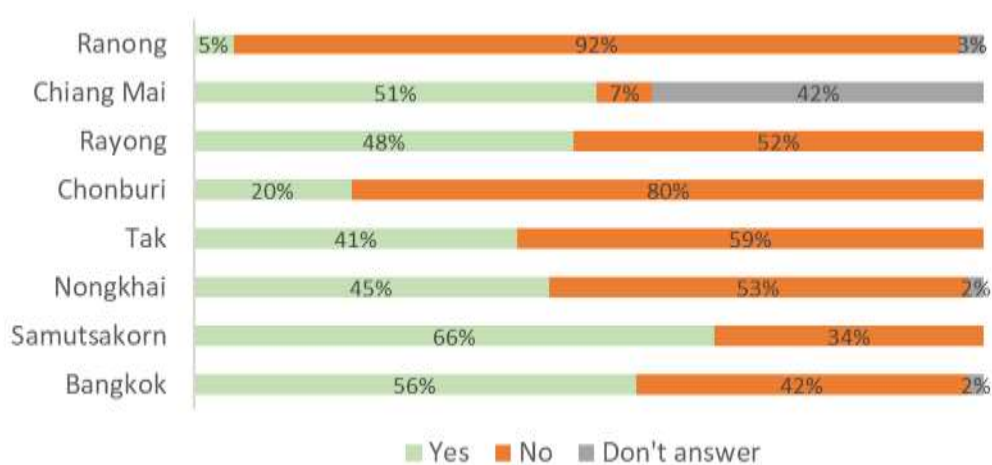
ผู้ปกครองและผู้ปกครองเด็กข้ามชาติส่วนใหญ่ในการสำรวจมีมุมมองต่อการศึกษาในประเทศไทยของเด็ก ๆ ในทางบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พวกเขาคิดว่าการศึกษาให้โอกาสแก่เด็กข้ามชาติในการได้งานที่ดีในประเทศไทยหรือในประเทศต้นทางหรือทำให้พวกเขาเรียนต่อได้ ผู้ตอบมีความเห็นไปในทางเดียวกันโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบการศึกษาของเด็ก ผู้ตอบส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87) ที่ส่งบุตรหลานเรียนในโรงเรียนไทย ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (ร้อยละ 93) และศูนย์ กศน. (ร้อยละ 80) เชื่อว่าการศึกษาย้ายโอกาสให้ลูก ๆ หางานที่ดีกว่าและได้รายได้มากกว่างานที่ใช้ทักษะต่ำ ร้อยละ 11 ของผู้ปกครองไม่แน่ใจและร้อยละ 28 ไม่คิดว่าการศึกษามีประโยชน์กับการหางานในอนาคตของเด็ก ๆ

รูป 46 การศึกษาช่วยให้เด็กหางานที่ดีกว่างานที่ใช้ทักษะต่ำ/งานใช้แรงงานในประเทศไทย

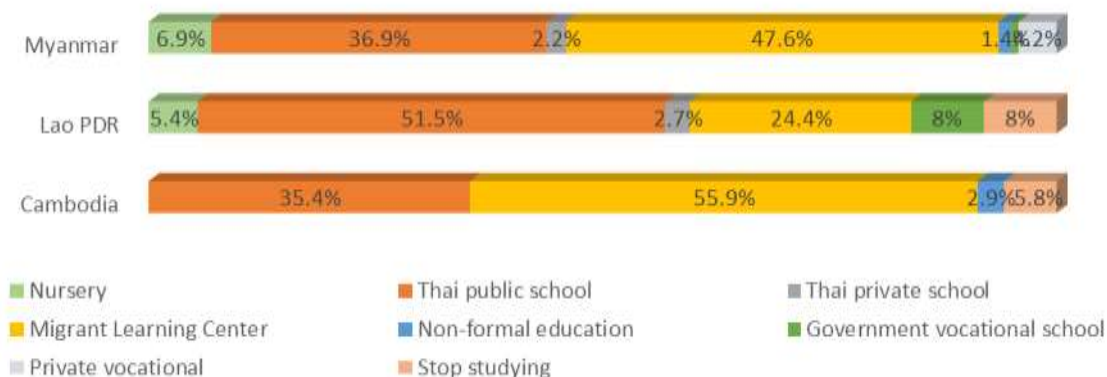

หากจำแนกตามจังหวัด พบว่าผู้ตอบจากจังหวัดสมุทรสาคร (ร้อยละ 66) กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 56 เชียงใหม่ (ร้อยละ 51) นนทบุรี (ร้อยละ 45) และตาก (ร้อยละ 41) เห็นว่าการศึกษาคือช่วยให้เด็กมีความสามารถในการหางานที่ใช้ทักษะสูงขึ้นและได้ค่าจ้างมากขึ้น มีผู้ตอบเพียงส่วนน้อยในจังหวัดระนอง (ร้อยละ 5) และชลบุรี (ร้อยละ 20) ที่เห็นด้วย (รูปภาพ 44) มุมมองของผู้ตอบเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษาที่มีประโยชน์ในการเพิ่มโอกาสการมีงานทำของเด็ก ๆ แสดงในรูปภาพ 47

รูปภาพ 47 การศึกษาช่วยให้เด็กหางานที่ดีได้ (จำแนกตามจังหวัด)

รูปภาพ 48 เหตุผลหลัก ๆ ที่ผู้ตอบส่งลูกเรียนหนังสือ:
 เพราะการศึกษาจะช่วยให้พวกเขาหางานดี ๆ ได้ (จำแนกตามสัญชาติ)

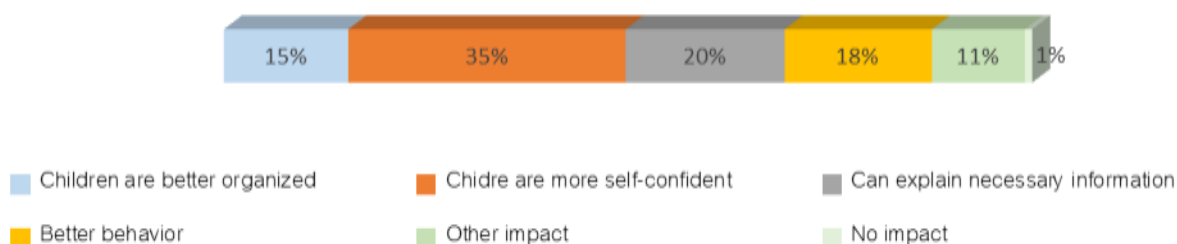

มุมมองต่อโอกาสในการทำงานของเด็กไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างผู้ตอบที่มีรายได้ในระดับที่แตกต่างกัน ผู้ตอบที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 6,001-8,000 บาทมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 98) ที่เชื่อว่าการศึกษาของบุตรหลานจะทำให้พวกเขาหางานที่ดีขึ้นและได้ค่าจ้างมากขึ้นได้ ผู้ตอบซึ่งมีรายได้สูงที่ระหว่าง 14,000-16,000 บาทต่อเดือนจำนวนร้อยละ 94 ผู้ตอบที่มีรายได้น้อยกว่า 6,000 บาทต่อเดือนจำนวนร้อยละ 97 และผู้ตอบที่มีรายได้ 8,001-10,000 บาทต่อเดือนจำนวนร้อยละ 91 มีความเห็นคล้ายคลึงกัน

ชีวิตในสังคม ทักษะการใช้ชีวิตและความหวังในอนาคต

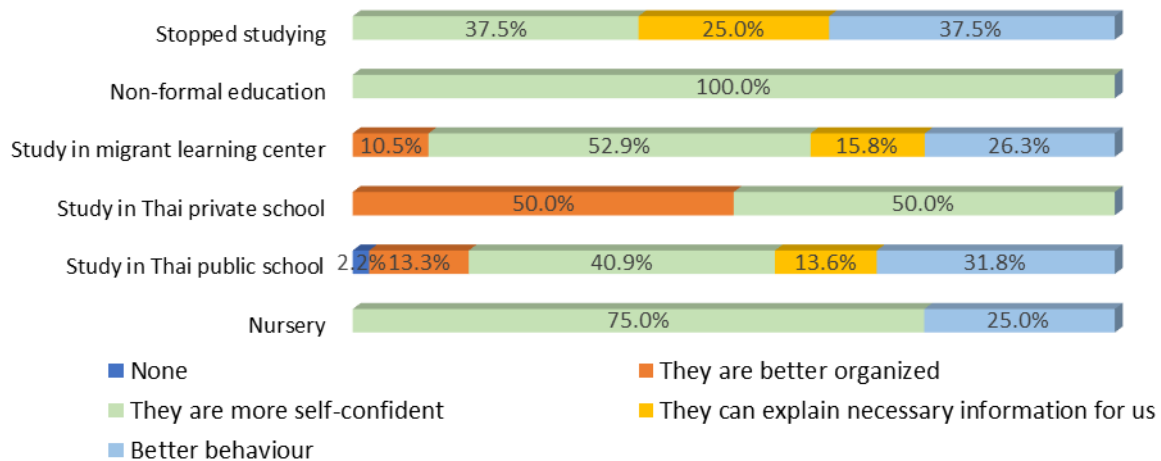
ผู้ตอบเห็นว่าการศึกษาส่งผลกระทบหลายเรื่องกับบุตรหลาน ได้แก่ ทำให้มีทักษะต่าง ๆ ที่จับต้องไม่ได้ หนึ่งในสามของพวกเขา (ร้อยละ 35) เปิดเผยว่าการศึกษาทำให้เด็ก ๆ มีความมั่นใจมากขึ้น ตามมาด้วยร้อยละ 20 ที่ระบุว่าเด็ก ๆ สามารถสื่อสารและอธิบายข้อมูลที่จำเป็นแก่พวกเขาได้ ผู้ตอบร้อยละ 18 ระบุว่าเด็ก ๆ ปฏิบัติตัวดีขึ้น อีกร้อยละ 15 ระบุว่าเรียบร้อยขึ้น และอีกร้อยละ 11 ระบุถึงประโยชน์ด้านอื่น ๆ ผู้ตอบน้อยกว่าร้อยละ 1 ระบุว่าไม่ส่งผลกระทบใด ๆ (รูปภาพ 49)

รูปภาพ 49 ผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ

รูปภาพด้านล่างแสดงให้เห็นประโยชน์ที่เด็กข้ามชาติได้รับจากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งเด็กที่เรียนในสถานศึกษารูปแบบต่างกันและเด็กที่หยุดเรียนหนังสือ (รูปภาพ 50) โดยสรุป เด็ก ๆ มีความมั่นใจมากขึ้น ไม่ว่าพวกเขาจะเรียนในสถานศึกษารูปแบบใดก็ตาม

รูปภาพ 50 ผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ : จำแนกตามรูปแบบการศึกษา

ความถนัดทางภาษาไทยของเด็ก ๆ จะทำให้พวกเขาเข้าสังคมกับชุมชนคนไทยได้ดีกว่า เช่น สามารถช่วยผู้ปกครองหรือผู้ปกครองไปซื้อของและแปลข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการสื่อสารกับคนในพื้นที่หรือองค์กรของรัฐ ผู้ปกครองเด็กยืนยันผลการสำรวจข้อนี้และเปิดเผยถึงความพอใจที่บุตรหลานได้ประโยชน์จากการเรียนหนังสือในโรงเรียนไทย ทำให้พวกเขาคบหากับคนอื่น มีสังคมที่กว้างขึ้นและมีมารยาท (ที่มา: การสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองเด็ก จังหวัดหนองคาย ชลบุรี สมุทรสาคร)

เยาวชนข้ามชาติที่เรียนจบยืนยันว่าพวกเขาได้รับประโยชน์จากการศึกษาหลากหลายด้าน ได้แก่ มีความมั่นใจมากขึ้น ได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่มากขึ้นเพราะเข้าใจภาษาไทย

“การเรียนให้ความรู้แก่เด็กและทักษะทางสังคม

ทำให้พวกเขาเข้าสังคมได้ดีขึ้น”

เยาวชนข้ามชาติหญิง, จังหวัดระยอง

“พวกเขาเข้าใจภาษาไทยซึ่งช่วยเราได้มาก

ดีมากที่ได้โอกาสเรียนหนังสือที่นี่”

เยาวชนข้ามชาติชาย, กรุงเทพมหานคร

“รู้ภาษาไทยทำให้มั่นใจขึ้นและรับรองได้ว่าจะหางานทำได้”

เยาวชนข้ามชาติวัย 19 ปีในจังหวัดระนอง

4.7 ทักษะชีวิตต่อประเทศไทยและชุมชนชาวไทย

ผู้ตอบในสัดส่วนสูงที่ส่งบุตรหลานเรียนในโรงเรียนในพื้นที่ยอมรับในระบบการศึกษาของไทย ผลการสำรวจจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกระบุว่าพวกเขามีทัศนคติที่ดีต่อโอกาสทางการศึกษาที่เด็กๆ ของพวกเขาได้รับ พวกเขาทราบถึงประโยชน์ของการเข้าใจภาษาไทยซึ่งจะทำให้เด็ก ๆ ช่วยเหลือพวกเขาในการดำเนินชีวิตประจำวันและลดช่องว่างทางการสื่อสารกับชุมชนคนไทยและหน่วยงานท้องถิ่นได้ รวมทั้งช่วยในการติดต่อกับองค์กรภาครัฐได้ด้วย โอกาสในการเรียนทำให้เด็ก ๆ และพวกเขาเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชาวไทยได้มากขึ้น สำหรับแรงงานข้ามชาติที่ส่งบุตรหลานเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ เพราะมีความผูกพันกับประเทศบ้านเกิดและต้องการรักษาวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้

“เข้ากับชุมชนคนไทยได้และจะอยู่ที่นี่ต่อไป
ไม่กลับประเทศแล้ว ชอบที่นี่”

เยาวชนข้ามชาติวัย 19 ปีชาวเมียนมาร์, จังหวัดสมุทรสาคร

“ถ้าเป็นไปได้ก็จะอยู่ที่นี่ ชีวิตที่นี่ดีกว่าที่ประเทศแม่
ไม่มีปัญหากับคนไทย พวกเขาใจดี”

เยาวชนชาวลาวอายุ 20 ปีในจังหวัดหนองคาย

“ผู้ปกครองส่งลูกเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่สอนโดยใช้ภาษาและหลักสูตรของพวกเขาเอง

เพราะยังผูกพันกับประเทศของพวกเขา

พวกเขาอยากให้เด็ก ๆ กลับบ้านและทำงานที่นั่น”

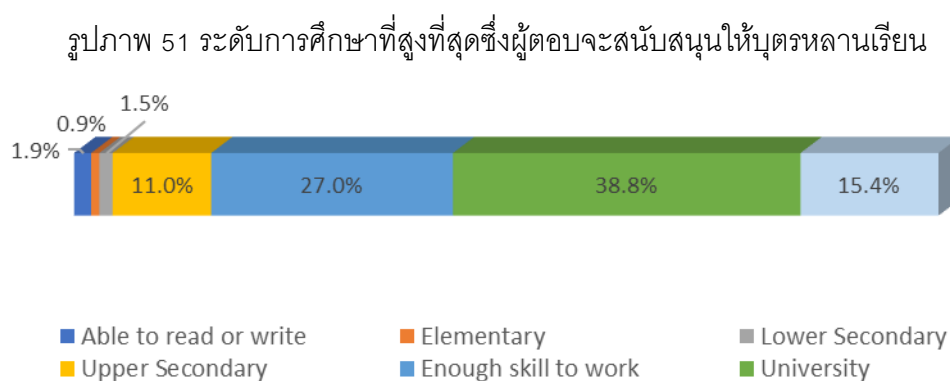
เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, จังหวัดระนอง

“เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ อย่างน้อยก็ได้เรียนภาษา
จะได้ไม่ลืมวัฒนธรรมของตัวเองตอนที่กลับประเทศ”

แรงงานข้ามชาติหญิงวัย 30 ปี, จังหวัดสมุทรสาคร

4.8 โอกาสในการเรียนต่อ งานและการทำงานในประเทศไทย

สำหรับผู้ตอบที่สนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน พบว่ามากกว่าหนึ่งในสามหรือร้อยละ 39 หวังให้ลูก ๆ เรียนจนถึงระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 27 จะสนับสนุนให้เด็ก ๆ มีความรู้เพียงพอหรือมีทักษะในการทำงาน ร้อยละ 15 กล่าวว่าส่งลูกเรียนในรูปแบบอื่น เช่น เรียนทักษะอาชีพ และกล่าวว่าแล้วจะส่งให้เรียนตามความสามารถและความเต็มใจของลูก หรือจะส่งจนกว่าจะไม่สามารถส่งได้ เป็นต้น ร้อยละ 11 จะสนับสนุนลูก ๆ ให้เรียนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 2 จะส่งให้เรียนจนกระทั่งลูกอ่านเขียนได้ มีเพียงร้อยละ 1 ที่จะส่งให้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและร้อยละ 1 จะส่งให้เรียนจนจบระดับประถมศึกษา (รูปภาพ 51)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเยาวชนข้ามชาติ เห็นว่าระบบการศึกษาของประเทศไทยทำให้พวกเขาเรียนสูงขึ้นได้ ซึ่งเกิดผลทางบวกต่ออนาคต

“ตอนนี้เรียนมหาวิทยาลัยอยู่ ต้องขอบคุณโอกาสที่ได้เรียนในโรงเรียนไทย
ตอนนี้ไม่ว่างงานแบบไหนก็ต้องใช้วุฒิอุดมศึกษา”
เยาวชนข้ามชาติหญิงวัย 19 ปี, จังหวัดชลบุรี

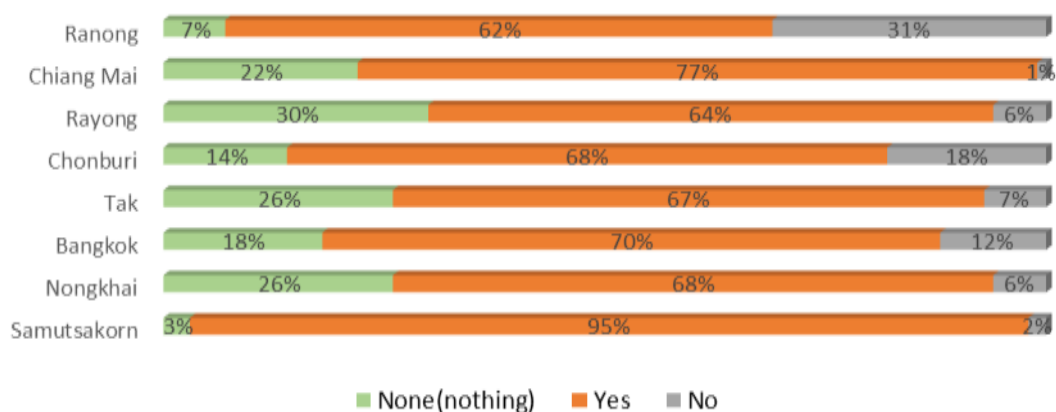
4.9 ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติ (ผลกระทบที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า)

โควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบใหญ่หลวงต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติ สำหรับโรงเรียนของไทย ในช่วงปิดประเทศ ซึ่งมีระยะเวลามากกว่าสองภาคการศึกษานั้น พวกเด็ก ๆ ต้องเรียนหนังสือที่บ้านทางระบบออนไลน์ ผู้ปกครองจำนวนมากไม่มีเครื่องมือสำหรับเรียน ได้แก่ คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตให้เด็กเรียนออนไลน์ จึงต้องใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แทนซึ่งไม่เหมาะสมในการใช้ดูบทเรียนบนจอขนาดเล็กเป็นระยะเวลานาน การเรียนการสอนแบบออนไลน์จำกัดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และทำให้ครูดูแลพฤติกรรมของเด็กหรือช่วยเด็กที่ไม่

เข้าใจได้ยาก ในขณะเดียวกัน เรียนหนังสือที่บ้านคนเดียวทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนร่วมชั้นทำได้จำกัด นอกจากนี้ เพื่อเข้าถึงบทเรียนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองเด็กต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงเพื่อให้ได้สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่คงที่และรวดเร็ว ซึ่งแรงงานข้ามชาติจำนวนมากมีเงินไม่เพียงพอ ระหว่างการเกิดโรคระบาด โรงเรียนไทยและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในบางพื้นที่ เช่น ในอำเภอแม่สอดและจังหวัดระนอง แจกอุปกรณ์การเรียนและมีกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้เด็ก ๆ เรียนหนังสือที่บ้านได้ คุณครูชาวไทยไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้าน รวมทั้งนักเรียนข้ามชาติเพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเรื่องการเรียน ศูนย์การเรียนรู้ฯ จัดกิจกรรมเรียนที่หลากหลาย จัดกลุ่มเรียนขนาดเล็กเพื่อเรียนหนังสือ เยี่ยมเด็กที่บ้าน จัดห้องเรียนในชุมชนแรงงานข้ามชาติเพื่อช่วยเหลือให้เด็ก ๆ เรียนต่อได้ ถึงแม้กิจกรรมเหล่านี้จะเทียบไม่ได้กับการเรียนในห้องเรียนปกติ แต่ก็สามารถลดความยากลำบากในการเรียนและลดช่องว่างในกลุ่มเด็กข้ามชาติได้ในช่วงเวลานั้น (ที่มา: การสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเอกชนใน อำเภอแม่สอดและจังหวัดระนอง)

จากการสำรวจพบว่าเกิดการชะงักทางการศึกษา โดยร้อยละ 69 ของผู้ตอบระบุว่าโรคระบาดส่งผลกระทบต่อการศึกษาของบุตรหลาน ร้อยละ 13.2 ระบุว่าไม่มีผลกระทบในขณะที่ร้อยละ 17.3 ระบุว่าลูก ๆ ไม่ได้ไปโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมายนั้น ผลกระทบเกิดขึ้นกับการศึกษาของเด็ก ๆ มากที่สุดในพื้นที่ซึ่งแรงงานข้ามชาติทำงานในภาคอุตสาหกรรม ได้แก่จังหวัดสมุทรสาคร (ร้อยละ 95) ตามมาด้วยเชียงใหม่ (ร้อยละ 77) กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 70) หนองคาย (ร้อยละ 68) ชลบุรี (ร้อยละ 68) ตาก (ร้อยละ 67) ระยอง (ร้อยละ 64) และระนอง (ร้อยละ 62) (รูปภาพ 52)

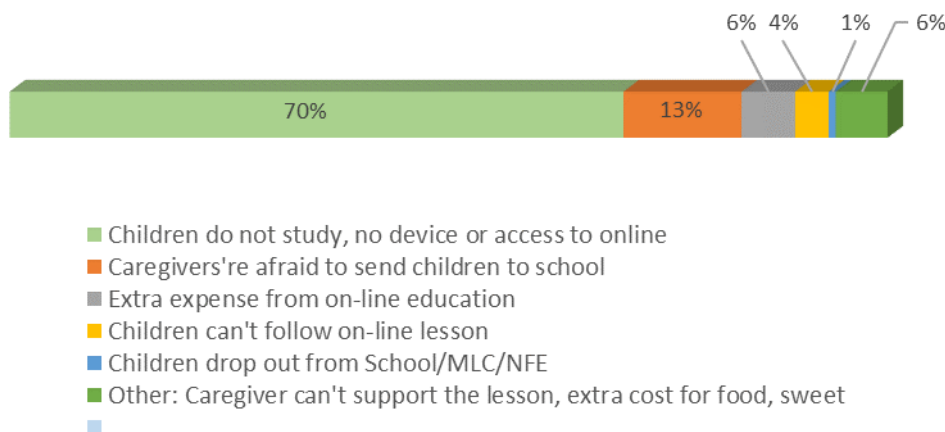
รูปภาพ 52 ผลกระทบของโควิด-19ต่อการเรียนของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในแต่ละจังหวัด

สำหรับผู้ตอบที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ร้อยละ 70 ระบุว่าบุตรหลานไม่ได้ทำอะไรขณะอยู่บ้านเลย พวกเขาไม่มีเครื่องมือในการเรียนหรือไม่สามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้ ร้อยละ 13 กล่าวที่จะส่งบุตรหลานไปโรงเรียน ร้อยละ 6 ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการเรียนออนไลน์ ร้อยละ 1 ของเด็ก ๆ

ต้องหยุดเรียน ร้อยละ 4 เรียนออนไลน์ไม่ทันคนอื่น ๆ ร้อยละ 6 ระบุว่ามีความเสี่ยงอื่น เช่น ผู้ปกครองไม่สามารถช่วยเหลือได้ เด็ก ๆ เริ่มทำงาน ผู้ปกครองต้องจ่ายค่าขนมและค่าอาหารเพิ่ม เด็ก ๆ เล่นเกมออนไลน์ เป็นต้น (รูปภาพ 53)

รูปภาพ 53 ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

การเรียนออนไลน์ต้องอาศัยผู้ปกครองช่วยเหลือเด็ก ๆ ให้เรียนและร่วมมือกับคุณครูเพื่อส่งการบ้าน ความจำเป็นดังกล่าวถือเป็นเรื่องท้าทายอันใหญ่หลวงสำหรับแรงงานข้ามชาติหลายคนเนื่องจากพวกเขาขาดความเข้าใจ ขาดความรู้ หรือไม่สามารถตามบทเรียนได้ทันเพราะพื้นฐานการศึกษาที่จำกัดของตนเองหรือเพราะอุปสรรคด้านภาษา ผู้ปกครองได้ระบุว่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรยังเป็นเรื่องท้าทายอีกเรื่องหนึ่ง แรงงานข้ามชาติจำนวนมากต้องทำงานระหว่างที่เด็ก ๆ เรียนหนังสือด้วย

“ฉันไม่มีเวลาดูแลลูก ๆ ตอนเขาเรียน ฉันต้องทำงาน”
แรงงานข้ามชาติหญิง, จังหวัดชลบุรี

“ปัญหาคือสัญญาณอินเทอร์เน็ตถูกตัดบ่อย ๆ
เราไม่ได้ซื้ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง”
แรงงานข้ามชาติชาย, จังหวัดเชียงใหม่

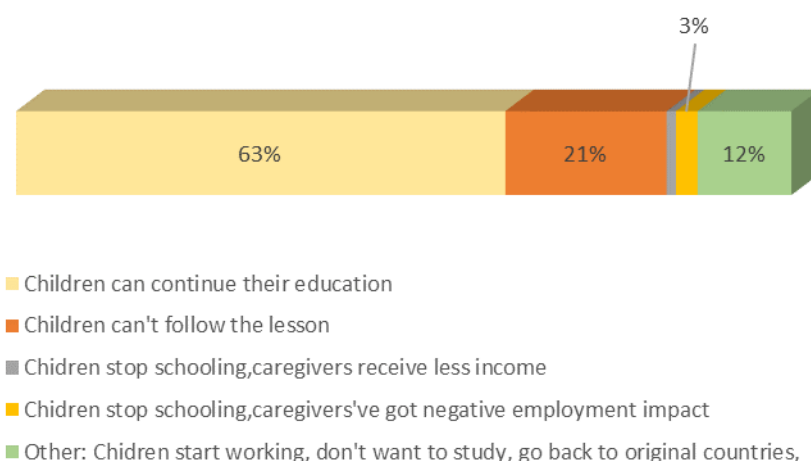
“ฉันไม่เข้าใจบทเรียน ยากมากหากต้องช่วยให้ลูกเรียนหนังสือ”
แรงงานข้ามชาติหญิง, จังหวัดสมุทรสาคร

เด็กข้ามชาติในระดับมัธยมศึกษายืนยันว่าพวกเขาไม่มีสมาธิเรียนเมื่อต้องเรียนออนไลน์ บางคนบ่นว่าตามบทเรียนไม่ทัน (ที่มา: การสนทนากลุ่ม/การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเด็กข้ามชาติ)

ผู้ที่ตอบว่าโรคระบาดไม่ส่งผลกระทบกับการเรียนของบุตรหลานระบุเหตุผลว่า พวกเขาเด็ก ๆ เรียนออนไลน์ได้ พวกเขาเรียนต่อโดยใช้หลักสูตรแบบเรียนที่บ้าน และมีผู้ปกครองหรือครูเป็นผู้สอน

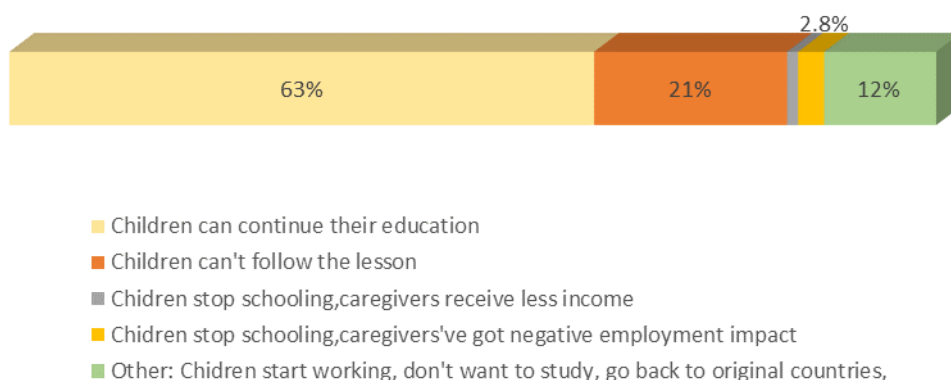
เมื่อถามผู้ปกครองถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการศึกษาของเด็ก ๆ หลังจากวิกฤติโรคระบาดจบลงและโรงเรียนเปิดเรียนอีกครั้ง ร้อยละ 63 ตอบว่าเด็ก ๆ สามารถเรียนต่อได้ ร้อยละ 21 ตอบว่าเมื่อเปิดเรียนแล้วและเรียนต่อในห้องเรียนตามเดิมบุตรหลานอาจตามบทเรียนไม่ทัน เด็กข้ามชาติร้อยละ 3 หยุดเรียนเพราะได้รับผลกระทบในทางลบจากการจ้างผู้ปกครอง เด็กร้อยละ 1 หยุดเรียนเพราะผู้ปกครองได้ค่าจ้างน้อยลง ร้อยละ 12 ระบุเหตุผลอื่น ๆ ได้แก่ เด็ก ๆ เริ่มทำงาน ส่งเด็กกลับประเทศต้นทาง เด็กไม่ต้องการเรียนต่อ ผู้ปกครองไม่เชื่อมั่นในสถานการณ์โรคระบาด และเปลี่ยนให้เด็กเรียนในระบบกศน.แทน เป็นต้น (รูปภาพ 54)

รูปภาพ 54 ผลกระทบต่อการศึกษาศึกษาของเด็กข้ามชาติภายหลังจากวิกฤติโรคระบาดจบลง

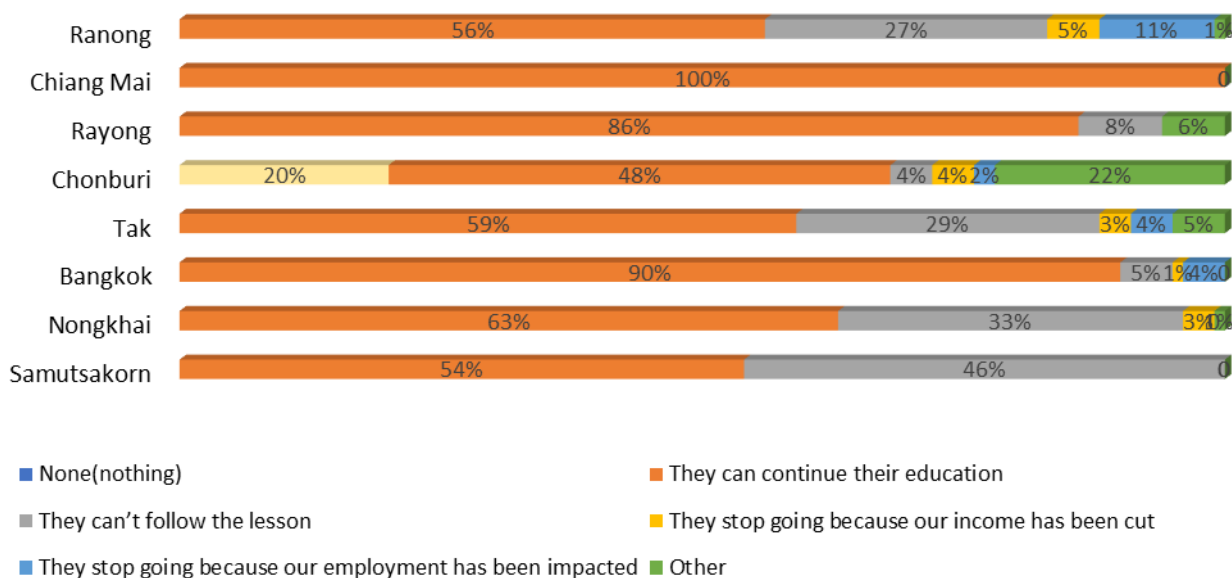

ผู้ตอบจำนวนมากเชื่อว่าบุตรหลานจะสามารถเรียนต่อได้เมื่อโรงเรียนเปิดอีกครั้งหลังวิกฤติโควิด-19 จบลง อย่างไรก็ตาม หนึ่งในสามส่วนไม่คิดเช่นนั้น พวกเขาระบุว่าเด็ก ๆ ไม่น่าจะตามบทเรียนทันหลังจากไม่ได้เรียนในห้องเรียนปกติมาเป็นเวลานาน (ร้อยละ 21) เด็กบางคนเข้าตลาดแรงงานไปแล้ว บางคนหยุดเรียนเพราะสถานการณ์ทางการเงินได้รับผลกระทบจากโรคระบาด หรือบางคนกลับประเทศต้นทางไปแล้ว (ร้อยละ 12) (รูปภาพ 55)

รูปภาพ 55 ความเห็นของผู้ตอบเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานหลังโรคระบาด

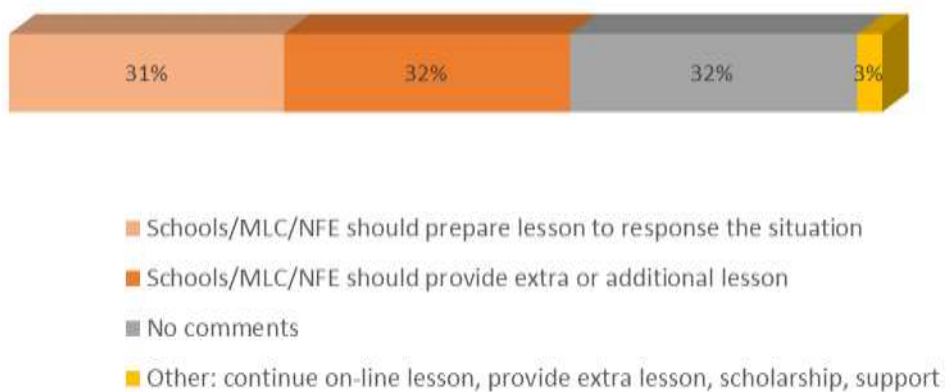

รูปภาพ 56 ผลกระทบต่อการศึกษาศึกษาของเด็กเมื่อโรงเรียนเปิดอีกครั้ง (จำแนกตามจังหวัด)

เพื่อปรับปรุงการศึกษาของเด็กข้ามชาติระหว่างการระบาดของโควิด-19หรือวิกฤตการณ์อื่น ๆ ผู้ตอบร้อยละ 31 คิดว่าโรงเรียนและคุณครูควรเตรียมบทเรียนเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ ร้อยละ 32 คิดว่าคุณครูควรเพิ่มการเรียนพิเศษ ร้อยละ 32 ไม่มีความเห็นและร้อยละ 5 ระบุเหตุผลอื่น ๆ ได้แก่ เรียนออนไลน์ต่อ ให้ทุนการศึกษา ให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติม เป็นต้น (รูปภาพ 57)

รูปภาพ 57 คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการศึกษาช่วงการระบาดของโควิด-19หรือในวิกฤติที่คล้ายคลึงกัน

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยฉบับนี้ได้สำรวจปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมกว้าง ๆ ที่เอื้อต่อการตัดสินใจของครอบครัวแรงงานข้ามชาติเรื่องการศึกษาในประเทศไทยของเด็กในครอบครัว โดยได้ทำการวิจัยในช่วงที่เกิดการระบาดของโควิด-19 ดังนั้น จึงมีการสำรวจผลกระทบทางเศรษฐกิจจากโรคระบาดที่มีต่อการจ้างงานและรายได้ของครอบครัวแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งการการศึกษาของเด็กข้ามชาติที่หยุดชะงักไป

ผู้ให้การศึกษา

ศูนย์เด็กอ่อน

ผลการวิจัยที่สำคัญ : ศูนย์เด็กอ่อนของรัฐรับและดูแลเด็กข้ามชาติอ่อนแต่เงื่อนไขในการรับของศูนย์แต่ละแห่งแตกต่างกัน

ในพื้นที่วิจัยทั้งหมด พบว่าศูนย์เด็กอ่อนทั้งของรัฐที่ได้รับการสนับสนุนโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและของเอกชนซึ่งสนับสนุนโดยชุมชนแรงงานข้ามชาติ วัดไทยและองค์กรพัฒนาเอกชนรับดูแลแรงงานข้ามชาติที่เป็นเด็กเล็กในตอนกลางวัน ปัจจุบันมีศูนย์เด็กเล็กจำนวนมากขึ้นที่รับดูแลเด็กข้ามชาติ เมื่อเทียบกับทศวรรษก่อนหน้านี้ที่แรงงานข้ามชาติต้องส่งลูก ๆ ไปที่ศูนย์เด็กเล็กของเอกชน

ในทางปฏิบัติ การรับสมัครเด็กเล็กของแต่ละศูนย์แตกต่างกันไป บางแห่งต้องใช้เอกสารของเด็กข้ามชาติในการสมัคร เช่น สูติบัตรหรือใบทะเบียนการเกิด ดังเช่นในจังหวัดสมุทรสาคร ระนองและหนองคาย บางแห่งต้องการเพียงจดหมายจากนายจ้างเช่นที่ชลบุรี แต่บางแห่งก็รับเด็ก ๆ ที่ไม่มีเอกสารแสดงตนเลย (อำเภอสอด) จากการสำรวจพบว่ามีเพียงศูนย์ฯ ในบางพื้นที่ ได้แก่ อำเภอสอด ที่แจกจ่ายข้อมูลเรื่องกฎระเบียบของการสมัครใช้บริการของศูนย์ฯ เป็นภาษาของแรงงานข้ามชาติ

การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาสายอาชีพ

ผลการวิจัยที่สำคัญ : ผู้ตอบส่วนใหญ่ส่งบุตรหลานเรียนในโรงเรียนไทยแต่มีผู้ตอบบางส่วนที่ไม่ทราบว่า จะเข้ารับการศึกษาแบบหนึ่ง ๆ ได้อย่างไร มีเพียงส่วนน้อยที่คิดว่าการศึกษาในประเทศไทยเข้าถึงได้ยากหรือคิดว่าเข้าถึงไม่ได้

ครึ่งหนึ่งของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาร์ หนึ่งในสามส่วนของแรงงานข้ามชาติชาวลาว ร้อยละ 100 ของแรงงานข้ามชาติชาวเวียดนาม และร้อยละ 17 ของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่ให้สัมภาษณ์ส่งเด็กไปเรียนในโรงเรียน

ไทย ส่วนใหญ่เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีจำนวนน้อยที่เรียนสายอาชีพทั้งในโรงเรียนรัฐและเอกชนตั้งแต่ชั้นมัธยมต้นถึงชั้นมัธยมปลาย

ความเห็นเรื่อง การเข้าถึง การศึกษารูปแบบต่าง ๆ แตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด ผู้ตอบส่วนใหญ่ในจังหวัดหนองคาย เชียงใหม่และระยองระบุว่าเข้าถึงได้ “ง่าย” เมื่อเทียบกับผู้ตอบจำนวนครึ่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ระนอง และตาก และผู้ตอบคำถามเพียงห้าคนในจังหวัดชลบุรี

ถึงแม้ประเทศไทยจะดำเนินนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนตั้งแต่ปี 2533 ผู้ตอบบางท่านยังไม่ทราบว่า จะเข้าถึง การศึกษาในประเทศไทยอย่างไร ร้อยละ 31 ไม่ทราบว่า จะสมัครเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ อย่างไร ร้อยละ 22 ไม่ทราบว่า จะสมัครเรียนในศูนย์ กศน.อย่างไรและร้อยละ 13 ไม่ทราบว่า จะสมัครเรียนใน โรงเรียนไทยอย่างไร ร้อยละ 12 ของผู้ตอบคิดว่าการเข้าโรงเรียนไทยยาก ร้อยละ 4 คิดว่าเข้าศูนย์การเรียนรู้ ยาก และร้อยละ 3 คิดว่าเข้าศูนย์กศน.ยาก ผู้ตอบร้อยละ 2 คิดว่าแรงงานข้ามชาติเข้าเรียนในโรงเรียนไทยไม่ได้ ผู้ตอบ สัดส่วนเท่ากันคิดว่าเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์กศน. ไม่ได้

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

ผลการวิจัยที่สำคัญ : กศน.ให้โอกาสทางการศึกษาที่ยืดหยุ่นและได้รับการรับรองแก่เด็กข้ามชาติ พวกเขาสามารถ สมัครเรียนกับ กศน.ของไทยและจะได้เรียนหลักสูตรที่ออกแบบแก่เด็กข้ามชาติหรือลงเรียนกับ กศน.ของเมียนมาร์ ก็ได้เช่นกัน

การศึกษานอกระบบคือการศึกษารูปแบบหนึ่งที่เด็กข้ามชาติและวัยรุ่นหนุ่มสาวเลือกเรียน ซึ่งการที่เยาวชนข้าม ชาติเรียน กศน.และทำงานไปด้วยนับเป็นสิ่งที่เห็นได้ทั่วไป เด็กข้ามชาติจำนวนมากเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ แต่ก็ลงเรียนที่ศูนย์ กศน.ด้วยเพื่อเก็บหน่วยกิต เด็กข้ามชาติบางคนลงทะเบียนกับศูนย์กศน.ของ เมียนมาร์เนื่องจากวางแผนจะกลับบ้านและเรียนต่อที่เมียนมาร์ นอกจากหลักสูตรของกศน.จะเทียบเท่ากับการ ศึกษาพื้นฐาน กศน. ยังเปิดสอนหลักสูตรฝึกอาชีพระยะสั้นหลายหลักสูตร

ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

ผลการวิจัยที่สำคัญ : ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติมีหลายรูปแบบซึ่งมีหลักสูตรหรือรายวิชาแตกต่างกันไป ศูนย์การเรียนรู้ เหล่านี้ยังคงประสบกับความท้าทายเรื่องสถานะทางกฎหมายและการรับรอง

นอกจากการศึกษาในระบบ แรงงานข้ามชาติยังได้รับการศึกษาจาก 1) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติซึ่งให้ การศึกษาแก่เด็กข้ามชาติโดยใช้หลักสูตรของตนเองในการสอนเป็นภาษาเมียนมาร์และภาษาอังกฤษ ได้แก่ ศูนย์ การเรียนรู้ ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดสมุทรสาครและระนอง 2) ศูนย์การเรียนรู้ ที่เอหลักสูตรของทั้งเมียนมาร์ และไทยมาปรับใช้ ได้แก่ศูนย์ที่สมุทรสาคร อ.แม่สอดและระนอง 3) ศูนย์การเรียนรู้ ที่เตรียมความพร้อมให้เด็ก

ข้ามชาติเพื่อสมัครเรียนในระบบการศึกษาไทย ได้แก่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ในกรุงเทพมหานครและระยอง 4) ศูนย์การเรียนรู้ที่สอนเพียงวิชาเดียวและฝึกทักษะ ได้แก่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ในจังหวัดสมุทรสาครและกรุงเทพมหานคร ศูนย์การเรียนรู้ฯ ส่วนใหญ่ทั้งที่ใช้หลักสูตรของไทยและเมียนมาร์สอนภาษาภาษาไทย ศูนย์การเรียนรู้ฯ บางแห่งลงทะเบียนกับสำนักงานกศน.เพื่อใช้เป็นห้องเรียนกศน.ของไทย ศูนย์การเรียนรู้ฯ บางแห่งลงทะเบียนกับโครงการกศน.ของเมียนมาร์ เด็กข้ามชาติที่ลงทะเบียนเรียนกับกศน.สามารถเก็บหน่วยกิตและได้รับประกาศนียบัตรจากกศน.ของไทยหรือของเมียนมาร์แบบใดแบบหนึ่ง

อุปสงค์

ผลการวิจัยที่สำคัญ : ผู้ตอบคิดว่าการศึกษาคือสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการของเด็ก ๆ (ร้อยละ 52) เพื่อการมีงานทำในอนาคต (ร้อยละ 39) และเพื่อการเรียนภาษาไทย (ร้อยละ 38)

เมื่อกล่าวถึงความต้องการการศึกษาของแรงงานข้ามชาติ ร้อยละ 85 ของพวกเขาไม่ได้ส่งให้เด็กในครอบครัวเรียนหนังสือในประเทศไทยเพราะ “ไม่มีค่าใช้จ่าย” แต่พวกเขา (ร้อยละ 52) เห็นว่าการศึกษาคือสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการของเด็ก โดยหากจำแนกตามจังหวัด ผู้ตอบสัดส่วนสูงที่สุดซึ่งคิดเช่นนั้นอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร (ร้อยละ 79) ระยอง (ร้อยละ 70) หนองคาย (ร้อยละ 66) ตาก (ร้อยละ 62) และกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 59) ส่วนผู้ตอบที่ระบุว่าให้เด็กเรียนหนังสือเพราะช่วยให้พวกเขาหางานทำได้ในอนาคต (ร้อยละ 39) และเพื่อเรียนภาษาไทย (ร้อยละ 38) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่บอกได้ว่าหากเรียนหนังสือพวกเขาจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ดีกว่ามีความปรารถนาที่จะอยู่ในประเทศไทยในระยะยาวและนำไปเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำงาน

ผลการวิจัยที่สำคัญ : เห็นว่าประโยชน์ของการศึกษาแตกต่างกันไปตามรูปแบบการศึกษาในประเทศไทย

เด็กข้ามชาติและผู้ปกครองระบุว่าประโยชน์หลัก ๆ ของการเรียนในโรงเรียนไทยคือการได้รับการศึกษาที่ได้รับการรับรอง ได้เรียนภาษาไทยซึ่งมีประโยชน์ทั้งแก่ตัวเด็กข้ามชาติเองและผู้ปกครองเพราะสามารถสื่อสารกับคนในพื้นที่ได้ และขยายโอกาสในการทำงานในอนาคตของเด็ก ๆ โรงเรียนไทยยังสอนวิชาคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ และสอนทักษะอาชีพด้วย

ผู้ตอบที่เห็นว่าการเรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ ช่วยให้เด็กข้ามชาติเรียนและสืบทอดภาษาแม่และสามารถเป็นส่วนหนึ่งกับผู้คนในประเทศตอนทางได้หากต้องกลับไป นอกจากนี้ ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติยังเสียค่าใช้จ่ายน้อย (บางแห่งให้การศึกษาและมีอาหารให้ฟรี) ไม่ต้องใช้เอกสารมากในการลงทะเบียนและกฎระเบียบในการรับเด็กอายุเกินเกณฑ์น้อยกว่า บางแห่งในจังหวัดระนองและอำเภอแม่สอด ยังสอนวิชาที่

เชื่อมต่อกับหลักสูตรและการเรียนต่อที่ประเทศต้นทางของแรงงานข้ามชาติ (โดยเฉพาะประเทศเมียนมาร์) และประเทศอื่น ๆ (เช่น การทดสอบพัฒนาการทางการศึกษาทั่วไป หรือ General Educational Development test)

เช่นเดียวกับศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ ศูนย์ กศน. มีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่นเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนรัฐของไทยที่เคร่งครัดกว่า เด็กนักเรียนต้องเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอและเวลาเรียนที่ผ่านมามีอาจไม่สามารถโอนถ่ายเพื่อเข้ารับการศึกษารูปแบบอื่น ๆ เด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ บางคนลงทะเบียนเรียนในศูนย์ กศน. ในเวลาเดียวกัน เด็กข้ามชาติที่อายุมากและไม่ต้องการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา แรงงานข้ามชาติที่ทำงานแล้วและต้องการเรียนหลักสูตรสั้น ๆ ที่ยืดหยุ่น และแรงงานข้ามชาติที่ต้องการได้ทักษะอาชีพเพื่อใช้ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือเพื่อเพิ่มทักษะให้ตนเอง ล้วนเห็นว่าหลักสูตรและโปรแกรมต่าง ๆ ของศูนย์ กศน. มีประโยชน์ (เช่น หลักสูตรทำขนมอบ การก่อสร้าง การทำผม)

ผลการวิจัยที่สำคัญ : เด็กที่ออกจากโรงเรียนมีปัญหาทางการเงิน ไม่ได้รับข้อมูล ปัญหาการเดินทาง ผู้ปกครองต้องการให้เด็กทำงาน มีปัญหาที่โรงเรียน ไม่มีแรงจูงใจและครอบครัวย้ายที่อยู่บ่อย

งานวิจัยฉบับนี้พบว่าเด็กข้ามชาติในการสำรวจร้อยละ 14 ออกจากโรงเรียนแล้ว เด็กกลุ่มนี้ประกอบด้วยผู้ที่ไม่เคยได้รับการศึกษาเลยและผู้ที่เคยเรียนหนังสือแต่ออกจากโรงเรียนแล้ว สาเหตุหลัก ๆ ที่เด็กไม่เคยเรียนหนังสือที่พบในจังหวัดส่วนใหญ่คือปัญหาทางการเงิน แรงงานข้ามชาติในจังหวัดเชียงใหม่ หนองคาย ระยองและตากซึ่งไม่เคยส่งลูกเรียนหนังสือระบุว่าพวกเขาไม่มีข้อมูล ส่วนการเดินทางคืออุปสรรคสำหรับแรงงานข้ามชาติในจังหวัดชลบุรี ระยอง ตาก ระนองและหนองคาย มีความเป็นไปได้อย่างมากที่เด็ก ๆ ซึ่งผู้ปกครองระบุว่าไม่มีข้อมูล มีปัญหาทางการเงินและการเดินทางจะไม่มีเอกสารประจำตัว ถึงแม้นโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนโดยหลักการแล้ว การเข้าเรียนไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ตัวตน แต่ในทางปฏิบัติ โรงเรียนรัฐบางแห่งยังต้องการเอกสารที่พิสูจน์และแสดงตัวตนหรือต้องเข้าใจภาษาไทยในระดับพื้นฐานด้วย (ดู Tuangratananon et al. 2019) ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางเด็กข้ามชาติในการสมัครเข้าเรียนในโรงเรียน เพราะกลัวว่าจะถูกส่งตัวกลับหรือถูกทางการไทยจับตัว การย้ายที่อยู่บ่อยครั้งซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนสถานที่ทำงาน ปัญหาเรื่องภาษาและการทำงานตั้งแต่อายุน้อยยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กไม่เคยได้รับการศึกษาอีกด้วย

เด็กข้ามชาติจำนวนมากที่เคยเรียนหนังสือแต่ต้องลาออกพบในจังหวัดชลบุรี หนองคาย และระยอง โดยไม่มีความแตกต่างเรื่องเพศสภาพในกลุ่มเด็กข้ามชาติในการสำรวจ (ร้อยละ 10.4 เป็นผู้หญิงและร้อยละ 10.6 เป็นผู้ชาย) สาเหตุที่พบได้บ่อยที่สุดคือเด็กต้องลาออกเพราะครอบครัวต้องย้ายที่อยู่ และเป็นสาเหตุของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดเชียงใหม่และหนองคาย การออกจากโรงเรียนเพราะผู้ปกครองต้องการให้เด็กทำงานคือสาเหตุลำดับที่สองและเป็นรายงานมากที่สุดในจังหวัดระนอง เด็กที่ต้องลาออกเป็นเด็กผู้ชาย ผลการสำรวจข้อนี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากผลกระทบของโควิด-19 ที่ยังคงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาที่โรงเรียนและที่บ้าน รวมถึง

การขาดแรงจูงใจในการเรียน (จากผู้ปกครองที่สนับสนุนเด็กเรื่องการศึกษา ร้อยละ 39 ระบุว่าพวกเขาต้องการสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนถึงระดับอุดมศึกษา) ยังเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้เด็กต้องหยุดเรียน ปัจจัยข้างต้นอาจคาบเกี่ยวและทำให้นักเรียนต้องแต่งงานก่อนวัยและ/หรือเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัย

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน

การศึกษาเพื่อปวงชน การดำเนินนโยบายและกฎหมาย

ผลการวิจัยที่สำคัญ : นโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนเป็นที่รู้จักของเจ้าหน้าที่ในวงการการศึกษาแต่มีการปฏิบัติแตกต่างกันไป ระเบียบการจดทะเบียนเป็นสถาบันการศึกษาคือความท้าทายอันใหญ่หลวงของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ ซึ่งทำให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ หลายแห่งไม่มีสถานะทางกฎหมายและไม่ได้รับการรับรอง

งานวิจัยฉบับนี้พบว่าครูผู้สอนและผู้อำนวยการโรงเรียนไทยในพื้นที่ตัวอย่างรับทราบเรื่องนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน ตามนโยบายและกฎระเบียบแล้วโรงเรียนต้องรับเด็กเข้าเรียนไม่ว่าเด็กจะมีสัญชาติใด แต่โรงเรียนทุกแห่งไม่ได้เต็มใจที่จะรับเด็กข้ามชาติ เนื่องจากเพราะมีที่นั่งจำกัดและมีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และมีชื่อเสียง

ผู้ตอบส่วนใหญ่ทราบข้อมูลเรื่องการเข้าถึงการศึกษาของเด็กที่ไม่ใช่คนไทยจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน นายจ้าง เพื่อน และผู้นำชุมชน ผู้ตอบร้อยละ 4 ไม่ทราบเรื่องนี้และร้อยละ 12 ไม่แน่ใจ

ในขณะที่ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ มีเพียงไม่กี่แห่งที่ได้รับการยอมรับทางกฎหมาย เด็กที่เรียนจบจากศูนย์การเรียนรู้ฯ ไม่ได้รับการรับรองหากไม่สมัครและผ่านการทดสอบระดับนานาชาติของศูนย์ กศน. ของไทยหรือของเมียนมาร์ ซึ่งเป็นความท้าทายอันใหญ่หลวงสำหรับนักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ฯ หากต้องการเรียนต่อในประเทศไทยหรือในประเทศต้นทาง

โรงเรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียน

ผลการวิจัยที่สำคัญ : เด็กข้ามชาติส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียนเป็นไปในทางบวก แต่มีบางคนที่มีความท้าทายจากการใช้เวลานานในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน อุปสรรคด้านภาษาและการเลือกปฏิบัติจากเพื่อนร่วมชั้นและครู

เด็กข้ามชาติจำนวนมากทั้งในโรงเรียนรัฐและเอกชนของไทยเข้ากับเพื่อนร่วมชั้นได้ดี และมีแสดงออกในแง่บวกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของพวกเขา แต่ยังคงมีความท้าทายกล่าวคือเด็กข้ามชาติใช้เวลานานกว่าจะเข้ากับเพื่อนในชั้นได้ มีความยากลำบากในการตามบทเรียนเพราะมีอุปสรรคด้านภาษา การถูกเลือกปฏิบัติและการถูกกลั่นแกล้ง ความท้าทายเหล่านี้คล้ายคลึงกับสิ่งที่งานวิจัยในประเทศไทยฉบับก่อน ๆ ได้ระบุเอาไว้ (เช่น Niyomsilpa and Sunpuwan 2014; Arphattananon 2012) เด็กข้ามชาติร้อยละ 15 จากกัมพูชา ร้อยละ 10 จากส.ป.ก.ลาวและร้อยละ 6 จากเมียนมาร์เผชิญกับปัญหาการเลือกปฏิบัติจากครู เยาวชนข้ามชาติในจังหวัดระนองและหนองคายระบุว่าเคยถูกเพื่อนร่วมชั้นล้อเลียนทางวาจาที่โรงเรียน และการล้อเลียนนำไปสู่การทะเลาะกัน

ผลกระทบของทางเลือกทางการศึกษาที่แตกต่างกันของเด็กข้ามชาติ

ผลการวิจัยที่สำคัญ : การศึกษาส่งผลกระทบโดยตรงกับเด็กข้ามชาติในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์กับพวกเขาในการดำเนินชีวิตประจำวันและมีประโยชน์กับชุมชน เด็กข้ามชาติได้รับทัศนคติทางบวกจากชุมชนเพราะพวกเขารู้ภาษาไทยและเรียนหนังสือในโรงเรียนไทย

ผู้ตอบส่วนใหญ่มีความเห็นในทางบวกต่อการศึกษาในประเทศไทยของเด็กข้ามชาติ พวกเขาเชื่อว่าการศึกษาจะให้โอกาสเด็ก ๆ ได้งานดี ๆ ทำในประเทศไทยหรือในประเทศต้นทาง หรือทำให้พวกเขาเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ ผู้ตอบส่วนใหญ่ที่ส่งเด็กเรียนโรงเรียนไทย (ร้อยละ 87) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (ร้อยละ 93) และศูนย์ศน. (ร้อยละ 80) เชื่อว่าการศึกษาจะทำให้เด็ก ๆ หางานที่ดีกว่างานที่ใช้ทักษะต่ำได้ หรือมีโอกาสได้งานที่จ่ายค่าจ้างสูงกว่า สำหรับประโยชน์ทางการศึกษาโดยตรงที่เด็กข้ามชาติจะได้รับนั้น ผู้ตอบร้อยละ 35 ระบุว่าเด็ก ๆ มีความมั่นใจมากขึ้น ร้อยละ 20 ระบุว่าเด็ก ๆ สามารถอธิบายข้อมูลที่จำเป็นให้พวกเขาได้ ร้อยละ 18 ระบุว่าเด็ก ๆ ประพฤติดีขึ้น ร้อยละ 15 ระบุว่าเด็ก ๆ มีระเบียบขึ้น และร้อยละ 12 คิดว่าได้รับประโยชน์ด้านอื่น ๆ ผู้ตอบน้อยกว่าร้อยละ 1 ไม่เห็นผลทางบวก และระบุว่าการลงทุนเรื่องการศึกษาของเด็ก ๆ มีผลพลอยได้คือการพัฒนาทักษะชีวิตและการเพิ่มโอกาสการทำงานในอนาคต

ชุมชนชาวไทยมีทัศนคติต่อเด็กข้ามชาติที่ผสมกัน บางส่วนยอมรับให้พวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนไทย แต่บางส่วนกลัวว่าพวกเขาจะมาแข่งกับเด็กไทยในพื้นที่ โดยรวมแล้ว เด็กข้ามชาติได้รับการยอมรับเพราะเข้าใจภาษาไทยและเรียนหนังสือในระบบการศึกษาของไทย

ผลการวิจัยที่สำคัญ : ผลกระทบทางลบของการศึกษาต่อเด็กข้ามชาติเกิดจากการขาดอุปกรณ์การเรียน การเข้าถึงบทเรียนออนไลน์หรือตามบทเรียนออนไลน์ไม่ทัน

เมื่อโควิด-19ยังคงระบาด ระยะเวลาการปิดโรงเรียนที่ขยายออกไปทำให้การศึกษาของทั้งนักเรียนไทยและเด็กข้ามชาติหยุดชะงัก จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือนแรงงานข้ามชาติระบุว่าเด็ก ๆ ได้รับความกระทบทางการศึกษาในทางลบ ได้แก่ เด็ก ๆ ไม่ได้เรียนหนังสือที่บ้าน ไม่มีอุปกรณ์การเรียนหรือเข้าสู่บทเรียนออนไลน์ไม่ได้ เด็กต้องถูกซ้ำเติมต่อไปจากผลกระทบทางลบเหล่านี้เพราะสถานะทางการทำงานและการเงินของผู้ปกครอง มาตรการควบคุมการระบาดของเชื้อไวรัสและการกักบริเวณทำให้แรงงานข้ามชาติต้องถูกลดเวลาการทำงานและถูกเลิกจ้างอย่างชั่วคราวและถาวร ส่งผลให้สูญเสียรายได้

ครอบครัวแรงงานข้ามชาติมีแนวโน้มว่ามีโทรศัพท์เคลื่อนที่มากกว่าคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสมาชิกครอบครัวต้องแบ่งกันใช้ และทำให้เกิดความอึดอัดจากการจ้องมองจอเล็กๆเป็นเวลานาน ค่าอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงยังเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการเรียนออนไลน์ที่บ้านด้วย การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ช้าไม่เสถียรทำให้เด็กไม่มีสมาธิ และสูญเสียกำลังใจในการเรียนออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่เรียนในชั้นมัธยมศึกษา มีรายงานว่าผู้ปกครองของเด็กข้ามชาติซึ่งต้องทำงานไม่สามารถช่วยเด็กๆ เรื่องการเรียน จากความสามารถทางภาษาที่จำกัดและพื้นฐานการศึกษาของผู้ปกครอง พวกเขาจึงไม่สามารถช่วยบุตรหลานเรื่องการเรียนรู้ได้

เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่บ้าน ครูทั้งในโรงเรียนไทยและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในอำเภอแม่สอดและจังหวัดระนองได้ไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้านเพื่อให้คำปรึกษาเนื้อหาการสอนที่ค้างคา และตั้งกลุ่มติวหนังสือขนาดเล็กหรือตั้งห้องเรียนในชุมชน

ผลการวิจัยที่สำคัญ : ครอบครัวแรงงานข้ามชาติมั่นใจว่าลูก ๆ สามารถก้าวผ่านการหยุดชะงักของการศึกษาได้หลังวิกฤตการณ์โรคระบาด แต่มีเด็กส่วนน้อยที่ออกจากโรงเรียน เริ่มทำงาน หรืออาจถูกส่งตัวกลับประเทศต้นทาง

สองในสามส่วนของครัวเรือนแรงงานข้ามชาติในกลุ่มสำรวจมั่นใจว่าเด็กในครอบครัวจะสามารถเรียนต่อได้หลังวิกฤตการณ์โรคระบาด ผู้ตอบหนึ่งในห้าคนมั่นใจน้อยกว่าว่าเด็กจะสามารถตามบทเรียนได้ทันหลังจากโรงเรียนขยายเวลาปิด ผู้ตอบที่เหลือระบุว่าบุตรหลานออกจากโรงเรียนแล้วเนื่องจากมีปัญหาทางการเงิน เริ่มทำงานหรือส่งกลับประเทศต้นทางไปแล้ว เมื่อถามแรงงานข้ามชาติว่าระบบการศึกษาจะสามารถเพิ่มการเตรียมพร้อมแก่พวกเขา

เขาได้ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันในอนาคตหรือไม่ ผู้ตอบหนึ่งในสามคนคิดว่าควรมีการเรียนรู้เพิ่ม บางคนแนะนำให้มีการเรียนออนไลน์ต่อไป สนับสนุนทุนการศึกษาและการสนับสนุนอื่นๆเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

ระดับนโยบาย/กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานระดับชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รับรองการมีแนวร่วมเรื่องนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนเกี่ยวกับการตระหนักรู้ การนำไปใช้และการจัดสรรงบประมาณ

- ผู้ออกนโยบายควรให้การรับรองว่าหลักการการศึกษาเพื่อปวงชนจะมีการประชาสัมพันธ์ การณรงค์ให้มีการตระหนักรู้ (ทำในภาษาของแรงงานข้ามชาติด้วย) เพื่อทำความเข้าใจในข้อมูลล่าสุด โดยให้เรื่องนี้เป็นเป้าหมายระดับชาติ
- ผู้ออกนโยบายควรเชื่อมต่อระหว่างนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนและการปฏิบัติ โดยพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ได้มาตรฐานและสนับสนุนให้มีการดำเนินงานตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ
- ในส่วนของการกระจายงบประมาณ ผู้กำหนดนโยบายควรให้การรับรองว่างบประมาณการศึกษาของชาติจะได้รับการจัดสรรบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและครอบคลุมเด็กทุกคน ไม่ว่าจะมีความพิการและสถานะใด

พัฒนายุทธวิธีที่ยืดหยุ่นกว่าเดิมในการให้การศึกษาและโอกาสในตลาดแรงงานแก่แรงงานข้ามชาติ

- กระทรวงการศึกษาควรพิจารณาให้เกณฑ์การลงทะเบียนเรียนมีความยืดหยุ่นมากกว่าเดิมในการกำกับดูแลศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ และขยายความร่วมมือและเพิ่มสถาบันการศึกษาให้มีมากกว่าสถานศึกษาของรัฐบาลและของภาคเอกชน
- รัฐบาลไทยควรสานต่อความร่วมมือกับกระทรวงการศึกษาของประเทศเมียนมาร์เรื่องการโอนหน่วยกิตของเด็กข้ามชาติที่เรียนในประเทศไทยและเริ่มความร่วมมือกับประเทศต้นทางประเทศอื่น ๆ

ปรับปรุงการใช้ฐานข้อมูลในการวางแผนการศึกษาของแรงงานข้ามชาติในระดับชาติและในระดับองค์กรท้องถิ่น

- ควรมีการเก็บและใช้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กข้ามชาติในประเทศไทยที่ถูกต้องและเป็นจริงในการแจ้งปัญหาและความต้องการศึกษาของเด็กข้ามชาติเพื่อการปฏิรูปนโยบายการศึกษาที่ดีกว่าเดิม
- ส่งเสริมให้เด็กข้ามชาติที่ย้ายที่อยู่น้อย ๆ อยู่ในระบบการศึกษาต่อไป และลดการลาออกจากโรงเรียน โดยควรมีการโอนหน่วยกิตข้ามการศึกษารูปแบบต่าง ๆ และควรโอนข้ามจังหวัดได้ ควรมีการให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่เด็กข้ามชาติที่ย้ายที่พักบ่อย ๆ (กรุณาดูตัวอย่างจากโครงการการศึกษาแรงงานข้ามชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาในบทที่ 1)
- วางแผนการจัดการเรื่องเด็กที่ออกจากโรงเรียนตามแบบอย่างที่ดีของประเทศในสหภาพยุโรปใน (กรุณาดูบทที่ 1) โดยประเทศไทยสามารถนำมาตรการสามกลยุทธ์หลักมาใช้กล่าวคือการป้องกัน (เช่นปูทางไปสู่การให้

การศึกษาที่ยืดหยุ่น) การแทรกแซง (เช่นการชี้ตัวเด็กที่มีความเสี่ยงและให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคล) การเยี่ยมเยียน (เช่นการให้โอกาสเข้าถึงการศึกษาทางเลือกและการฝึกอาชีพ) ซึ่งเป็นมาตรการลดจำนวนผู้ที่ออกจากโรงเรียนก่อนเวลาและเด็กและเยาวชนข้ามชาติที่ลาออกจากการเรียน

- สร้างกลยุทธ์ระยะยาวโดยเล็งเห็นว่าเด็กข้ามชาติคือทรัพยากรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่สามารถบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับชาติได้ ไม่ว่าเด็กเหล่านั้นจะมีสถานะทางกฎหมายอย่างไร และกลยุทธ์ที่เชื่อมเยาวชนข้ามชาติกับทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การฝึกงานและการฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อส่งให้พวกเขาเข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทยได้อย่างไม่มีปัญหา (กรณีศึกษาโมเดล 3 Plus 2 Regulation ของประเทศเยอรมนีในบทที่ 1)

สร้างการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างองค์กรส่วนท้องถิ่น นายจ้าง องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม และชุมชนแรงงานข้ามชาติ

- ดึงดูดแรงงานข้ามชาติผ่านช่องทางที่คำนึงถึงภาษาและวัฒนธรรม และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับเด็กข้ามชาติด้วยรูปแบบ/ภาษาที่ชุมชนแรงงานข้ามชาติเข้าถึงได้
- กระชับความร่วมมือระหว่างองค์กรส่วนท้องถิ่น นายจ้าง องค์กรภาคประชาสังคมและชุมชนแรงงานข้ามชาติเพื่อปรับปรุงการเข้าถึงข้อมูลเรื่องรูปแบบการศึกษาและโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมต่าง ๆ แก่ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในชุมชน โดยให้ข้อมูลเป็นภาษาของแรงงานข้ามชาติและให้ข้อมูลในพื้นที่โดยรอบผ่านการจัดประชุมการกระจายข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ การให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำในสำนักงานการศึกษาของจังหวัด ที่ทำงานของแรงงานข้ามชาติหรือมในที่พัก
- นำ “บุคคลตัวอย่าง” ที่เป็นเยาวชนข้ามชาติที่ประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการทำงานและเต็มใจแบ่งปันประสบการณ์กับคนในชุมชน
- การแทรกแซงก่อนเกิดปัญหาโดยเรียนรู้จากเด็กนักเรียนข้ามชาติซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงว่าพวกเขาพบเจอปัญหาอะไร (ปัญหาส่วนตัว ครอบครัว หรือเกี่ยวกับหลักสูตร)
- ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้รับรองได้ว่าทรัพยากรที่จัดสรรให้เด็กข้ามชาติอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมและตรงเกณฑ์ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) หรือกองทุนที่เทียบเท่าอื่น ๆ

ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

การป้องกันการเลือกปฏิบัติและส่งเสริมการเรียนรู้การสอนที่ครอบคลุม

- เพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติหลายรูปแบบและหามาตรการป้องกันเพื่อปกป้องเด็กในโรงเรียนทุกคน
- ตั้งระบบให้ความช่วยเหลือเด็กข้ามชาติที่ต้องการอุปกรณ์และเครื่องมือการเรียน

- ตั้งระบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) ให้เด็กข้ามชาติจับคู่กับเด็กในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือให้ตามบทเรียนในห้องได้ทัน
- ให้นักเรียนเสริมเพื่อช่วยเด็กที่เรียนช้าและติวภาษาให้เด็กข้ามชาติที่มีความสามารถทางภาษาไม่เพียงพอ

การจัดการปัญหาการเรียนหยุดชะงักเพราะการระบาดของโควิด-19

ระดับนโยบาย

ขยายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

- ทรัพยากรการศึกษา/ทรัพยากรดิจิทัลได้รับการจัดสรรบนพื้นฐานของความเท่าเทียมโดยไม่คำนึงว่าผู้รับมีเอกสารแสดงตนหรือไม่ มอบอุปกรณ์การเรียนและแผนการรับรองสำหรับองค์กรส่วนท้องถิ่นหรือโรงเรียนที่จำเป็นต้องจัดสรรให้เด็กข้ามชาติ
- รัฐบาลไทยควรนำกรอบปฏิบัติการความเสมอภาคทางดิจิทัล (Digital Equity Framework) มาปรับใช้เพื่อหาทางสนับสนุนให้ทุกคนเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ผ่านการรับรองว่านักเรียนด้วยโอกาสรวมทั้งเด็กข้ามชาติ (ไม่ว่าจะมีเอกสารแสดงตนหรือไม่ก็ตาม) จะสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เร็ว มีความเสถียร ในราคาที่จ่ายได้ รวมทั้งการฝึกอบรมเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเท่าเทียมกัน (Workie et al., 2022)
- จากตัวอย่างการปฏิบัติที่ดีของประเทศเกาหลีใต้ รัฐบาลไทยควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการให้บริการให้ยืมอุปกรณ์การใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่จำกัดขนาดข้อมูลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายผ่านทางโรงเรียนแก่นักเรียนที่มีรายได้ต่ำ นักเรียนด้วยโอกาสที่ไม่มีอุปกรณ์ดังกล่าวใช้ รวมทั้งเด็กข้ามชาติด้วย (กรรณาดู Cho and Riley 2020)
- ร่วมมือกับบริษัทที่ทำงานด้านการสื่อสารเพื่อติดตั้งไฟเบอร์เพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนออนไลน์จำนวนมากได้ใช้อินเทอร์เน็ตพร้อมกัน ให้มีการเข้าถึงข้อมูลในแพลตฟอร์มการศึกษาและเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้ฟรี และให้งบประมาณสนับสนุนค่าอินเทอร์เน็ต (Cho and Riley 2020)

ผู้ให้การศึกษา ครูและบุคลากรการศึกษาในโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ

เก็บและใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการตอบสนองของผู้ให้การศึกษาต่อสถานการณ์ของเด็กข้ามชาติที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

- เก็บข้อมูลเรื่องรูปแบบการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ (เนื้อหาและอุปกรณ์การเรียน) และขีดความสามารถ (ทักษะที่เรียนผ่านการเรียนทางไกล) ที่เด็กข้ามชาติได้จากการเรียนและสร้างรูปแบบการเรียนจากความสำเร็จนี้เพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิดวิกฤติในอนาคต เช่น การที่ครูไปเยี่ยมบ้านนักเรียนบ่อย ๆ อาจลดการสูญเสียความรู้เนื่องจากครูสามารถประเมินการเรียนของเด็กแต่ละคนคนได้ การเยี่ยมบ้านช่วยให้ครูตอบสนองได้เร็วขึ้นโดยการสอนเพิ่มเติมหรือมอบอุปกรณ์ที่ตรงความต้องการทางการเรียนของเด็ก ๆ
- เพิ่มความสามารถของครูในการสอนทางไกลและสอนออนไลน์ที่ตรงประเด็น ยืดหยุ่นและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านภาวะจิตสังคมและภาวะทางอารมณ์แก่เด็กเพื่อไม่ให้พวกเขา

หมดกำลังใจ พิจารณาให้ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ทางไกลที่บ้านของเด็ก ๆ ชุมชน แรงงานข้ามชาติและองค์กรภาคประชาสังคมสามารถเพิ่มศักยภาพให้ผู้ปกครองในการให้การสนับสนุนเรื่อง การเรียนที่บ้านและให้กำลังใจเด็กข้ามชาติในระหว่างที่เกิดวิกฤติได้ ตัวอย่างเช่น การแบ่งปันเรื่องการฝึก ทักษะการใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์และการสนับสนุนเรื่องภาวะจิตสังคมแก่เด็กผ่านทางสังคม ออนไลน์ วิทยุ โทรศัพท์และสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาของแรงงานข้ามชาติ

- ช่วยเหลือเด็กข้ามชาติที่เรียนช้าหรือผู้ที่ไม่มีอุปกรณ์ โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติควรมีการ จัดระบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยมีครอบครัวของแรงงานข้ามชาติและชุมชนช่วยให้เด็กสามารถตามทันบทเรียน และแบ่งอุปกรณ์กันใช้ได้ เพื่อเพิ่มการใช้อุปกรณ์การศึกษาให้ได้อย่างเต็มที่และเพื่อลดจำนวนการขาดแคลน เครื่องมือ ครอบครัวแรงงานข้ามชาติควรร่วมมือกับเพื่อนและชุมชนเพื่อรวบรวมทรัพยากรการศึกษาและ แจกจ่ายให้ครอบครัวแรงงานข้ามชาติกันเอง ครอบครัวแรงงานข้ามชาติควรสนับสนุนเด็ก ๆ ให้อยู่ในระบบ การศึกษาให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อปกป้องพวกเขาจากสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยง

เอกสารอ้างอิง

- Arphattananon, T. (2018). "Multicultural Education in Thailand". *Intercultural Education*, 29(2), 149-162.
- Arphattananon, T. (2012). "Education that Leads Nowhere: Thailand's education policy for children of migrants". *International Journal of Multicultural Education*, 14(1), DOI: 10.18251/ijme.v14i1.537
- Ball, J. and Moselle, S. (2015). "Living Liminality: Migrant Children living in the Myanmar-Thailand border region". *Global Studies of Childhood*, 5(4), 425-436.
- Carpeño, E.R., and Feldman, H.I. (2015). "Childhood and Education in Thailand-Burma/Myanmar Border Refugee Camps". *Global Studies of Childhood*, 5(4), 414-424.
- Cho, J. and Riley, B. (2020). "Responding to COVID-19 in South Korea: Discovering Online Education as a Key for Future Education". *Inter-American Development Bank Blog*. Retrieved from: <https://blogs.iadb.org/educacion/en/COVID19southkorea/>
- EAC (Educate A Child). (2015). "Social and Economic Costs of Out of School Children in Colombia". Retrieved from: <https://educateachild.org/library/publications/social-and-economic-costs-out-school-children-colombia>
- Fraser, C. (2014). Educational opportunities for Burmese migrant students in Takua Pa District. Faculty of Political Sciences, Chulalongkorn University.
- Help without Frontiers. (2020). Personal Communications. 5 October 2020.
- Help without Frontiers. (2019). BRIDGES: Participatory Action Research on the Future of Migrant Education in Thailand. Retrieved from: <https://helpwithoutfrontiers.org/resources/bridges-participatory-action-research-on-the-future-of-migrant-education-in-thailand>

Help without Frontiers. (2018). Annual Report 2018. Retrieved from: https://helpwithoutfrontiers.org/files/resources-docs/hwf_annual_report_-_2018_0.pdf

Hoyne, N. (2011). "Thailand: Education desperately needed for migrant and stateless children". Minority Voices. Retrieved from: <http://www.minorityvoices.org/news.php/fr/693/thailandeducation-desperately-needed-for-migrant-and-statelesschildren>

International Labor Organization (ILO).(2022). "What is Child Labour?" Retrieved from: <https://www.ilo.org/ipecc/facts/lang--en/index.htm>

ILO. (2020). July Update. COVID-19: Impact on migrant workers and country response in Thailand. Retrieved from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/briefingnote/wcms_741920.pdf

ILO and The Asian Foundation. (2015). Migrant and Child Labour in Thailand's Shrimp and Other Seafood Supply Chains: Labour conditions and the decision to study or work. Retrieved from: https://www.ilo.org/asia/publications/WCMS_402971/lang--en/index.htm

International Organization for Migration (IOM) (2022). World Migration Report 2022. Retrieved from: <https://worldmigrationreport.iom.int>

IOM Thailand (2022). "Labour Migration". Retrieved from: <https://thailand.iom.int/labour-migration>

IOM Thailand (2021). "Impact of COVID-19 on Migrants in Thailand Situation Report, October 2021". Retrieved from: https://thailand.iom.int/sites/g/files/tmzbd11371/files/documents/UNNM%20COVID19%20SitRep_October.pdf

IOM. (2020). COVID-19 Related Vulnerabilities and Perceptions of Non-Thai Populations in Thailand (Round Two). Retrieved from: <https://thailand.iom.int/COVID-19-related-vulnerabilities-and-perceptions-non-thai-populations-thailand-round-two>

Laodamrongchai, S., and Vungsiriphisal, P. (2017). A study of migrant workers' dependents and migrant children in Thailand. Unpublished: Submitted to National Security Council, Thailand.

Marist Asia Foundation. (2019). An Education Crisis in Ranong. Retrieved from:
<https://www.maristasiafoundation.org/2019/12/an-education-crisis-in-ranong/>

Ministry of Education. (2018). Education management for Non-Thai Children and Children of Migrant workers in Thailand.

Ministry of Interior. (2018). Announcement on "Permission for certain groups or foreigner to stay in the Kingdom as special case". Retrieved from:
<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/028/10.PDF>

Nawarat, N. (2017). "Discourse on migrant education policy: Patterns of words and outcomes in Thailand". Kasetsart Journal of Social Sciences, pp.1-8. Retrieved from:
<http://dx.doi.org/10.1016/j.kjss.2017.08.001>

Nawarat, N. (2018). "Education obstacles and family separation for children of migrant workers in Thailand: a case from Chiang Mai". Asia Pacific Journal of Education, 38(4), pp.488-500. Retrieved from: <http://multied.sri.cmu.ac.th/wpcontent/uploads/2019/03/Education-obstacles-and-family-separation-for-children-of-migrant-workers-in-Thailand-a-case-from-Chiang-Mai.pdf>

Niyomsilpa, S., and Sunpuwan, M. (2014). The Survey of Thai Public Opinion toward Myanmar Refugees and Migrant Workers: A Case Study of Tak Province. Institute for Population and Social Research, Mahidol University.

Petchote, K. (2014). "The Rights to Education for Migrant Children in Thailand: Liminal Legality and the Education Experience of Migrant Children in Samutsakorn". In Migration, Gender and

Social Justice: Perspectives on Human Insecurity. Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace 9.

Phaisantham, C. (2016). Education pathway for Shan migrant children in the city of Chiang Mai. Master of Science in Community Development. Thammasat University.

Pradhan, E. (2015). "Female Education and Childbearing: A Closer Look at the Data". World Bank Blogs: Investing in Health. Retrieved from: <https://blogs.worldbank.org/health/female-education-and-childbearing-closer-look-data>

Rodpaiboon, N., Chaimadan, C., and Thammaphithak, S. (2020). "The Implementation of Educational Management Policies on Migrant Children in Sakaeo Province". Journal of Public Administration and Politics. 9 (1), N.A.

Royal Thai Cabinet Resolution, June 1, 2011. National Language Policy Action Plan (2021-2022). Retrieved from: <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/42297>

Sasaki, M. and Tyrosvoutis, G.(2020). Education Reimagined: COVID-19 Emergency Response for Migrant Education. TeacherFOCUS. Retrieved from: <https://www.teacherfocusmyanmar.org/advocacy-resources>

Save the Children International & World Education. (2015). A Review of Education for Migrant Children in Thailand: A Situational Analysis of Two Communities: Bangkok and Mae Sot. Retrieved from: <http://thailand.worlded.org/wp-content/uploads/2016/04/MESR-Full-Report.pdf>

Seiden, J., Ungsitipoonporn, S., Thawornpat, M., McDermott, K., Krairit, T., Nuchsuwan, R., Sangsuk, K. (2018). Unlock Every Child's Potential. Published by Save the Children and Mahidol University. Retrieved from: [https://thailand.savethechildren.net/sites/thailand.savethechildren.net/files/library/20190220%20REACT%20IDELA%20Feb2018%20-%20EN%20final-compressed_compressed-compressed-compressed.pdf](https://thailand.savethechildren.net/sites/thailand.savethechildren.net/files/library/20190220%20REACT%20IDELA%20Feb2018%20-%20EN%20final-compressed_compressed-compressed.pdf)

Thame, C. (2019). OOSC POLICY BRIEFING No child should be discriminated against because of where he or she is from. Bangkok: Save the Children Thailand. Retrieved from: https://thailand.savethechildren.net/sites/thailand.savethechildren.net/files/library/PolicyBriefingRanong_EN_TH.pdf

Tuangratananon, T., Rapeepong, S., Sataporn, J., Pigunkaew, S., and Weerasak, P. (2019). "Education Policy for Migrant Children in Thailand and How It Really Happens; A Case Study of Ranong Province, Thailand". International Journal of Environmental Research and Public Health, 16(3), 430. Retrieved from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6388250/>

United Nations (UN). (2020a). Sustainable Development Goals. Retrieved from: <https://sdgs.un.org/goals>

UN.(2020b). Education during COVID-19 and beyond. Retrieved from: https://www.un.org/development/desa/dspd/wpcontent/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_COVID-19_and_education_august_2020.pdf

UN General Assembly. (2018). Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: Intergovernmentally Negotiated and Agreed Outcome, 13 July 2018. Retrieved from: https://refugeesmigrants.un.org/sites/default/files/180713_agreed_outcome_global_compact_for_migration.pdf

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation) (2014). Incheon Declaration and SDG4 – Education 2030 Framework for Action. Retrieved from: http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/education-2030-incheon-framework-for-action-implementation-of-sdg4-2016-en_2.pdf

UNESCO. (2015a). Education For All (EFA) Global Monitoring Report: Education for All, 2000-2015: Achievements and challenges. Paris: UNESCO.

UNESCO. (2015b). The Economic Cost of Out-of-School Children in Southeast Asia. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233993>

UNESCO. (2019a). Out-of-School Children: UNESCO Asia-Pacific In Graphic Detail #9. Retrieved from: <https://bangkok.unesco.org/content/out-school-children-unesco-asia-pacific-graphic-detail-9>

UNESCO (2019b). Bridging education systems for migrant children in Thailand and Myanmar. Bangkok:

UNESCO Thailand. Retrieved from: <https://bangkok.unesco.org/content/bridging-education-systems-migrant-children-thailand-and-myanmar>

UNESCO (2020a). Coordinated action needed for migrant students amid pandemic. Retrieved from: <https://bangkok.unesco.org/index.php/content/coordinated-action-needed-migrant-students-amid-pandemic>

UNESCO (2020b). Outreach to migrant learners is essential in COVID-19 response. Retrieved from: <https://bangkok.unesco.org/content/outreach-migrant-learners-essential-COVID-19-response>

UNESCO, UNICEF and The World Bank (2021). The State of the Global Education Crisis: A Path to Recovery. Retrieved from: <https://www.unicef.org/media/112156/file/The%20State%20of%20the%20Global%20Education%20Crisis.pdf>

UNHCR (United Nations Human Rights Commissioner). (2016). I am here, I belong: The urgent need to end childhood statelessness. Retrieved from: <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/i-am-here-i-belong-urgent-need-end-childhood-statelessness>

UNICEF. (2020). COVID-19: Are children able to continue learning during school closures? A global analysis of the potential reach of remote learning policies. Retrieved from: <https://data.unicef.org/resources/remote-learning-reachability-factsheet/>

UNICEF Thailand (2020). "School reopening: How teachers and students are adjusting to the new normal in Thailand". Retrieved from: <https://www.unicef.org/thailand/stories/school-reopening-how-teachers-and-students-are-adjusting-new-normal-thailand>

UNICEF. (2019). Education knows no border: a collection of good practices and lessons learned on migrant education in Thailand. Bangkok: UNICEF Thailand. Retrieved from: <https://www.unicef.org/thailand/media/3696/file/Education%20knows%20no%20border%20-%20report.pdf>

UNICEF (United Nations Children's Fund). (2018). Building futures in Thailand: support to children living in construction camps. Retrieved from: <https://reliefweb.int/report/thailand/building-futures-thailand-support-children-living-construction-site-camps>

United Nations Thematic Working Group on Migration in Thailand. (2019). Thailand Migration Report 2019. Bangkok: IOM Thailand. Retrieved from: https://thailand.iom.int/sites/default/files/document/publications/Thailand%20Report%202019_22012019_LowRes.pdf

UN Women. (2020). COVID-19 and ending violence against women and girls. Retrieved from: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-COVID-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>

Vungsiriphisal, P. (2010). Education module and education management for migrant children: Case study of Amphur Maesot, Tak province. Office of Education Council, Ministry of Education.

Vungsiriphisal, P., Rukspollamuang, C. and Chantavanich, S. (2013). The Challenge and gaps of migrant children protection: A case study of Thailand's education policy. In "On the Move: Critical Migrant Themes in ASEAN". Chantavanich, Middleton and Ito (Editors). International Organization for Migration and Asian Research Center for Migration. Bangkok.

Vungsiriphisal, P. (2013). Educational Policy Alternatives for Migrant Workers' Children in Thailand within the ASEAN Context: A Structuration Analysis. Dissertation, Doctor of Philosophy Program in Development Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

Wongsamuth, N. (2020). "Migrant school closures fuel child labour in Thai seafood industry", Thomson Reuters Foundation, 7 October 2020. Retrieved from:
<https://www.reuters.com/article/thailand-workers-education-idAFL8N2GB3G9>

Workie, E., Hinkle, L., deDufour, A., and Lacarte, V. (2022). Advancing Digital Equity among Immigrant-Origin Youth. Migrant Policy Institute: Washington. Retrieved from:
<https://www.migrationpolicy.org/research/digital-equity-immigrant-origin-youth>

World Bank, The. (2021). Aging and the labour market in Thailand, World Bank Blogs. Retrieved from: <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/aging-and-labor-market-thailand>

World Bank, The. (2015). Wanted: A Quality Education for All. Retrieved from:
<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/22355>

Zar, T., Tyrosvoutis, G., & Castello, I. (2021). Improving protection for migrant children during the COVID-19 pandemic. Help Without Frontiers Thailand Foundation and TeacherFOCUS.

ภาคผนวก 1

คณะวิจัย

ดร. เปรมใจ วังศิริไพศาล	ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร. เพ็ญ เมียะ ฑู	ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สมาน เหล่าดำรงชัย	ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชายไทย รักษาชาติ	มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย
เนรมิต วิเชียรเครือ	มูลนิธิกัลยาณมิตรเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน

ทีมนักวิจัยได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนามและได้ข้อมูลจากบุคคลและองค์กรดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอดและจังหวัดระนอง
เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจากศูนย์เครือข่ายปฐมภูมิ โรงพยาบาลสมุทรสาคร
เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจากมูลนิธิรักไทย จังหวัดระยอง ชลบุรี
เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจากมูลนิธิเยาวชนชนบท
สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร

Office of the Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects
The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts
Chamchuri 1 Building, Room 114, Phayathai Road, Wang Mai Sub-district,
Pathum Wan District, Bangkok 10330
Telephone number 0 2218 3210-11 E-mail curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 206/2564

Certificate of Research Approval

Research Project Number 071/64 RESEARCH ON THE SITUATION OF EDUCATION
PROVIDED FOR MIGRANT CHILDREN IN THAILAND

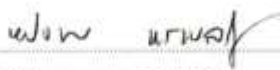
Principal Researcher Premjai Vungsiriphisal, PhD.

Affiliation Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University

The Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects: The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts at Chulalongkorn University, based on Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines and the Principle of the international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) has approved the execution of the aforementioned research project.

Signature
(Theraphan Luangthongkum, PhD.)

Chair

Signature
(Nungthai Rangponsumrit, PhD.)

Secretary

Research Project Review Category: Full Board Review

Date of approval: 25 August 2021

Expiry date: 24 August 2022

Documents approved by the Committee

1. The research proposal
2. The researcher CV
3. The information sheets for research participants
4. The informed consent forms
5. The questionnaires and guide questions for focus group discussions

Protocol No.	071 / 64
Date of Approval	25 AUG 2021
Approval Expiry Date	24 AUG 2022

Conditions

1. The researcher has acknowledged that it is unethical if he/she collects information for the research before the application for an ethics review has been approved by the Research Ethics Review Committee.
2. If the certificate of the research project expires, the research execution must come to a halt. If the researcher wishes to reapply for approval, he/she has to submit an application for a new certificate at least one month in advance, together with a research progress report.
3. The researcher must conduct the research strictly in accordance with what is specified in the research project.
4. The researcher must only use documents that provide information for the research sampling population/participants, their letters of consent and the letters inviting them to take part in the research (if any) that have been endorsed with the seal of the Committee.
5. If any seriously untoward incident happens to the place where the research information, which has requested the approval of the Committee, is kept, the researcher must report this to the Committee within five working days.
6. If there is any change in the research procedure, the researcher must submit the change for review by the Committee before he/she can continue with his/her research.
7. For a research project of less than one year the researcher must submit a report of research termination (AF 05.13) and an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. For a research project which is a thesis, the researcher must submit an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. This is to be used as evidence of the termination of the project.
8. A research project which has passed the Exemption Review, must observe only the conditions in 1, 6 and 7.

Questionnaire

Research on the Situation of Education of Migrant Children in Thailand

Date: / / Province:

No.....

Place of interview Interviewee
working sector.....

Interviewer: Interpreter:

.....

1. Section 1: Personal Background of Migrant (Main Decision-Maker in Household)

1.1. Gender ☐ female ☐ male

1.2. Age ☐ Under 18 years ☐ 18-20 years ☐ 21-25 years ☐ 26-30 years

☐ 31-35 years ☐ 36-40 years ☐ 41-45 years ☐ over 45 years

1.3. Original country ☐ Myanmar ☐ Laos People's Democratic Republic ☐ Cambodia

☐ Vietnam ☐ Other

1.4. Place of origin:

1.4.1. Place name: _____

☐ Border town ☐ Border rural area ☐ Capital ☐ Inner town ☐ Inner rural area

1.5 Religion and Beliefs

☐ Buddhist ☐ Christian ☐ Islam ☐ Hindu ☐ Animist ☐ Other

1.6 What is the level of your education?

☐ None

☐ Elementary level (not complete)

☐ Elementary level (completed)

☐ Lower Secondary level (not complete)

☐ Lower secondary level (completed)

☐ Higher secondary level (not complete)

☐ Higher secondary level (completed)

☐ Vocational school (not completed)

☐ Vocational school (completed)

☐ University level (not completed)

☐ University level (completed)

☐ Informal education 1-3 years

☐ Informal education 4-5 years

☐ Informal education more than 5 years

1.7 Marital status

☐ Single ☐ Married, live together in Thailand

☐ Married, live separately in Thailand ☐ Married, spouse lives in original country

☐ Married, spouse lives in another country ☐ Divorced or Separated ☐ Widowed

1.8 Occupation in original country before migrating to Thailand

- ☐ Farmer (Own Land) ☐ Agricultural worker (Landless) ☐ Construction
- ☐ Fishery ☐ Factory or food processing ☐ Garment factories
- ☐ Mining, Oil & Gas ☐ Education ☐ Social Worker
- ☐ Food & Beverages Sales ☐ Trade & Retails ☐ Tourism & Hotel
- ☐ Domestic Work ☐ Other Services ☐ Other labour work
- ☐ Other Manufacturing ☐ Unemployed

1.9 What was your main reason for migrating to Thailand? (Please choose the most priority reason)

- ☐ Lack of job at home ☐ Looking for better income
- ☐ Insecurity and unsafe situation at home ☐ Want to join family
- ☐ Want to have better living conditions ☐ Want to gain better experience & knowledge
- ☐ Access to education for children ☐ Access to healthcare

1.10 How long have you been living in Thailand?

- ☐ Less than a year ☐ 1-2 year ☐ 3-4 years ☐ 5-6 years ☐ 7-8 years
- ☐ 9-10 years ☐ Longer than 10 years

1.11 Which documents do you possess now?

- ☐ Passport and work permit ☐ NV Passport and work permit
- ☐ Passport and tourist visa ☐ Passport
- ☐ Tor ror 38/1 (pink card) and work permit ☐ Tor ror 38/1 (pink card), no work permit
- ☐ Border Pass and work permit ☐ Border Pass ☐ No document

1.12 What is your current working sector?

- ☐ Agriculture & Husbandry ☐ Agriculture & Husbandry related ☐ Fishery ☐ Fishery Related
- ☐ Construction ☐ Domestic Work ☐ Garment Production & Sales
- ☐ Food & Beverages Sales ☐ Industrial Production & Sales ☐ Wholesale, retail trade & vendor
- ☐ Other Labour work ☐ Other Manufacturing ☐ Other Services ☐ Unemployed

1.13 What is your spouse's occupation?

- ☐ Farmer (Own Land) ☐ Agricultural worker (Landless) ☐ Construction
- ☐ Fishery ☐ Factory or food processing ☐ Garment factories
- ☐ Mining, Oil & Gas ☐ Education ☐ Social Worker
- ☐ Food & Beverages Sales ☐ Trade & Retails ☐ Tourism & Hotel
- ☐ Domestic Work ☐ Other Services ☐ Other Labour work
- ☐ Other Manufacturing ☐ Unemployed

1.14 What is the nationality of your spouse?

- ☐ Burmese ☐ Laos ☐ Cambodian ☐ Thai ☐ Vietnam
- ☐ Others

1.13 What is his/her highest level of education?

- ☐ None
- ☐ Elementary level (not complete) ☐ Elementary level (completed)
- ☐ Lower Secondary level (not complete) ☐ Lower secondary level (completed)
- ☐ Higher secondary level (not complete) ☐ Higher secondary level (completed)
- ☐ Vocational school (not completed) ☐ Vocational school (completed)
- ☐ University level (not completed) ☐ University level (completed)
- ☐ Informal education 1-3 years ☐ Informal education 4-5 years
- ☐ Informal education more than 5 years

1.15 How many people are there in your household including yourself?

- ☐ 1-3 persons ☐ 4-5 persons ☐ 6-7 persons ☐ 8-9 persons
- ☐ more than 9 persons

Section 2: Migrant Children and children's Education in Thailand

2.1 How many children (18 years and below) do you have/take care?

Total Number: _____

2.2 What is your relationship with the children?

- ☐ Parents ☐ Uncle/Aunt ☐ Brother/Sister ☐ Cousin
☐ Family's friend ☐ Others

2.3 What gender is your child? (ask about each child)

- ☐ Female ☐ Male

2.4 How old is/are your child/children? (Choose all relevant answers)

- ☐ Under 3 years ☐ 3-5 years ☐ 6-9 years ☐ 10-12 years
☐ 13-15 years ☐ 16-18 years

2.5 Where was your child born? (ask about each child)

- ☐ Born in origin country
☐ Born in Thailand

2.6 Where does your child live? (ask about each child)

- ☐ In Thailand, living together with me
☐ In Thailand - live separately
☐ In origin country

2.7 What document does your child have? (ask about each child – repeat function)

Children no 1

- ☐ No document
☐ Thai ID card
☐ Certificate Identity
☐ Birth registration
☐ Birth Certificate
☐ Passport
☐ Other document

Children no 2

- ☐ No document
☐ Thai ID card
☐ Certificate Identity
☐ Birth Registration
☐ Birth Certificate
☐ Passport
☐ Other document

2.8 Does your child attend any of the following education? (ask about each child)

- ☐ Nursery
☐ Study in Thai public school
☐ Study in Thai private school
☐ Study in migrant learning centre
☐ Non-formal education
☐ Government Vocational school
☐ Private Vocational school
☐ Stopped studying

• Stopped at what level? _____

☐ Never entered any of the above (skip Questions: 2.8)

☐ Other

2.9 Did your child attend school in the previous year?

☐ Yes ☐ No

2.10 What challenges has your child experienced from attending [insert above response].....?

☐ Taking too long to integrate with other children

☐ Difficult to follow the lesson because of language barrier

☐ Discrimination by teacher

☐ Bully from other children

☐ Nothing

☐ Other

Section 3: Household Income and Living Conditions in Thailand

3.1 How much income do you normally receive per month?

☐ Less than THB 5,000

☐ THB 5,001-7000

☐ THB 7,001-8,000

☐ THB 8,001-9,000

☐ THB 9,001-10,000

☐ More than THB 10,000

3.2 How much income does your family normally receive per month? (including all other income sources: e.g., If your spouse/family are also working)

☐ Less than THB 6,000

☐ THB 6,001-8,000

☐ THB 8,001-10,000

☐ THB 10,001-12,000

☐ THB 12,001-14,000

☐ THB 14,001-16,000

☐ More than THB 16,000

3.3 Is your family's income enough/cover for family's expense and remittances?

☐ Yes, enough for both and also savings ☐ Enough for family's expense and remittance

☐ Enough for family's expense only ☐ Not enough even for family's expense

3.4 What are the largest expenses you have to pay for your child attending [insert response above]?

Comments: _____

3.5 Do your children work to earn family income?

☐ Yes, they have to work full time ☐ Yes, they work part time ☐ No, they don't have to work at all (go to Q 3.7)

3.6 What age did your child start to work?

☐ Under 10 years ☐ 11-12 years ☐ 13-15 years ☐ 16-18 years

3.7 How would you rate your financial conditions in Thailand?

☐ Very Good

☐ Good

☐ Adequate

☐ Bad

☐ Very Bad

3.8 How would you rate your living conditions in Thailand?

- ☐ Very Good
- ☐ Good
- ☐ Adequate
- ☐ Bad
- ☐ Very Bad

Section 4: Migrant Families' Perceptions of children's education in Thailand

4.1 Do you know that non-Thai children can have access to Thai education system?

- ☐ Yes, I know
- ☐ No, I don't know
- ☐ Not sure

4.2 If yes, where did you get information about this? (Source of information on EFA policy)

- ☐ Family, neighbours and friends
- ☐ Community Based Organization
- ☐ Thai government (ministry of education, labour department etc.,)
- ☐ NGOs and CBOs
- ☐ Media (TV, social media, radio)
- ☐ Local temple
- ☐ Others

4.3 What are the main reasons you send your children to Thai school/NFE/MLC in Thailand? (select multiple)

- ☐ They will know Thai language
- ☐ It is free
- ☐ Education is necessary for children's development
- ☐ Education will help them to find good jobs
- ☐ Education here is better than original country
- ☐ Don't have time to look after them
- ☐ They can learn Burmese /or mother tongue language
- ☐ They can continue or further education in country of origin
- ☐ Other

4.3 What is the highest education level do you plan to support your children?

- ☐ Able to read and write only
- ☐ Primary level
- ☐ Lower secondary level
- ☐ Higher secondary level
- ☐ Tertiary level
- ☐ Enough skill to work

4.4 How would you describe your children access to education in Thailand?

- ☐ Difficult access to Thai public school
- ☐ Easy access to Thai public school
- ☐ Difficult access to MLC
- ☐ Easy access to MLC
- ☐ Difficult access to NFE
- ☐ Easy access to NFE
- ☐ No Access
- ☐ Never tried to access
- ☐ Don't know

4.5 If your children have to quit school/MLC/NFE before completing school level, what were the main reasons?

- ☐ We move to other areas
- ☐ Having problems in school
- ☐ No money to support them
- ☐ Prefer to study in origin country
- ☐ They have to return to origin country
- ☐ Don't see any benefit of education
- ☐ We need them to work

Additional comments: _____

4.6 Do you think education will help your children to find better jobs in Thailand than low-skill or low-wage jobs?

☐ Yes, definitely ☐ Not sure ☐ No, they won't have other opportunity

(Go to Q 5.1)

4.7 Why don't you send your children to school in Thailand? (only ask for out of school children)

- ☐ I don't have any information
- ☐ No money to support them
- ☐ Transportation problem
- ☐ There is no benefit for them
- ☐ They have to work
- ☐ They face discrimination

Additional comments: _____ (Go to Q 4.91)

4.8 How do you perceive are the impacts of education on your children?

- ☐ They have good manner ☐ They are better organised ☐ They behave better than before
- ☐ They are more self-confident ☐ They can explain necessary information for us
- ☐ Don't see any impact ☐ Other

4.9 Do you think your children's education will benefit them when going back to original country?

- ☐ Yes, they can further their study ☐ Yes, they can find good jobs ☐ Not sure ☐ No benefit

4.10 What other forms of education will benefit your children?

- ☐ English language ☐ Computer ☐ Skill training (in training institute)
- ☐ Others

Additional Comments: _____

Section 5: Impact of COVID Pandemic on Migrant Families and Migrant Children's Education

5.1 Has your employment (and/or your spouse) been affected during the COVID pandemic?

- ☐ Continued to work
- ☐ Reduced work hours / Reduced income
- ☐ Retrenchment
- ☐ Temporary stopped working

5.2 Does the COVID pandemic have any impact on your child's education? (ask per child)

- ☐ Yes (go to Q 5.3) ☐ No (go to Q 5.4)

5.3 If yes, what are the impact?

- ☐ They stayed at home, and did nothing because we have no access to learning devices and/or online teaching
- ☐ Yes, because we were afraid to send them to school
- ☐ Economy impact with extra expense for online education
- ☐ Have to drop school/MLC/NFE because one or both parent/caregivers loss their jobs.
- ☐ Yes, children cannot follow lessons from online teaching
- ☐ Other.....

5.4 If no, why?

- ☐ No, they could study formal class online
- ☐ No, they can continue home based education provided by MLC/NFE?
- ☐ Others.....

Additional comments: _____

5.5 When schools re-opened, is there any change or impact to your child's education?

- ☐ No, they can continue their education
- ☐ They can't follow the lesson

- ☐ Yes, they stop going because our income has been cut
- ☐ Yes, they stop going because our employment has been negatively impacted
- ☐ Other

Additional comments: _____

5.6 What do you think can be done to improve or help your children's education during COVID-19 or similar crisis in the future?

- ☐ School/MLC/NFE should prepare to teach Education in Crisis lesson
- ☐ School/MLC/NFE provide extra/additional class

Additional Comments: _____

Thank you for your time and cooperation to answer our questions.

ภาคผนวก 4
ตารางแสดงผลการสำรวจ

ตาราง 1 เพศสภาพของผู้ตอบ

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
หญิง	497	76.0	76.0	76.0
ชาย	157	24.0	24.0	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 2 อายุของผู้ตอบ

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ต่ำกว่า 18 ปี	1	.2	.2	.2
18-20 ปี	4	.6	.6	.8
21-25 ปี	20	3.1	3.1	3.8
26-30 ปี	115	17.6	17.6	21.4
31-35 ปี	156	23.9	23.9	45.3
36-40 ปี	153	23.4	23.4	68.7
41-45 ปี	102	15.6	15.6	84.3
over 45 ปี	103	15.7	15.7	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 3 ประเทศต้นทางของผู้ตอบ

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
เมียนมาร์	441	67.4	67.4	67.4
ส.ป.ก.ลาว	109	16.7	16.7	84.1
กัมพูชา	102	15.6	15.6	99.7
เวียดนาม	2	.3	.3	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ของผู้ตอบกับเด็กข้ามชาติ

	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละที่ถูกต้อง	ร้อยละสะสม
		%	Valid %	Cumulative %
พ่อแม่	843	94.1	94.1	94.1
ลุง/ป้า	31	3.5	3.5	97.5
พี่/น้อง	10	1.1	1.1	98.7
ลูกพี่ลูกน้อง	9	1.0	1.0	99.7
เพื่อนของครอบครัว	3	.3	.3	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนรวมทั้งผู้ตอบ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนรวมทั้งผู้ตอบ ด้วย	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
1-3 คน	425	107	102	2	636
4-6 คน	16	2	0	0	18
รวม	441	109	102	2	654

ตาราง 6. จำนวนเด็ก (อายุน้อยกว่า 18 ปี) ที่อยู่ในความดูแลของผู้ตอบ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

จำนวนเด็ก (อายุน้อยกว่า 18 ปี)	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
1-3 คน	419	108	100	2	629
4-6 คน	17	1	1	0	19
7-9 คน	2	0	0	0	2
มากกว่า 10 คน	3	0	1	0	4
รวม	441	109	102	2	654

ตาราง 7. สถานที่ซึ่งบุตรหลานของผู้ตอบอาศัยอยู่ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

สถานที่ซึ่งบุตรหลานอาศัยอยู่	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
อยู่ในประเทศไทยกับข้าพเจ้า	430	108	96	2	636
อยู่ในประเทศไทย แต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	5	0	0	0	5
อยู่ในประเทศต้นทาง	6	1	6	0	13
รวม	441	109	102	2	654

ตาราง 8. ที่อยู่อาศัยในประเทศต้นทาง (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

ที่อยู่อาศัยในประเทศต้นทาง	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
เมืองติดชายแดน	41	17	15	0	73
พื้นที่ชนบทติดชายแดน	56	25	41	0	122
เมืองหลวง	114	7	13	0	134

เมืองชั้นใน	117	5	18	1	141
เมืองชั้นในในชนบท	113	55	15	1	184
รวม	441	109	102	2	654

ตาราง 9. ศาสนาและความเชื่อ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

ศาสนาและความเชื่อ	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่นับถือศาสนา	1	0	0	0	1
พุทธ	365	102	100	2	569
คริสต์	45	2	1	0	48
อิสลาม	28	0	1	0	29
ฮินดู	2	0	0	0	2
นับถือวิญญาณ (Animist)	0	5	0	0	5
รวม	441	109	102	2	654

ตาราง 10. ระดับการศึกษาของผู้ตอบ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

ระดับการศึกษาของท่าน	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	107	12	24	0	143
ประถมศึกษา (ไม่จบ)	107	45	19	2	173
ประถมศึกษา (จบ)	88	20	15	0	123
มัธยมศึกษาตอนต้น (ไม่จบ)	31	8	10	0	49
มัธยมศึกษาตอนต้น (จบ)	43	8	18	0	69
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ไม่จบ)	30	1	6	0	37
มัธยมศึกษาตอนปลาย (จบ)	25	11	8	0	44
อาชีวศึกษา (จบ)	0	2	0	0	2
มหาวิทยาลัย (ไม่จบ)	1	0	1	0	2
มหาวิทยาลัย (จบ)	7	1	1	0	9
การศึกษานอกระบบ (1-3 ปี)	2	0	0	0	2
การศึกษานอกระบบ (4-5 ปี)	0	1	0	0	1
รวม	441	109	102	2	654

ตาราง 11. สถานภาพสมรสของผู้ตอบ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

สถานภาพสมรส	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
โสด/ไม่แต่งงาน	57	4	4	0	65
	.1	.0	.0	.0	.1
แต่งงาน อยู่กับคู่ครองในประเทศไทย	326	88	88	2	504
	.5	.1	.1	.0	.8
แต่งงาน แยกกันอยู่ในประเทศไทย	5	4	2	0	11

	.0	.0	.0	.0	.0
แต่งงาน คู่ครองอยู่ในประเทศต้นทาง	2	0	0	0	2
	.0	.0	.0	.0	.0
แต่งงาน คู่ครองอยู่ในประเทศอื่น	1	1	0	0	2
	.0	.0	.0	.0	.0
หย่าหรือแยกกันอยู่	31	12	5	0	48
	.0	.0	.0	.0	.1
หม้าย	19	0	3	0	22
	.0	.0	.0	.0	.0
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 12 สัญชาติของคู่ครองของผู้ตอบ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

สัญชาติของคู่ครอง	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
เมียนมาร์	317	0	1	1	319
	.5	.0	.0	.0	.5
ลาว	0	91	1	0	92
	.0	.1	.0	.0	.1
กัมพูชา	2	0	88	0	90
	.0	.0	.1	.0	.1
ไทย	7	0	0	0	7
	.0	.0	.0	.0	.0
อื่น ๆ	8	2	0	0	10
	.0	.0	.0	.0	.0
เวียดนาม	0	0	0	1	1
	.0	.0	.0	.0	.0
โสด/หย่าหรือหม้าย	107	16	12	0	135
	.2	.0	.0	.0	.2
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 13. อาชีพของผู้ตอบในประเทศต้นทางก่อนอพยพมาประเทศไทย
(จำแนกตามประเทศต้นทาง)

อาชีพของผู้ตอบในประเทศต้นทางก่อน อพยพมาประเทศไทย	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่มีงานทำ	88	15	14	0	117
	.1	.0	.0	.0	.2
เกษตรกร (เจ้าของที่ดิน)	120	25	31	2	178
	.2	.0	.0	.0	.3
แรงงานภาคเกษตรกรรม (ไม่มีที่ดิน)	86	30	11	0	127

	.1	.0	.0	.0	.2
ก่อสร้าง	11	6	7	0	24
	.0	.0	.0	.0	.0
ประมง	6	0	0	0	6
	.0	.0	.0	.0	.0
โรงงานหรือแปรรูปอาหาร	5	2	8	0	15
	.0	.0	.0	.0	.0
โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า	11	3	4	0	18
	.0	.0	.0	.0	.0
การศึกษา	22	3	3	0	28
	.0	.0	.0	.0	.0
ขายอาหารและเครื่องดื่ม	10	3	9	0	22
	.0	.0	.0	.0	.0
การค้าและขายปลีก	15	1	4	0	20
	.0	.0	.0	.0	.0
ท่องเที่ยวและโรงแรม	0	0	1	0	1
	.0	.0	.0	.0	.0
งานบ้าน	12	2	2	0	16
	.0	.0	.0	.0	.0
งานบริการอื่นๆ	12	7	2	0	21
	.0	.0	.0	.0	.0
งานใช้แรงงานอื่นๆ	17	12	5	0	34
	.0	.0	.0	.0	.1
ขายของ	26	0	1	0	27
	.0	.0	.0	.0	.0
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 14. สาเหตุหลักที่ทำให้อพยพมาประเทศไทย (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

สาเหตุหลักที่ทำให้อพยพมา ประเทศไทย	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่มีงานทำ	129	56	14	1	200
	.2	.1	.0	.0	.3
ต้องการหารายได้ที่ดีกว่าเดิม	229	23	67	1	320
	.4	.0	.1	.0	.5
ที่บ้านเกิดมีสถานการณ์ที่ไม่มั่นคง และไม่ปลอดภัย	25	0	1	0	26
	.0	.0	.0	.0	.0
ต้องการมาอยู่กับครอบครัว	24	2	10	0	36
	.0	.0	.0	.0	.1
ต้องการมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	16	2	8	0	26

	.0	.0	.0	.0	.0
ต้องการได้ประสบการณ์และความรู้มากขึ้น	5	1	0	0	6
	.0	.0	.0	.0	.0
เพื่อให้ลูก ๆ เข้าถึงการศึกษา	5	0	0	0	5
	.0	.0	.0	.0	.0
เพื่อเข้าถึงการดูแลสุขภาพ	1	0	0	0	1
	.0	.0	.0	.0	.0
อื่น ๆ	7	25	2	0	34
	.0	.0	.0	.0	.1
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 15 ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
0-2 ปี	3	2	1	0	6
	.0	.0	.0	.0	.0
3-5 ปี	17	3	12	0	32
	.0	.0	.0	.0	.0
6-10 ปี	135	27	34	0	196
	.2	.0	.1	.0	.3
11 - 15 ปี	137	35	26	1	199
	.2	.1	.0	.0	.3
16 -20 ปี	85	23	21	1	130
	.1	.0	.0	.0	.2
21 - 30 ปี	53	14	8	0	75
	.1	.0	.0	.0	.1
31 - 40 ปี	5	3	0	0	8
	.0	.0	.0	.0	.0
41 - 50 ปี	6	2	0	0	8
	.0	.0	.0	.0	.0
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 16 เอกสารแสดงตนของผู้ตอบ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

รายชื่อเอกสาร	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่มีเอกสาร	50	35	3	0	88
	.1	.1	.0	.0	.1
หนังสือเดินทางหรือใบอนุญาตทำงาน	27	11	28	0	66
	.0	.0	.0	.0	.1

วีซ่าท่องเที่ยว	1	0	0	0	1
	.0	.0	.0	.0	.0
หนังสือเดินทาง	218	36	36	2	292
	.3	.1	.1	.0	.4
ทร. 38/1 (บัตรชมพู) ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	66	20	3	0	89
	.1	.0	.0	.0	.1
หนังสือผ่านแดน	4	0	0	0	4
	.0	.0	.0	.0	.0
หนังสือเดินทางและทร. 38/1 (บัตรชมพู)	43	7	24	0	74
	.1	.0	.0	.0	.1
ใบอนุญาตทำงาน	32	0	0	0	32
	.0	.0	.0	.0	.0
หนังสือเดินทาง(พิสูจน์สัญชาติ)	0	0	8	0	8
	.0	.0	.0	.0	.0
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 17 ภาคส่วนที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

ภาคส่วนที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่มีงานทำ	77	9	8	0	94
	.1	.0	.0	.0	.1
ประมง	2	0	16	0	18
	.0	.0	.0	.0	.0
ก่อสร้าง	37	9	17	1	64
	.1	.0	.0	.0	.1
งานบ้าน	24	11	4	0	39
	.0	.0	.0	.0	.1
ผลิตและขายเสื้อผ้า	20	0	0	0	20
	.0	.0	.0	.0	.0
ขายอาหารและเครื่องดื่ม	13	9	6	0	28
	.0	.0	.0	.0	.0
การผลิตและขายในภาคอุตสาหกรรม	31	0	1	0	32
	.0	.0	.0	.0	.0
ค้าปลีก ค้าส่งและค้าขาย	7	4	2	0	13
	.0	.0	.0	.0	.0
งานใช้แรงงานอื่น ๆ	61	23	7	0	91
	.1	.0	.0	.0	.1
การผลิตอื่น ๆ	4	0	0	0	4

	.0	.0	.0	.0	.0
งานบริการอื่น ๆ	27	4	9	1	41
	.0	.0	.0	.0	.1
โรงงานหรือแปรรูปอาหาร	94	1	24	0	119
	.1	.0	.0	.0	.2
เกษตรกร (เจ้าของที่ดิน)	6	2	1	0	9
	.0	.0	.0	.0	.0
แรงงานภาคเกษตรกรรม (ไม่มีที่ดิน)	16	33	5	0	54
	.0	.1	.0	.0	.1
ขายของ	8	4	0	0	12
	.0	.0	.0	.0	.0
การศึกษา	5	0	0	0	5
	.0	.0	.0	.0	.0
การท่องเที่ยวและโรงแรม	9	0	2	0	11
	.0	.0	.0	.0	.0
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 18 โดยปกติแล้ว ท่านมีรายได้ต่อเดือนเป็นจำนวนเท่าไร

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ไม่มีรายได้	55	8.4	8.4	8.4
น้อยกว่า 5,000 บาท	113	17.3	17.3	25.7
5,001-7000 บาท	135	20.6	20.6	46.3
7,001-9,000 บาท	178	27.2	27.2	73.5
9,001-11,000 บาท	104	15.9	15.9	89.4
11,001-13,000 บาท	46	7.0	7.0	96.5
13,001-15,000 บาท	20	3.1	3.1	99.5
มากกว่า 15,001 บาท	3	.5	.5	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 19. ระดับการศึกษาสูงสุดของคู่ครอง (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

ระดับการศึกษา	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	89	1	24	0	114
ประถมศึกษา (ไม่จบ)	.1	.0	.0	.0	.2
ประถมศึกษา (จบ)	85	21	10	0	116
มัธยมศึกษาตอนต้น (ไม่จบ)	.1	.0	.0	.0	.2
มัธยมศึกษาตอนต้น (จบ)	68	28	22	0	118
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ไม่จบ)	.1	.0	.0	.0	.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย (จบ)	18	3	7	1	29

ไม่ได้เรียนหนังสือ	.0	.0	.0	.0	.0
ประถมศึกษา (ไม่จบ)	43	19	16	1	79
ประถมศึกษา (จบ)	.1	.0	.0	.0	.1
มัธยมศึกษาตอนต้น (ไม่จบ)	11	1	4	0	16
มัธยมศึกษาตอนต้น (จบ)	.0	.0	.0	.0	.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ไม่จบ)	18	16	6	0	40
	.0	.0	.0	.0	.1
อาชีวศึกษา (จบ)	0	2	0	0	2
	.0	.0	.0	.0	.0
มหาวิทยาลัย (ไม่จบ)	1	0	0	0	1
	.0	.0	.0	.0	.0
มหาวิทยาลัย (จบ)	1	2	1	0	4
	.0	.0	.0	.0	.0
โสด/หย่าหรือเป็นหม้าย	107	16	12	0	135
	.2	.0	.0	.0	.2
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 20. อาชีพของคู่ครอง (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

อาชีพของคู่ครอง	ประเทศต้นทาง				Total
	Myanmar	Laos PDR	Cambodia	Vietnam	
ไม่มีงานทำ	38	5	2	0	45
	.1	.0	.0	.0	.1
ประมง	21	0	23	0	44
	.0	.0	.0	.0	.1
ก่อสร้าง	37	12	21	1	71
	.1	.0	.0	.0	.1
งานบ้าน	8	1	0	0	9
	.0	.0	.0	.0	.0
ผลิตและขายเสื้อผ้า	11	0	0	0	11
	.0	.0	.0	.0	.0
ขายอาหารและเครื่องดื่ม	4	1	3	0	8
	.0	.0	.0	.0	.0
การผลิตและขายในภาคอุตสาหกรรม	9	0	1	0	10
	.0	.0	.0	.0	.0
ค้าปลีก ค้าส่งและค้าขาย	6	3	1	0	10
	.0	.0	.0	.0	.0
งานใช้แรงงานอื่น ๆ	66	24	8	0	98
	.1	.0	.0	.0	.1
การผลิตอื่น ๆ	7	0	2	0	9
	.0	.0	.0	.0	.0

งานบริการอื่น ๆ	12	12	6	1	31
	.0	.0	.0	.0	.0
โรงงานหรือแปรรูปอาหาร	59	1	10	0	70
	.1	.0	.0	.0	.1
เกษตรกร (เจ้าของที่ดิน)	16	8	5	0	29
	.0	.0	.0	.0	.0
แรงงานภาคเกษตรกรรม (ไม่มีที่ดิน)	22	25	7	0	54
	.0	.0	.0	.0	.1
ขายของ	5	0	0	0	5
	.0	.0	.0	.0	.0
การศึกษา	5	1	0	0	6
	.0	.0	.0	.0	.0
การท่องเที่ยวและโรงแรม	7	0	1	0	8
	.0	.0	.0	.0	.0
เหมือง น้ำมันและก๊าซ	1	0	0	0	1
	.0	.0	.0	.0	.0
โสด/ไม่แต่งงาน/หย่า/เป็นหม้าย	107	16	12	0	135
	.2	.0	.0	.0	.2
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 21. โดยปกติแล้วครอบครัวของท่านมีรายได้ต่อเดือนเป็นจำนวนเท่าไร

	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละที่ถูกต้อง	ร้อยละสะสม
		%	Valid %	Cumulative %
ไม่มีรายได้	6	.9	.9	.9
น้อยกว่า 6,000 บาท	57	8.7	8.7	9.6
6,001-8000 บาท	86	13.1	13.1	22.8
8,001-10,000 บาท	112	17.1	17.1	39.9
10,001-12,000 บาท	80	12.2	12.2	52.1
12,001-14,000 บาท	80	12.2	12.2	64.4
14,001-16,000 บาท	77	11.8	11.8	76.1
มากกว่า 16,000 บาท	156	23.9	23.9	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 22. รายได้ของครอบครัวเพียงพอ/ครอบครัวคลุ้มรายจ่ายของครอบครัวและพอที่จะส่งกลับบ้านหรือไม่

	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละที่ถูกต้อง	ร้อยละสะสม
		%	Valid %	Cumulative %

มีเพียงพอ/ครอบคลุมรายจ่ายและส่งกลับบ้านและมีเหลือเก็บ	125	19.1	19.1	19.1
มีเพียงพอ/ครอบคลุมรายจ่ายและส่งกลับบ้าน	41	6.3	6.3	25.4
มีเพียงพอ/ครอบคลุมรายจ่ายเท่านั้น	257	39.3	39.3	64.7
มีไม่เพียงพอ/ครอบคลุมรายจ่ายของครอบครัว	212	32.4	32.4	97.1
อื่น ๆ	19	2.9	2.9	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 23. ท่านให้คะแนนการเงินในประเทศไทยของท่านอย่างไร

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ดีมาก	9	1.4	1.4	1.4
ดี	104	15.9	15.9	17.3
พอใช้	373	57.0	57.0	74.3
แย่	150	22.9	22.9	97.2
แย่มาก	18	2.8	2.8	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 24. ท่านให้คะแนนสภาพความเป็นอยู่ในประเทศไทยของท่านอย่างไร

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ดีมาก	9	1.4	1.4	1.4
ดี	147	22.5	22.5	23.9
พอใช้	379	58.0	58.0	81.8
แย่	107	16.4	16.4	98.2
แย่มาก	12	1.8	1.8	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 25. เด็กข้ามชาติ (จำแนกตามเพศสภาพ)

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ผู้หญิง	465	51.7	51.7	51.7
ผู้ชาย	466	48.3	48.3	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 26. อายุของเด็กข้ามชาติ (จำแนกตามช่วงอายุ)

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
น้อยกว่า 3 ปี	46	5.1	5.1	5.1

3-5 ปี	149	16.6	16.6	21.8
6-8 ปี	290	32.4	32.4	54.1
9-12 ปี	172	19.2	19.2	73.3
13-15 ปี	136	15.2	15.2	88.5
16-18 ปี	103	11.5	11.5	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 27. ประเทศเกิดของเด็กข้ามชาติ (จำแนกตามประเทศ)

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
เกิดในประเทศต้นทาง	297	33.1	33.1	33.1
เกิดในประเทศไทย	596	66.5	66.5	99.7
อื่น ๆ	3	.3	.3	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

หมายเหตุ: ไม่มีการรายงานผู้ที่เกิดในโรฮิงญา

ตาราง 28. เอกสารแสดงตนของบุตรหลานของผู้ตอบ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

รายชื่อเอกสารของบุตรหลานของท่าน	ประเทศต้นทาง				รวม
	เมียนมาร์	ส.ป.ก.ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	
ไม่มีเอกสาร	61	18	14	0	93
	.1	.0	.0	.0	.1
บัตรประชาชนไทย	0	1	0	0	1
	.0	.0	.0	.0	.0
ใบลงทะเบียนการเกิด	125	43	37	0	205
	.2	.1	.1	.0	.3
สูติบัตร	190	39	30	1	260
	.3	.1	.0	.0	.4
หนังสือเดินทาง	3	3	4	0	10
	.0	.0	.0	.0	.0
เอกสารอื่น ๆ	62	5	17	1	85
	.1	.0	.0	.0	.1
รวม	441	109	102	2	654
	.7	.2	.2	.0	1.0

ตาราง 29. รูปแบบศึกษาของเด็กข้ามชาติ (จำแนกตามประเทศต้นทาง)

บุตรหลานของท่านเข้าเรียนในสถานศึกษาดังต่อไปนี้หรือไม่

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
--	---------	----------	--------------------------	-------------------------

ไม่เคยเรียนหนังสือ	123	13.7	13.7	13.7
ก่อนอนุบาล	30	3.3	3.3	17.1
เรียนในโรงเรียนรัฐ	399	44.5	44.5	61.6
เรียนในโรงเรียนเอกชน	23	2.6	2.6	64.2
เรียนในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ	244	27.2	27.2	91.4
เรียนกศน.	7	.8	.8	92.2
เรียนโรงเรียนอาชีวะของรัฐ	3	.3	.3	92.5
หยุดเรียน	34	3.8	3.8	96.3
อื่น ๆ	33	3.7	3.7	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 30. ท่านทราบหรือไม่ว่าเด็กที่ไม่ใช่คนไทยเข้าสู่ระบบการศึกษาของไทยได้

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ทราบ	550	84.1	84.1	84.1
ไม่ทราบ	27	4.1	4.1	88.2
ไม่แน่ใจ	77	11.8	11.8	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 31. แหล่งข้อมูลเรื่องการเข้าถึงการศึกษา

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ไม่มี	135	20.6	20.6	20.6
ครอบครัว เพื่อนบ้านและเพื่อน	168	25.7	25.7	46.3
องค์กรเอ็นจีโอและองค์กรในชุมชน	44	6.7	6.7	53.1
สื่อ (โทรทัศน์ สังคมออนไลน์ วิทยุ)	2	.3	.3	53.4
วัดในพื้นที่	1	.2	.2	53.5
รัฐบาลไทย (กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน เป็นต้น)	17	2.6	2.6	56.1
นายจ้าง	16	2.4	2.4	58.6
ทุกแหล่งที่กล่าวมาข้างต้น	266	40.7	40.7	99.2
อื่น ๆ	5	.8	.8	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 32. ความเห็นของผู้ตอบที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทยของเด็ก

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ยาก	81	12.4	12.4	12.4
ง่าย	430	65.7	65.7	78.1
ไม่มีช่องทางเข้าถึงการศึกษา	10	1.5	1.5	79.7
ไม่เคยพยายามเข้าถึงการศึกษา	50	7.6	7.6	87.3
ไม่ทราบ	83	12.7	12.7	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 33. ความเห็นของผู้ตอบที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ยาก	28	4.3	4.3	4.3
ง่าย	372	56.9	56.9	61.2
ไม่มีช่องทางเข้าถึงการศึกษา	9	1.4	1.4	62.5
ไม่เคยพยายามเข้าถึงการศึกษา	40	6.1	6.1	68.7
ไม่ทราบ	205	31.3	31.3	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 34. ความเห็นของผู้ตอบที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษาในศูนย์กศน.ในประเทศไทย

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ยาก	20	3.1	3.1	3.1
ง่าย	232	35.5	35.5	38.5
ไม่มีช่องทางเข้าถึงการศึกษา	14	2.1	2.1	40.7
ไม่เคยพยายามเข้าถึงการศึกษา	242	37.0	37.0	77.7
ไม่ทราบ	146	22.3	22.3	100.0
รวม	654	100.0	100.0	

ตาราง 35. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

เพราะการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพัฒนาการของเด็ก

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ใช่	342	52.2	52.2	52.2
ไม่ใช่	266	40.6	40.6	92.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 36. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

เพราะการศึกษาจะช่วยให้เด็กหางานที่ดีได้

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ใช่	257	39.2	39.2	39.2
ไม่ใช่	351	53.6	53.6	92.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 37. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

เพราะเด็กสามารถเข้าใจภาษาไทย

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ใช่	249	38.0	38.0	38.0
ไม่ใช่	359	54.8	54.8	54.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 38. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

เพราะการศึกษาที่นี้ดีกว่าที่ประเทศต้นทาง

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ใช่	101	15.4	15.4	15.4
ไม่ใช่	507	77.4	77.4	92.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 39. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย

เพราะเด็กได้เรียนภาษาเมียนมาร์/หรือภาษาแม่อื่น ๆ

	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละที่ถูกต้อง	ร้อยละสะสม
		%	Valid %	Cumulative %
ใช่	94	14.4	14.4	14.4
ไม่ใช่	514	78.5	78.5	92.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 40. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย
เพราะเด็กสามารถเรียนต่อที่ประเทศต้นทางได้

	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละที่ถูกต้อง	ร้อยละสะสม
		%	Valid %	Cumulative %
ใช่	70	10.7	10.7	10.7
ไม่ใช่	538	82.1	82.1	92.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 41. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย
เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละที่ถูกต้อง	ร้อยละสะสม
		%	Valid %	Cumulative %
ใช่	49	7.5	7.5	7.5
ไม่ใช่	559	85.3	85.3	92.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 42. สาเหตุหลักที่ผู้ตอบส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนไทย/กศน./ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย
เพราะไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน

	ความถี่	ร้อยละ	ร้อยละที่ถูกต้อง	ร้อยละสะสม
		%	Valid %	Cumulative %
ใช่	17	2.6	2.6	2.6
ไม่ใช่	591	90.2	90.2	92.8
ไม่ตอบ	47	7.2	7.2	100.0
รวม	655	100.0	100.0	

ตาราง 43. ความท้าทายที่เด็กข้ามชาติต้องเผชิญในประเทศไทย (จำแนกตามรูปแบบการศึกษา)

บุตรหลานของท่านเผชิญความท้าทายใดบ้างในการเข้าเรียน	บุตรหลานของท่านเข้าเรียนในสถานศึกษาเหล่านี้หรือไม่									รวม
	ไม่เคยเรียน	ก่อนอนุบาล	เรียนในรร.รัฐ	เรียนในรร.เอกชน	เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ	เรียนกศน.	เรียนอาชีวะ	หยุดเรียน	อื่น ๆ	
ไม่มี	123 .1	18 .0	303 .3	16 .0	180 .2	6 .0	2 .0	23 .0	33 .0	704 .8
ให้เวลานานในการเข้ากับเพื่อน	0 .0	1 .0	21 .0	2 .0	28 .0	1 .0	0 .0	0 .0	0 .0	53 .1
ตามบทเรียนไม่ทันเพราะอุปสรรคเรื่องภาษา	0 .0	2 .0	30 .0	2 .0	21 .0	0 .0	0 .0	2 .0	0 .0	57 .1
ครูเลือกปฏิบัติ	0 .0	0 .0	3 .0	0 .0	1 .0	0 .0	0 .0	0 .0	0 .0	4 .0
เด็กคนอื่นแกล้ง	0 .0	3 .0	10 .0	0 .0	7 .0	0 .0	1 .0	0 .0	0 .0	21 .0
อื่น ๆ	0 .0	6 .0	32 .0	3 .0	7 .0	0 .0	0 .0	9 .0	0 .0	57 .1
รวม	123 .1	30 .0	399 .4	23 .0	244 .3	7 .0	3 .0	34 .0	33 .0	896 1.0

ตาราง 44. ระดับการศึกษาของผู้ตอบและรูปแบบการศึกษาของบุตรหลาน

บุตรหลานของท่านเรียนในสถานบันการศึกษาเหล่านี้หรือไม่	ระดับการศึกษาของท่าน												รวม
	ไม่เคยเรียน	ประถม (ไม่จบ)	ประถม (จบ)	มัธยมต้น (ไม่จบ)	มัธยมต้น (จบ)	ม.ปลาย (ไม่จบ)	ม.ปลาย (จบ)	อาชีวะ (จบ)	มหาวิทยาลัย (ไม่จบ)	มหาวิทยาลัย (จบ)	กศน. (1-3 ปี)	กศน. (4-5 ปี)	
ไม่มี	23 3.5%	23 3.5%	20 3.1%	8 1.2%	9 1.4%	4 .6%	6 .9%	0 .0%	0 .0%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	94 14.4%
ก่อนประถมศึกษา	8 1.2%	6 .9%	4 .6%	3 .5%	2 .3%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	23 3.5%
โรงเรียนรัฐของไทย	55 8.4%	79 12.1%	59 9.0%	16 2.4%	23 3.5%	23 3.5%	13 2.0%	1 .2%	1 .2%	6 .9%	1 .2%	1 .2%	278 42.5%
รร. เอกชนของไทย	2 .3%	7 1.1%	3 .5%	1 .2%	2 .3%	0 .0%	1 .2%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	17 2.6%
ศูนย์การเรียนรู้ฯ	43 6.6%	44 6.7%	32 4.9%	17 2.6%	28 4.3%	7 1.1%	20 3.1%	0 .0%	1 .2%	1 .2%	1 .2%	0 .0%	194 29.7%
ศูนย์กศน.	3 .5%	0 .0%	0 .0%	1 .2%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	5 .8%
โรงเรียนอาชีวะของรัฐ	0 .0%	1 .2%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	0 .0%	3 .5%
หยุดเรียน	2	3	1	1	2	1	2	0	0	0	0	0	12

	.3%	.5%	.2%	.2%	.3%	.2%	.3%	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	1.8%
อื่น ๆ	7 1.1%	10 1.5%	3 .5%	2 .3%	2 .3%	2 .3%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	28 4.3%
รวม	143 21.9%	173 26.5%	123 18.8%	49 7.5%	69 10.6%	37 5.7%	44 6.7%	2 .3%	2 .3%	9 1.4%	2 .3%	1 .2%	654 100.0%

Table 45. Migrant Family's Income per month and children's education type.

ปกติท่านมี รายได้ราย เดือนเท่าไร	บุตรหลานของท่านเข้าเรียนในสถานศึกษาเหล่านี้หรือไม่									
	ไม่เคย เรียน	ก่อน อนุบาล	เรียน ในร.ร.รัฐ	เรียนในร. เอกชน	เรียนในศูนย์ การเรียนรู้	เรียน กศน.	เรียน อาชีวะ	หยุดเรียน	อื่น ๆ	รวม
ไม่มี	2 .3%	1 .2%	1 .2%	0 .0%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	1 .2%	0 .0%	6 .9%
น้อยกว่า 6,000 บ.	9 1.4%	1 .2%	21 3.2%	2 .3%	18 2.8%	0 .0%	0 .0%	2 .3%	4 .6%	57 8.7%
6,001- 8,000 บ.	15 2.3%	6 .9%	49 7.5%	2 .3%	10 1.5%	1 .2%	0 .0%	1 .2%	2 .3%	86 13.1%
8,001- 10,000 บ.	17 2.6%	2 .3%	61 9.3%	6 .9%	20 3.1%	0 .0%	0 .0%	1 .2%	5 .8%	112 17.1%
10,001- 12,000 บ.	16 2.4%	3 .5%	33 5.0%	3 .5%	17 2.6%	0 .0%	1 .2%	2 .3%	5 .8%	80 12.2%
12,001- 14,000 บ.	10 1.5%	5 .8%	36 5.5%	1 .2%	25 3.8%	1 .2%	1 .2%	0 .0%	1 .2%	80 12.2%
14,001- 16,000 บ.	7 1.1%	2 .3%	24 3.7%	0 .0%	41 6.3%	1 .2%	0 .0%	0 .0%	2 .3%	77 11.8%
มากกว่า 16,000 บ.	18 2.8%	3 .5%	53 8.1%	3 .5%	62 9.5%	2 .3%	1 .2%	5 .8%	9 1.4%	156 23.9%
รวม	94 14.4%	23 3.5%	278 42.5%	17 2.6%	194 29.7%	5 .8%	3 .5%	12 1.8%	28 4.3%	654 100.0%

ตาราง 46. การเข้าเรียนของเด็กข้ามชาติในปี 2563

บุตรหลานของ ท่านเข้าเรียน ในปีที่แล้ว หรือไม่	บุตรหลานของท่านเข้าเรียนในสถานศึกษาเหล่านี้หรือไม่									
	ไม่เคย เรียน	ก่อน อนุบาล	เรียน ในร.ร.รัฐ	เรียนในร. เอกชน	เรียนในศูนย์ การเรียนรู้	เรียน กศน.	เรียน อาชีวะ	หยุดเรียน	อื่น ๆ	รวม
ใช่	0 .0%	21 2.3%	384 42.9%	23 2.6%	180 20.1%	5 .6%	3 .3%	15 1.7%	1 .1%	632 70.5%
ไม่ใช่	123 13.7%	9 1.0%	15 1.7%	0 .0%	64 7.1%	2 .2%	0 .0%	19 2.1%	32 3.6%	264 29.5%
รวม	123 13.7%	30 3.3%	399 44.5%	23 2.6%	244 27.2%	7 .8%	3 .3%	34 3.8%	33 3.7%	896 100.0%

ตาราง 48. สาเหตุที่เด็กไม่เรียนในโรงเรียนไทย

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ	774	86.4	86.4	86.4
ไม่มีข้อมูล	29	3.2	3.2	89.6
ไม่มีเงินให้เรียน	15	1.7	1.7	91.3
มีปัญหาเรื่องการเดินทาง	9	1.0	1.0	92.3
เด็ก ๆ ต้องทำงาน	1	.1	.1	92.4
เด็ก ๆ ถูกเลือกปฏิบัติ	1	.1	.1	92.5
ย้ายบ้านไปอยู่ที่อื่น	6	.7	.7	93.2
อื่น ๆ	61	6.8	6.8	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 49. ระดับชั้นที่เด็กลาออกจากโรงเรียน

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ยังเรียนหนังสืออยู่	863	96.3	96.3	96.3
ระดับประถมศึกษา	6	.7	.7	97.0
ระดับประถมศึกษา (ไม่จบ)	15	1.7	1.7	98.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	.3	.3	99.0
มัธยมศึกษาตอนต้น (ไม่จบ)	4	.4	.4	99.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	.1	.1	99.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ไม่จบ)	2	.2	.2	99.8
ก่อนชั้นอนุบาล	1	.1	.1	99.9
การศึกษานอกโรงเรียน	1	.1	.1	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 50. สาเหตุที่เด็กต้องลาออกจากโรงเรียนก่อนเรียนจบชั้น

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ยังเรียนหนังสืออยู่	802	89.5	89.5	89.5
เราย้ายไปที่อื่น	12	1.3	1.3	90.8
มีปัญหาที่โรงเรียน	1	.1	.1	91.1
เราต้องให้พวกเขาทำงาน	4	.4	.4	91.4
พวกเขาไม่ยอมเรียนหนังสือ	2	.2	.2	91.6
อื่น ๆ	74	8.3	8.3	99.9
อยากเรียนที่ประเทศต้นทางมากกว่า	1	.1	.1	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 51. เด็กข้ามชาติที่ต้องทำงาน

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ไม่ พวกเขาไม่ต้องการงานเลย	806	90.0	90.0	90.0
ใช่ พวกเขาทำงานเต็มเวลา	30	3.3	3.3	93.3
ใช่ พวกเขาทำงานนอกเวลา	33	3.7	3.7	97.0
ใช่ พวกเขาทำงานเป็นบางเวลา	27	3.0	3.0	100.0
รวม	896	100.0	100.0	

ตาราง 52. ช่วงอายุของเด็กข้ามชาติที่ทำงาน

	ความถี่	ร้อยละ %	ร้อยละที่ถูกต้อง Valid %	ร้อยละสะสม Cumulative %
ไม่ทำงาน	806	90.0	90.0	90.0
น้อยกว่า 10 ปี	24	2.7	2.7	92.6
11-12 ปี	15	1.7	1.7	94.3
13-15 ปี	36	4.0	4.0	98.3
16-18 ปี	15	1.7	1.7	100.0
รวม	896	100.0	100.0	